

15)

2500

YILDIZ UNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE'DE BANKA MİMARİ PLANLAMASI ve MERKEZ BANKASI ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUALLA YELKENCİ

İSTANBUL 1987

Xaap. C

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTUSU

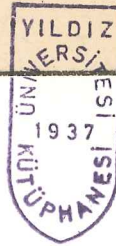
TÜRKİYE'DE BANKA MİMARİ PLANLAMASI ve MERKEZ BANKASI ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MUALLA YELKENCİ

İSTANBUL 1987

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
GENEL KİTAPLIĞI

Kot : R. 151
Alındığı Yer : Fen Bil. Ens. 239
Tarih : 11.12.1987
Fatura :
Fiatı : 2500 TL
Ayniyat No : 1/37
Kayıt No : 45208
UDC : 725.24
-Ek- : 378.242

İÇİNDEKİLER

	<u>SAYFA NO</u>
BÖLÜM I: TANIMLAR	1
1.1. BANKA	1
1.1.1. BANKA TANIMI	1
1.1.2. BANKANIN NİTELİKLERİ	2
1.1.3. BANKA ÇEŞİTLERİ	3
1.2. TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI	5
1.2.1. TARİHÇESİ ve KURULUŞU	5
1.2.2. KURULUŞ AMACI ve FONKSİYONLARI	6
1.2.3. T.C. MERKEZ BANKASI ŞUBELERİNİN TÜRKİYE' DEKİ DAĞILIMI	9
1.2.4. İSTANBUL'DAKİ DAĞILIMI	10
1.3. İSTANBUL TÜRK LİRASI ŞUBESİ	11
1.3.1. İSTANBUL ŞUBESİNİN TARİHÇESİ	11
BÖLÜM 2: BANKA MİMARİ PLANLAMASINDA KULLANILAN TASARIM YÖNTEMİ	13
2.1. TASARIM	13
2.1.1. TASARIMIN TANIMI	13
2.1.2. TASARIM YÖNTEMİ	15
2.2. MERKEZ BANKASI ÖRNEĞİNDE KULLANILAN TASARIM YÖNTEMİ	18
2.2.1. MERKEZ BANKASI ŞUBESİNDE YER ALAN BİRİM- LER	18
2.2.2. MERKEZ BANKASI ŞUBESİNDE YER ALAN BİRİM- LERİN TASARIMA ETKİLERİ	40

2.3. MERKEZ BANKASI ŞUBESİNDE İLİŞKİLER DÜZENİ	41
2.3.1. İLİŞKİLER DÜZENİNİN TANIMI	41
2.3.2. İLİŞKİLER DÜZENİNİN AMACI	41
2.3.3. İLİŞKİLER DÜZENİ ÇEŞİTLERİ	45
2.3.4. İLİŞKİLER DÜZENİ ÇEŞİTLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	50
2.3.5. İLİŞKİLER DÜZENİNDEKİ SORUNLAR	54

BÖLÜM 3: SONUÇ

3.1. MERKEZ BANKASI ŞUBESİNDEKİ İLİŞKİLER DÜZENİ İLE İLGİLİ ÖNERİLER	56
3.2. MERKEZ BANKASI ŞUBESİ İLE İLGİLİ ÖNERİ FONK- SİYON ŞEMASI	61
3.3. ÖZEL BANKA FONKSİYON ŞEMASI	64

EKLER:

I- T.C. MERKEZ BANKASI İSTANBUL TÜRK LİRASI ŞUBESİ	65
II- T.C. MERKEZ BANKASI DENİZLİ ŞUBESİ	75
III- T.C. MERKEZ BANKASI KONYA ŞUBESİ	80
IV- T.C. MERKEZ BANKASI BURSA ŞUBESİ	86

KAYNAKLAR

ÖNSÖZ

Bugünkü bankacılık çift yönlü muhasebe usulünün ve kıymetli senetlerin gelişmesi, banknotun umumi bir mübadele aracı haline gelmesi gibi, bazı ilerleme ve gelişmelerin sonucudur.

Zamanımızda hemen her ülkede tarım, sanayi, ticaret sektörlerine, küçük esnafa ve diğer sektörlerle kredi veren çeşitli bankalar vardır. Bunları işletme şekline, kaynaklarına ve yaptıkları işlemlere göre çeşitli yönden sınıflandırmak mümkündür.

Bu sınıflandırma kapsamına giren bankalardaki zaman, enerji, iş gücü, yer kayıplarının en aza indirilip verimli ve karlı bir çalışma ortamının oluşturulması ancak iyi bir plan ve ilişki düzeni ile olasıdır.

Banka mimari planlamasında ve ilişki düzeninde önceden yapılması gerekli araştırma ve çalışmalar sonucu karışıklığa meydan vermeyen, hizmet üretimini engellemeyecek iş akışının sağlanması, gerek insan ve gerekse teçhizat ve donatımın yerlerinin uygun şekilde saptanması, ihtiyaca göre servis alan ve yerleri ile birbirlerine göre konumlarının belirlenmesi ana amaç olmalıdır.

Tezimde Türkiye'deki Banka Mimari Planlaması ve Merkez Bankası örneği konusunu İstanbul Şubesi örneği ile ve İstanbul Şubesinde yerinde yaptığım araştırmalarla açıklamaya çalıştım. Yapmış olduğum bu tez çalışmamda bana büyük yardımları dokunan Danışman Hocam Doç. Dr. Sayın Işık Aydemir'e, halen bir mensubu bulduğum İstanbul Şubesi Yöneticilerine ve Mimarı Sayın İlhan Bey'e, destek ve teşviklerinden dolayı aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Mualla Yelkenci

İstanbul-1987

ÖZET

Banka mimari planlaması ve Merkez Bankası örneğini incelediğim bu tez çalışmamın birinci bölümünde tanımlar, nitelikler ile Merkez Bankası örneğinin tarihçesi, görev yetkileri ve İstanbul Şubesi hakkında genel bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde tasarım tanımlanmış ve tasarım yöntemi hakkında genel bir bilgi verildikten sonra Merkez Bankası Şubelerinde kullanılan tasarım yöntemi incelenmiştir.

Merkez Bankası fonksiyon şeması ve ilişkiler düzeniyle ilgili önerilerin yer aldığı üçüncü bölümde yaptığım araştırmalar sonucunda Merkez Bankası Şubesindeki olumlu yönler ve aksayan yönler ortaya konulmuş ve çözüm önerileri getirilerek fonksiyon şeması oluşturulmuştur.

Bu tez çalışmam genelde Merkez Bankasını tanıtıcı nitelikte olup, bunun yanında araştırma ve gözlemlerimden edindiğim sorunlarada çözüm bulmak amacıyla hazırlanmıştır.

SUMMARY

The architectural planning of a bank and the Central Bank model have been analysed in this thesis.

In the first part of the thesis, general information about definitions, characteristics, history, tasks and authority structure of Central Bank and Istanbul Branch have been given.

In the second part, the project has been defined and the method has been explained and the project methods applied to the Branches of Central Bank have been analysed.

Proposals related to system of organizational relationships and proposed functional scheme of the Central Bank are in the third part of this thesis. I have developed a proposed functional scheme as a result of my research in the Branch of Central Bank by bringing up positive and negative sides and having solutions to the problems existing.

In this thesis the Central Bank has been described in general. Besides this, the aim of this thesis is to find solutions to any problem which is observed by my research study.

BÖLÜM: 1
TANIMLAR

1.1. BANKA

1.1.1. BANKA NEDİR?

Banka nedir sorusunu cevaplayabilmemiz için ilk önce bankanın oluşmasına neden olan para ve kredinin ne olduğunu bilmek gerekir.

"Para; Herkes tarafından ödemelerde kabul edilen umumi bir mübadele aracıdır. Para değer ölçüsüdür, mübadeleye aracı olur, biriktirme aracıdır". (1)

Genel anlamda para, insanlar arasında iş-bölümü ve uzmanlaşmanın zorunlu kıldığı bir değişim aracıdır. İş-bölümünün ve ticaretin ilerlemesi kredi ile ödeme yollarının bulunmasına neden olmuştur. (2)

"Kredi; Para ile ödeme vadinin değiştirilmesi, yani eldeki para ile gelecekte ele geçecek paranın mübadelesi, para ile ödeme vadinin değiştirilmesidir". Güven ve güvenceye dayanan krediye bankalar aracı olurlar. (3)

"Bankalar; Fertlerin ve firmaların belli bir süre harcamadıkları paraları tevdiat şeklinde toplayarak, veya başka şekillerde borçlanarak sağladıkları fonları kredi vermek, plasmada bulunmak suretiyle işleten, ödemelere aracılık eden, para havale etmek, senet tahsil etmek, emanet kabul etmek, kasa kiralamak gibi hizmetler gören işletmelerdir". (4)

1) Avni ZARAKOLU, Bankacılar için Para ve Kredi Bilgisi, s.1

2) Avni ZARAKOLU, a.g.e., s.1 den özet

3,4) Avni ZARAKOLU, a.g.e., s.21-26

1.1.2. BANKANIN NİTELİKLERİ:

Buğünkü bankaların kredinin esası olan güveni sağlamak, evidareleri, firma ve işletmelerin bir süre kullanmadıkları paraları toplayarak veya başka şekillerde borçlanarak büyük ödünç verilebilir fonlar teşkil etmek, vadeyi uzatmak gibi önemli nitelikleri vardır.

Bankalar:

-Herşeyden önce kredi alış verişinin esası olan güveni sağlayan müesseselerdir,

-Kredi alanın kredisini ölçmek, verdiği krediyi güven altına almak için gerekli teknik araçlara sahiptir,

-Halkın küçük büyük tasarruflarını toplayarak, büyük fonların birikmesi olanakını yaratırlar. Bu fonlar sayesinde en büyük kredi taleplerini bile karşılayabilirler,

-Halk tarafından bir süre kullanılmayan paraların atıl kalmasını önlerler,

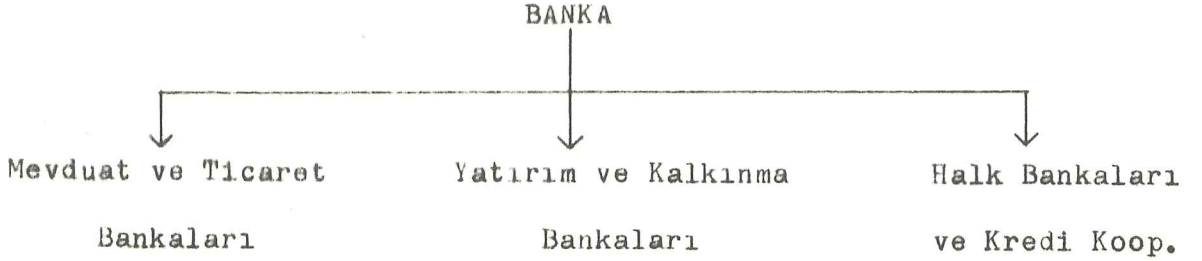
-Kredi yolu ile bir kısım evidaresi ve firmaların likidite fazlalığı ile diğer bir kısım evidaresi ve firmaların likidite açığı kapatılmış olur,

-Krediye aracı olmak suretiyle itibarlarını müşterilerinin itibarı yerine koydukları gibi, halkı belli süre harcamadıkları paraları saklamak külfetinden kurtarırlar,

-Kredi talep edenlerin kredisini halktan daha iyi ölçmek olanakına sahip olduklarından, tevdiat şeklinde topladıkları paraların en verimli biçimde kullanılmasını sağlarlar. (5)

Bu niteliklere sahip olan bankaları bir kelime ile açıklarsak "Bankalar modern ekonomilerin kendilerinden vazgeçemeyecekleri kurumlardır". (6)

1.1.3. BANKA ÇEŞİTLERİ:

MEVDUAT ve TİCARET BANKALARI:

Mevduat ve Ticaret Bankaları daha çok vadesiz ve kısa vadeli tevdiat kabul ederek topladıkları fonları işletmelere ve evdailerlerine kısa vadeli kredi vermek suretiyle işleten, mudilerin bankadan olan alacaklarının çokle transferine müsaade eden ve çeşitli hizmetler gören ticari işletmelerdir. Bir başka tanıma göre ticaret bankaları mevduatının büyük bir kısmını özel sektörden temin ederek esas itibariyle özel sektöre kısa vadeli borç para veren kurumlardır. (7)

YATIRIM ve KALKINMA BANKALARI:

YATIRIM BANKALARI: Yatırım Bankaları daha çok sermaye piyasasının geliştiği ülkelerde halkın kısa veya uzun bir süre kullanmayacağı tasarrufları ile işletmelerin ve devletin uzun vadeli finans-

6) Avni ZARAKOLU, a.g.e., s.28

7) Avni ZARAKOLU, a.g.e., s.31

man ihtiyacının karşılanmasına aracı olurlar. Sınai ve ticari şirketler tarafından çıkarılan hisse senetleri ve tahvillerin ve devlet tahvillerinin halk tarafından alınmasını sağlamak suretiyle halkın elindeki atıl fonların sınai ve ticari yatırımlara akmasını ve devletin uzun vadeli finansman ihtiyacının karşılanmasını kolaylaştırırlar. Hisse senedi ve tahvil çıkarmak suretiyle sermaye tedarik etmek isteyen şirketler bu işi genellikle yatırım bankaları aracılığı ile yaparlar. (8)

KALKINMA BANKALARI: Kalkınma Bankaları devletin müdahalesi ve bazı özel çabalarla kurulmuş olup, bu bankalar iç ve dış kaynaklardan sağlanan kamu fonlarıyla sınai ve ticari yatırımların, konut inşaatının orta ve uzun vadeli finansman ihtiyacını karşılamaya çalışırlar, uygun yatırım projelerine uzun vadeli kredi veya iştirak şeklinde fon transferi yaparlar, yabancı sermayenin yatırımlara iştirakine yardım ederler, sermaye piyasasını geliştirecek faaliyette bulunurlar, yatırım projelerinin hazırlanmasında yardımcı olurlar, işletmenin kuruluş ve işletme devrelerinde teknik yardım yaparlar. (9)

HALK BANKALARI ve KREDİ KOOPERATİFLERİ:

Bankalar iktisaden güçsüz olan işletmeler ve evdaireslerinin talep edecekleri küçük krediler için istihbarata girişmek külfet ve masraflarına katlanmak istemezler. Bu nedenle küçük kredi vermeye istekli görünmezler. Küçük kredi alanlar bankaların istedikleri

8) Avni ZARAKOLU, a.g.e., s.33

9) Avni ZARAKOLU, a.g.e., s.45

teminatı gösteremezler. Belli sermaye ve işbirliğine ihtiyaç gösteren böyle bir ortaklığın küçük sanayiye, esnaf ve esnaf teşekküllerine kredi vermek halk sandıkları ve halk bankasının görevleri arasındadır. (10)

Bu üç ana başlık altında toplanan bankalardan başka likitideye ihtiyaç duyan bankaların gerektiğinde başvurabilecekleri bir son ikraz kuruluşuna olan ihtiyaç Merkez Bankalarının varlığını gerektirmiştir.

1.2. TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

1.2.1. TARİHÇESİ ve KURULUŞU:

19 yy. ortalarından itibaren diğer ülkelerde olduğu gibi Osmanlı İmparatorluğunda da para sorunlarını takip etmek üzere bir kuruluş oluşturma zorunluluğu duyulmaya başlanmıştır. 1863 yılında hükümet İngiliz-Fransız ortak sermayesi ile kurulmuş bulunan Bank-ı Osmanî Şahane (Osmanlı Bankası) ile anlaşmaya vararak Merkez Bankasının temel görevlerinden büyük bir kısmını bu kuruma devretmiştir. Osmanlı Bankası hükümetin banknot ihraç etme yetkisini hükümete yardım için kullanacağına İngiliz ve Fransızlar lehine hareket etmiş, bunun üzerine hükümetçe milli bir ihraç bankası kurulması düşünülmüştür. Ancak Osmanlı imparatorluğunun Kurtuluş savaşında olması, bu düşüncelerin gerçekleşmesini engellemiştir.

Milli bir bankanın kurulması ilk olarak 1923 yılı Mart ayında İzmir'de toplanan İktisat Kongresinde dile getirilmiş ve Tür-

kiye'de Merkez Bankasının kurulacağı, ilk olarak 1927 yılı sonunda okunan hükümet programında açıklanmıştır. (11)

1.2.2. KURULUŞ AMACI ve FONKSİYONLARI:

Merkez Bankası'nın ilk kanunu 1715 sayılı kanundur. Bu ilk kanun 30.6.1930 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanunda bankanın A.Ş. olarak kurulacağı ve banknot ihracı ayrıcalığına sahip olacağı belirtilmiştir.

1963 yılında Birinci 5 Yıllık Kalkınma Planının uygulama ya konması ile başlayan yeni planlı dönem içinde para ve kredi politikası uygulamasının da yeniden düzenlenmesi gereği ortaya çıkmıştır. Bunun üzerine 14.1.1970 tarihinde 1211 sayılı "Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu" kabul edilmiş ve bu kanun 26.1.1970 tarihinde resmî gazetede yayımlanan 92 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Merkez Bankası Kanununun bazı maddelerini değiştirmiş, görev ve yetkilerini yeniden düzenlemiştir. (12)

BANKANIN TEMEL GÖRÜMLERİ:

- Para ve kredi politikasını yürütmek,

11) İlkin SELİM, "Türkiye'de Merkez Bankası Fikrinin Gelişimi", Türkiye İktisat Tarihi Semineri içinde, H.Ü. Yayınları, Ankara 1973.

12) İbrahim KURT- Vural GÜNAL- Talat LUĞÇETİN, "T.C. Merkez Bankası Kanunu Şerhi veabancı Mevzuat ve Uygulama", Türkiye Bankalar Birliği, Ankara 1977.

- Milli paranın deęerini korumak,
- Paranın hacim ve dolaşımını dzenlemek,
- Bankalara kredi vermek,
- Açık piyasa işlemleri yapmak,
- Dvz kurlarını saptamak, altın ve dvz rezervlerini ynetmek, borsada dvz ve kıymetli madenler üzerinde iř_lem yapmak,
- Mevduat vade ve turleri ile mevduat vade mddetlerini ve bunların ydrrlk zamanlarını belirlemek,
- Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nu ynetmek.

Bu temel gvrevler yanında Hkmetin mali ve ekonomik danış_ manlık, mali ajanlık ve haznedarlık gvrevleri vardır.

Hkmete istenmesi halinde para ve krediye ilişkin onlem_ lerin alınmasında, Bankalar Kanununun uygulanması ile veya genel olarak bankacılık ve kredi konuları ile ilgili hususlarda gvş bildirmek başlı_ ca danışmanlık gvrevleri arasında yer almaktadır.

Ayrıca, bankalar ve diğer mali kurumlarla ilgili kuruluş_ izinleri ile bunlardan tasfiyeleri hususunda karar alma yetkisi hkmete ait olanların tasfiyeleri hakkında karara varılmadan nce, Merkez Banka_ sının gvşü alınır.

BANKANIN YETKİLERİ:

- Banknot ihraç etmek (Türkiye'de banknot ihraç etmek tek elden Merkez Bankasına aittir.),
- Kredi işlemlerinde uygulayacaęı hadleri tespit etmek,
- Bankalar aracılığı ile getirilen senetleri reeskonta ka_

bul etmek, kamu kuruluşlarına ait senetleri iskonto etmek ve tahvil karşılığı avans vermek,

- Faiz oranlarının belirlenmesi ile mevduat ve kredi işlemlerinde uygulanacak azami faiz oranlarının belirlenmesinde Başbakanlığa önerilerde bulunmak,
- Karşılık oranlarını belirlemek,
- Banka kredilerini düzenlemek,
- Taksitli satışları düzenlemek,
- Sermaye piyasasının düzenlenmesine ilişkin yetkiler. (13)

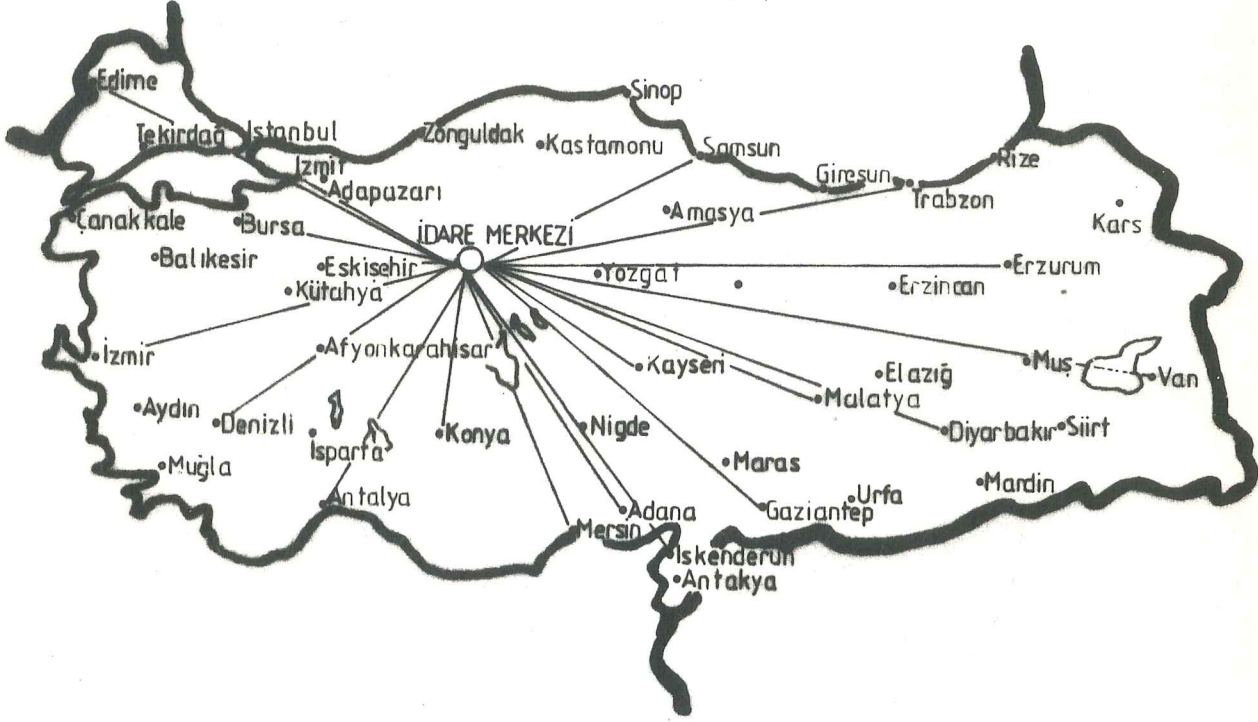
Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasında, Banka Meclisinin teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile ve 5 yıl süreli atanan bir başkan (governör) ve 4 başkan yardımcısı ile başkan yardımcılarına bağlı 11 genel müdür bulunmaktadır.(14)

Genel Müdürlüklerin oluşturduğu Idare Merkezine ise 22 şube bağlı bulunmaktadır. Bunlardan İstanbul, İzmir, Bursa, Ankara, Adana birinci; Samsun, Mersin ikinci; diğer şubeler ise üçüncü derece şubelerdir.

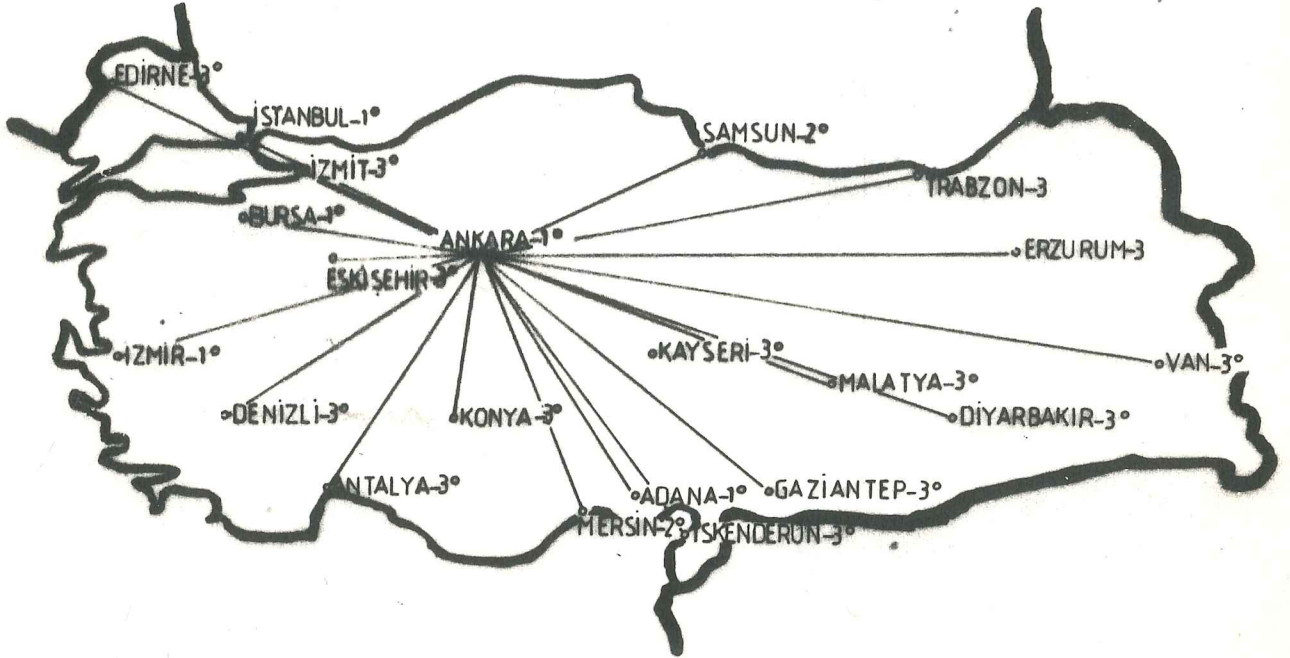
13) T.C. Merkez Bankası Kanunu, 15.12.1984 gün ve 18606 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 3098 sayılı Kanunla değişik şekli, Ankara 1985, s. 4-5.

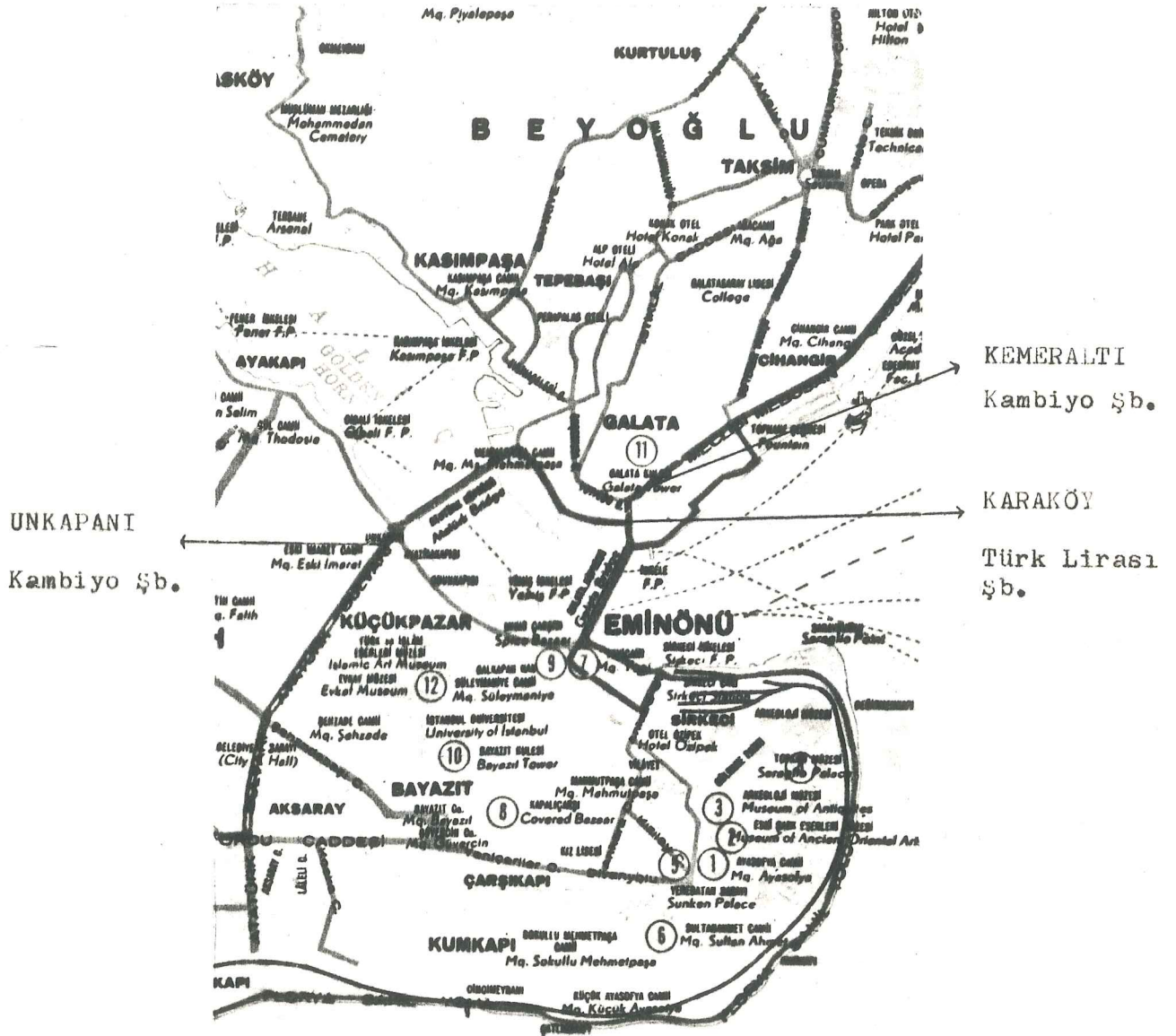
14) T.C. Merkez Bankası Kanunu, 15.12.1984 gün ve 18606 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 3098 sayılı Kanunla değişik şekli, Ankara 1985, s. 13 ve 15' den özet.

MERKEZ BANKASI İDARE MERKEZİ ve ŞUBELER

1. 2. 3. ŞUBELER

MERKEZ BANKASI İSTANBUL Ş. BESİNİN ŞEHİRDEKİ DAĞILIMI

1.3. İSTANBUL TÜRK LİRASI ŞUBESİ

1.3.1. İSTANBUL ŞUBESİ TARİHÇESİ:

Merkez Bankasının İstanbul'da 3 şubesi bulunmaktadır. Keme_raltı Ticaret Merkezindeki ve Unkapanı'ndaki Merkez Bankası şubelerinde kambiyo işlemleri, tez konumuzu teşkil eden ve Bankalar Caddesinde yer alan İstanbul Şubesinde ise Türk Lirası işlemleri yapılmaktadır.

İst. Türk Lirası Şube binası Fransızlar tarafından 1863 yılında Osmanlı Bankası ile bitişik nizamda yapılmış bir binadır. Dış duvarları 1 metre kalınlıkta olan bu taş bina bu yıllarda Fransızlar tarafından reji binası olarak kullanılmıştır.

Binanın tütün deposu olarak kullanıldığı hakkındaki söy_lentilere rağmen; bina içindeki görkemli şöminelerden, tütünlerin de_polama özelliğinden (tütünün koku yapması, 2-3 balyadan daha fazlasının üst üste konamaması, tütünün kurummasını sağlamak amacıyla havalandırma_ya ihtiyaç duyulması) ve ayrıca o günkü şartlarda tütünün limandan a_lınarak binaya getirilmesi ve tekrar limana götürülmesi maliyeti art_tıracağından, binanın tütün deposu olarak kullanılmadığı anlaşılma_kta_dır.

Daha sonraki yıllarda Fransızlar binayı Osmanlılara devret_mişler, Osmanlılar da bu binayı Tekel İdare binası olarak kullanmışlar_dır. Büro binası olarak kullanıldığı anlaşılan bina daha sonra Merkez Bankası tarafından alınmış, Kambiyo ve Türk Lirası işlemleri bir arada yürütülmüştür. İş hacminin büyümesi nedeniyle Kambiyo Şubesi ayrı bir binaya taşınmış, Türk Lirası işlemlerini yürüten servis ise bu binada görevini sürdürmeye devam etmiştir.

Unkapanı'nda yer alan Kambiyo Şube binası ilk etapta iş ha_ nı olarak inşa edilmiş, daha sonra Merkez Bankası tarafından alınarak Kambiyo işlemleri bu binada yürütölmeye başlanmıştır. İş hacminin ve dolayısıyla eleman hacminin devamlı artması neticesinde bu bina yeterli olmayınca, Kemeraltı'ndaki Ticaret Merkezi binası satın alınarak, Kam_ biyo Şubesi'ndeki servislerin bir bölümü görevlerini bu binada devam ettirmeye başlamışlardır. Halen Levent'de bir arsa satın alınarak, Türk Lirası ve Kambiyo Şubelerinin biraraya getirilmesi plânlanmaktadır.

BÖLÜM: 2
BANKA MİMARİ PLANLAMASINDA
KULLANILAN TASARIM YÖNTEMİ

2.1. TASARIM

2.1.1. TASARIM NEDİR?

Tasarılmanın ne olduğunu belirtmeden önce, çoğu kez biri diğeri yerine kullanılan ve tasar kelimesinden türetilen kelimelerin anlamlarını açıklamak gerekmektedir.

TASAR: Bir yapının, bir aygıtın ya da bir makinanın bütün kısımlarını gösteren resimlerin tümüdür.

TASARI (sıfat) : Öneri-tasarlanan biçim-öneri haline gelmiş plan, tasarının kağıt üzerine geçen ilk şekli.

TASARLAMAK (fiil): Tasavvur etmek- zihinde biçimlendirmek.

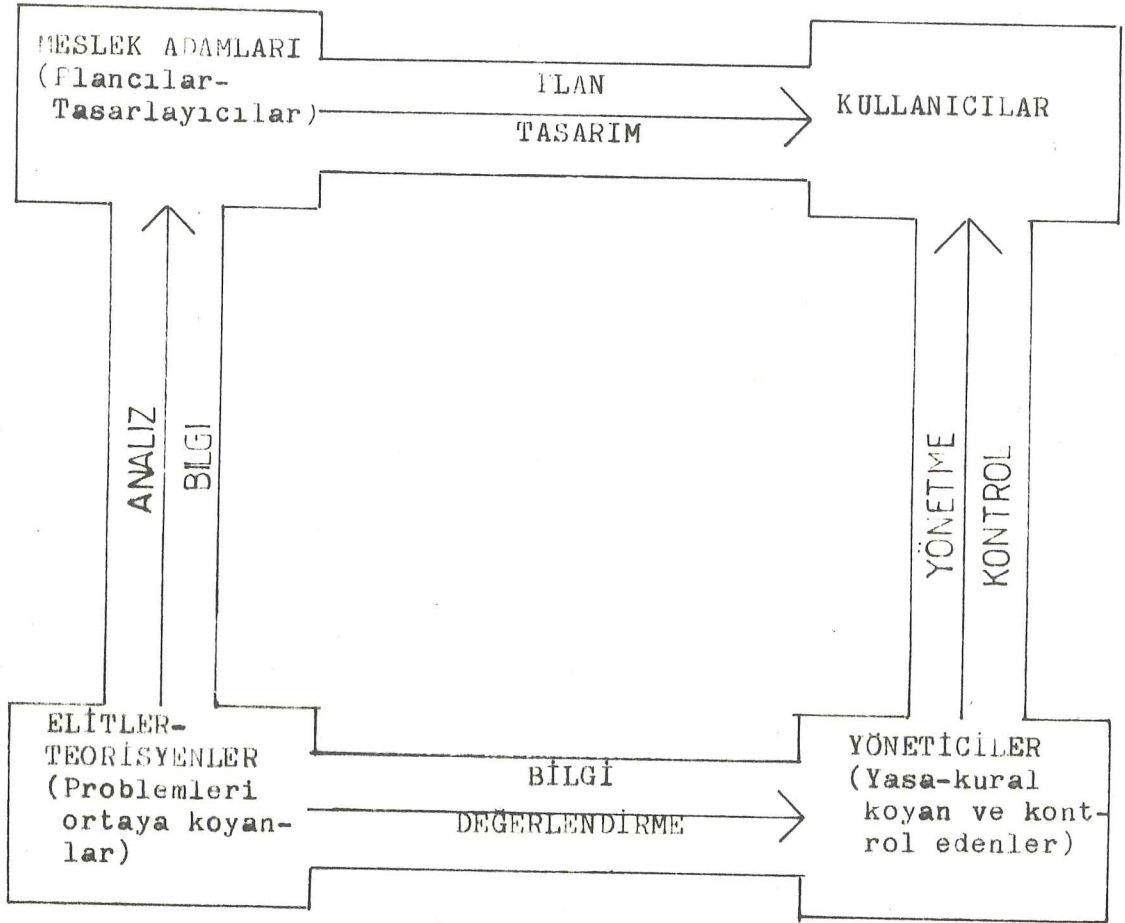
TASARIMLAMAK (fiil): Tasavvur etmek- zihinde biçimlendirmek, daha kesinleşmemiş fakat bir biçim, şekil, miktar gibi düşünce aşamasıdır.

TASARIM (isim): Tasavvur etmek- tasarımılanan biçim- fiilin sonucu. (15)

Tasarılama bir ihtiyaçtan doğar. Tasarılama bir takım istekleri ve ihtiyaçları karşılamak için yapılan bir eylem olduğu için bu istek ve ihtiyaçlar amaç olarak tasarılama amaca yönelik eylem olarak tanımlanmaktadır. Bu eylem bir problem çözme eylemidir. Çünkü çözülmemiş problem amaca ulaşmayı engeller. Problem olmadan hiçbir çözüm olamaz ve kısıtlamalar da ihtiyaçların baskısı altında meydana gelir.

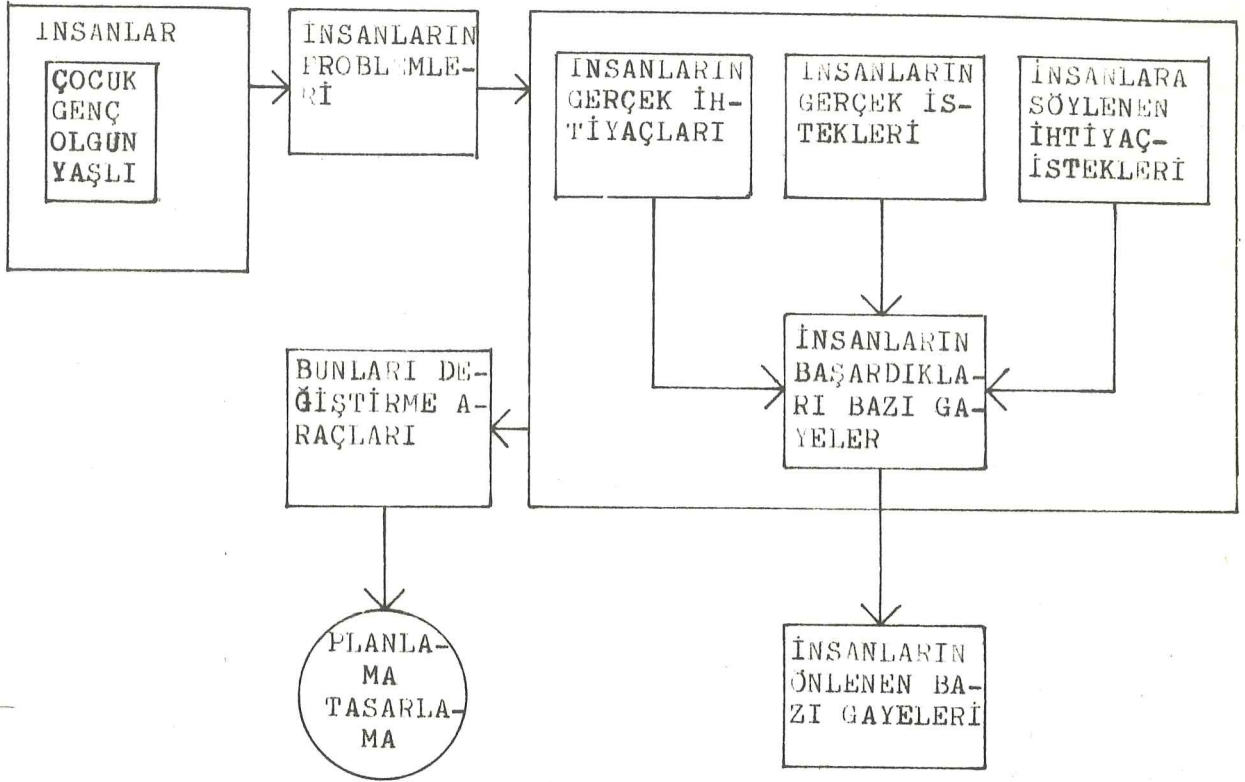
15) Yıldız Üniversitesi Mimarlık Fak., 1. sınıf Temel Tasar ders notları

İhtiyaç → Kısıtlama → Problem → Çözüm (16)

PLANLAMA ve TASARLAMA A KATILANLARIN ROL İLİŞKİLERİ (17)

- 16) Doç. Dr. Bayazıt NİĞAN, "Mimarlıkta Tasarlama İleri Yöntem ve Teknikleri Ders Notları" 1977-1978 Kış Yarıyılı, İTÜ Mimarlık Fakültesi Mimari Tasarım Yöntemleri Kursüsü, s. 57.
- 17) Prof. r. Bayazıt NİĞAN, "Tasarlama Teori ve Metotları: Planlamaya ve Tasarlama Katılma", İTÜ Yayını, s.55.

GENEL PROBLEM ALANI ŞEMASI (18)

2.1.2. TASARIM YÖNTEMİ

Mimarlık alanındaki tasarım yöntemlerinden birisi de BÜRDEK modelidir. Klâsik bir tasarım yöntemi olan Bürdek modeli 6 aşamadan oluşmuştur.

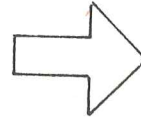
- 1- Sorun Konumu: Bu bize görev verilme aşamasıdır.
- 2- Durum Eleştirisi: Bu aşamada konu ile ilgili her türlü bilgi toplanır. Bu bilgi toplama literatür tarama (bilgi toplama ve işlem), gözlem ve inceleme (pazar araştırması, çevre koşulları ile ilgili yapılmış araştırma, de

ney, monografi, mülâkat, grup görüşmesi, anket), kullanıcılarla görüşme (mülâkat), soru kağıdı düzenleme (anket) toplanan bilgilerin sınıflanması şeklinde olmaktadır. Ayrıca tasarımı yapılacak binadaki eylemler hakkında bilgi toplaması yapıldıktan sonra eylemler bir süre gözlenir ve not alınır. Eylemleri filme almak da kullanışlı bir yoldur. Daha sonra gözlem kayıtları veya film incelenerek eylemler için bir akış diyagramı oluşturulur.

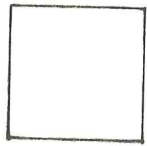
Akış diyagramı için standartlaşmış semboller kullanılır.

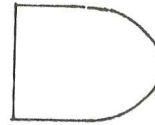
İŞLEME

TAŞIMA (NAKİL)

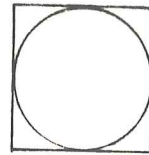
KONTROL

GECİKME (GEÇİCİ
DEPOLAMA)

SÜREKLİ
DEPOLAMA

BİRLEŞİK FAALİ-
YET

Daha sonra gereksiz durumları belirlemek ve bunları düzeltmek için neler yapılması gerektiğini saptamak üzere kritik inceleme plânı hazırlanır.

	Kritik İnceleme soruları	Alternatif yollar	Geliştirilmiş yol	Sonuç
Amaç	Ne, Neden	Başka ne		Eleme
Yer	Nerede			Birleştirme
Zaman	Ne zaman			Değiştirme
İşçi	Kim, kaç kişi			
Araç	Nasıl, ne ile			Basitleştirme

KRİTİK İNCELEME PLANI

Daha sonra elde edilen bu bilgilerin sınıflaması yapılır. Süreç analizinin (akış diyagramı akış şeması) amacı, mekânın kullanılmasını, fonksiyonların nasıl gerçekleştiğini, nerede yoğunlaştığını belirlemektir. Bu sayede mekânın kullanımındaki tikanıklıklar, depolamalar, akışın olması gereken yerler belirlenir. Ana hedef, gereksiz gecikmeleri ortadan kaldırmak, gidilen yol sayısını, işlem sayısını azaltmaktır.

- 3- Sorun Tanımlama: Bize verilen görevin özelliklerinin ve çözüm bulmamız gereken sorunların ortaya çıktığı aşamadır.
- 4- Seçenek Geliştirme
- 5- Değerlendirme ve Seçme: Amaca uygun olan çözüm seçilir.
- 6- Uygulama (19)

2.2. MERKEZ BANKASI ŞUBE PLANLAMASINDA KULLANILAN TASARIM YÖNTEMİ

Bu çalışmada Merkez Bankası Şube Planlamasında kullanılan tasarım yönteminin incelenmesinde, öncelikle Şube'de halen mevcut birimler ele alınarak durum eleştirisi yapılmış ve bilâhare sorunlar ve çözümler ortaya konmaya çalışılmıştır.

2.2.1. MERKEZ BANKASI ŞUBESİNDE YER ALAN BİRİMLER:

Merkez Bankası Şubesinde yer alan birimler müşteri ile olan ilişkilerine göre aktif ve pasif birimler olmak üzere ikiye ayrılır.

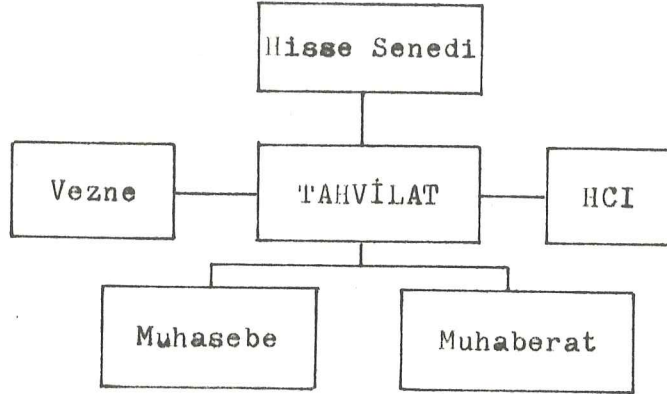
AKTİF BİRİMLER: Aktif birimler müşteri ile sürekli ilişki içinde olan birimlerdir. Bu birimler Tahvilat, HCI, HCII, Havale, Senetler, Vezne, Muhaberat, Bedelsiz, Fambiyö, Mali Tahlil, Kupon, Sermaye Hareketleri, Akreditif ve İthalat Mahsubu, Fon ve Kur Farkları, İthalat Denetim, Garantisiz Ticari Borçlar, Gelen Havale, Kredi Mektuplu Döviz Tevdiat, Döviz Çevrilebilir Mevduat Hesabı, Anlaşmalı Memleketler, İşçi Dövizleri Ödeme, İhracatta Vergi İadeleri, Permi I-II, Altın Alım Satım, Bloke, Teşvik İhracat ve İthalat.

Bu birimlerdeki müşteri yoğunluğunun oldukça yüksek olması nedeniyle, birimlerde çalışan personelin aktivitesi de oldukça fazladır.

Tahvilat: Bu birimin görevleri; açık piyasa işlemleri, interbank, ihale işlemleri, %20 faizli devlet tahvillerinin kuponları için ödeme, altın ve diğer kıymetlerle ilgili işlemler, tahvil üzerine avans işlemleri, ihale zamanında belediye ve özel idarenin kıymetli eşya ve evraklarla ilgili kasa vazifesini yüklenmektir.

Tahvil üzerine avans işlemi ile ilgili olarak Hisse Sene

di Servisi ile diğer işlemlerle ilgili olarak da HCI ve Vezne Servisi ile direkt ilişkisi olan bu servisin ayda bir kezde Muhasebe Servisi ile ilişkisi olur. Bankanın müşteri ile ilişkisi yönünden en yoğun olan servistir.

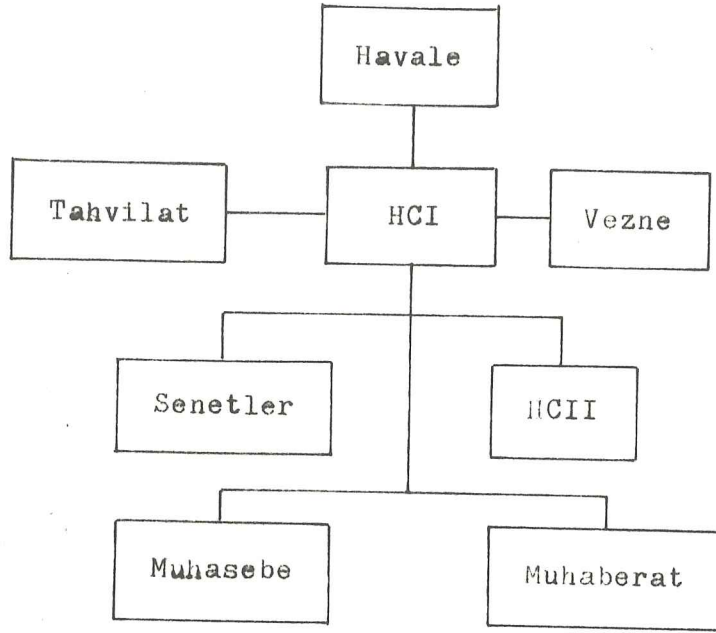
HCI (Bankalar Cari Hesabı) : Bankaların paralarını yatırıp çektikleri, havale yaptıkları servistir. Ayrıca takas (bankalar-arası değişim) işlemlerine de bu servis bakmaktadır.

Bu servisin direkt ilişkide olduğu servisler; Havale, Tahvilat ve Vezne Servisidir. Resmi Daireler(HCII), Senetler Servisi ilede ilişkisi bulunmaktadır.

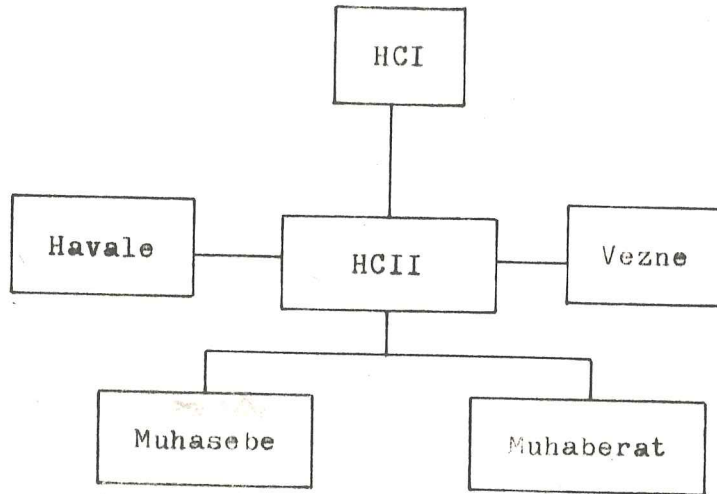
HCII (Resmi Daireler Hesabı Carisi): Devlet Muhasebat Kanununa göre Genel Bütçeli Daireler, Katma Bütçeli Daireler, Kanunla Kurulmuş Döner Sermayeler, Belediyeler, Gümrük Vergi Daireleri, Huded Sahiller, Karayolları bu serviste hesap açmak zorundadırlar.

% 5 İhracatı Teşvik Fonu'nun yatırıldığı bu servisin HCI, Havale ve Vezne Servisi ile direkt ilişkisi bulunur.

HCI (Bankalar Cari Hesabı)

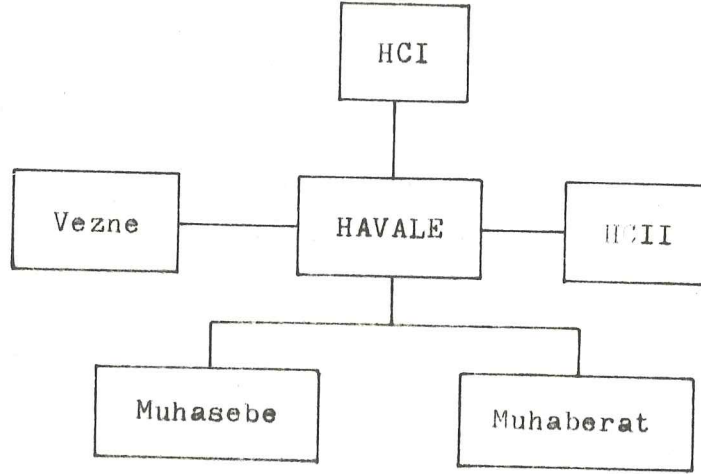

HCII (Resmi Daireler Hesabı Carisi)

Havale: Bu serviste ülke içindeki Merkez Bankası Şubelerinden TL. olarak gelen ve diğer şubelere, Ziraat Bankasına gönderilen havale işlemleri yapılır. Ayrıca özel havale (müşteri havalesinin Merkez Bankasına gönderilmesi) ve kredi işlemleride (Mutemet Kredisi; Saymanlıkta mutemetler adına para yatırılması, havale servisince ödenmesi) bu servisce yapılır. Böylece havale servisi bir nevi kasa vazifesini görmektedir.

HCI, Vezne, HCII servisleri ile direkt ilişki içindedir.

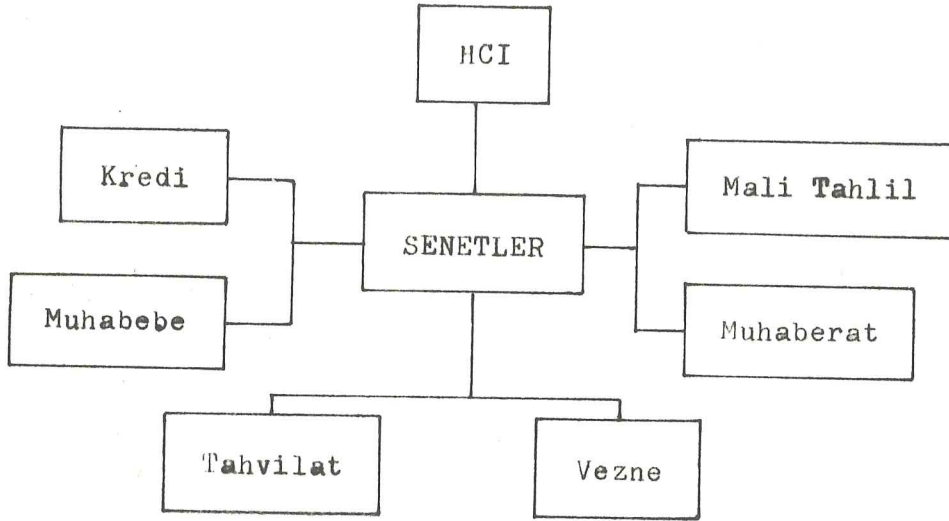

Senetler: Senetler Servisi kendi bünyesinde sekiz bölümden olmuştur. Bu bölümler; Belgesiz, Muhafaza (senetlerle ilgili giriş ve çıkışın yapıldığı bölüm), Orta Vade Reeskont, Orta Vade Faiz Farkı İadesi, Kısa Vade Faiz Farkı İadesi, Sanayi, Fona yatan paralar (%3-%01), Muhaberattır.

Senetler Servisince diğer bir deyişle İskonto Servisince bir bankaya iskonto ettirilmiş senedin ikinci bir defa daha tekrar iskonto işlemi yapılırki bu işleme reeskont işlemi denir. Kredi talebinde bulunan bankalara (istihbarat servisince yapılan inceleme sonu-

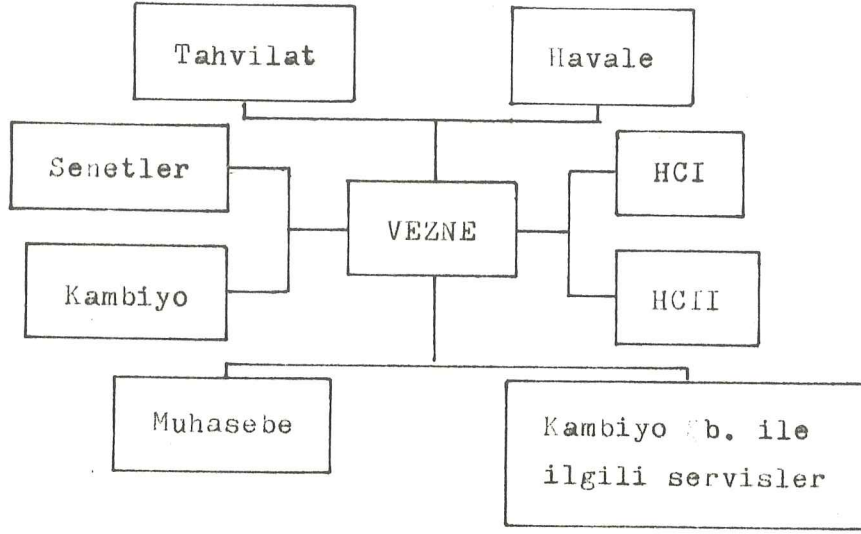
cuna göre) kredi imkanı sağlamakve ihracatı teşvik amacıyla firmalar-
ca yapılan ihracatın belli % sinibanka ve firmaya geri iadesini yap-
mak bu servisin önemli görevlerindendir.

HCI, Kredi, İstihbarat Servisleri ile direkt, Tahvilat ve
Vezne Servisiyle indirekt ilişki içindedir.

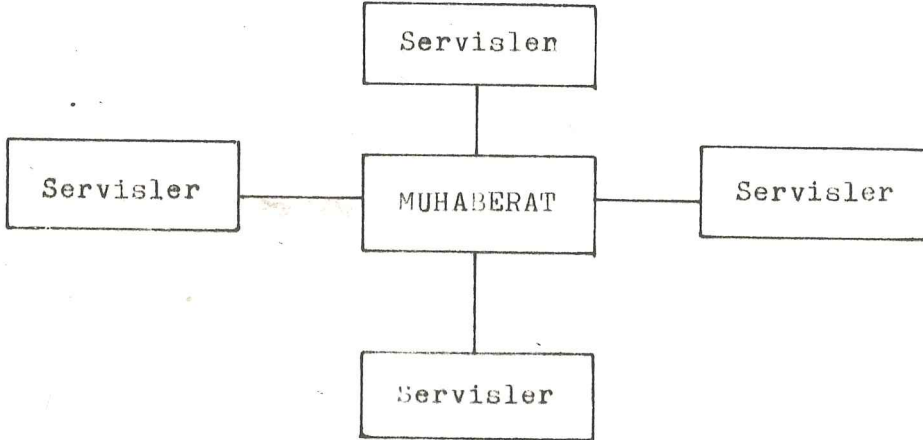
Vezne: Vezne Servisi bankanın en aktif servislerinden bi-
risidir. Müşteri ile direkt ilişkide olan vezne servisi bankaların
hafta sonlarında getirdikleri paraları alıp, hafta başında tekrar i-
ade etme, müşterilerin bozuk para ihtiyaçlarını karşılama, eskimiş
paraları değiştirme, yabancı paraların Tl. karşılıklarını ödeme, ser-
vislerle ilgili kasa işlerini yapma, müşteriye verilecek paraların
sayımı ve destelerinin hazırlanması gibi işlemleri yerine getirir.

Bankadaki pasif servisler dışında kalan tüm aktif servis-
lerle ilişki içindedir.

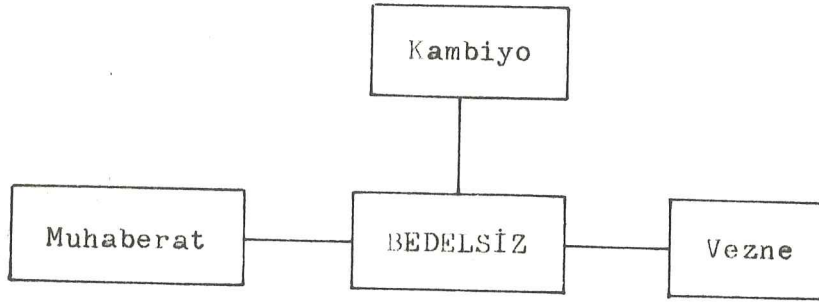
Muhaberat: Bankanın önemli servislerinden biriside Muhaberat Servisidir. Şubeye gelen özel, gizli yazıların dağılımı, şube ile ilgili yazıların gönderilme işi bu servis kanalı ile yapılmaktadır. Servislerle ilgili muamelelerin bankaya girişinin yapılabilmesi için muhaberat servisinden varide denen giriş nosunun alınması gerekmektedir. Bu nedenle müşteriler bu servisle sürekli ilişki içindedir.

Banka ile ilgili yazıların dağılma ve gönderilme işlemi bu servis kanalıyla yapıldığından tüm servislerle ilgisi vardır.

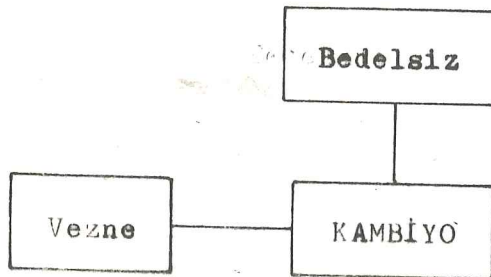
Bedelsiz: Bedelsiz servisinde yurt dışında çalışan işçilerin yurt dışından satın aldıkları otomobil ve mesleki aletleri yurt içine getirebilmeleri için permi(izin belgesi) hazırlanır. İşçiler hazırlanan permi ile gümrükten mallarını çekebilirler. Permiyi alabilmek için belli bir miktar döviz yatırılması gerektiğinden Kambiyo Servisi ile direkt ilişki içindedir.

Bankacılıkla hiçbir ilgisi olmayan bedelsiz işlemleri yalnızca Merkez Bankası Şubelerinde yapılmaktadır.

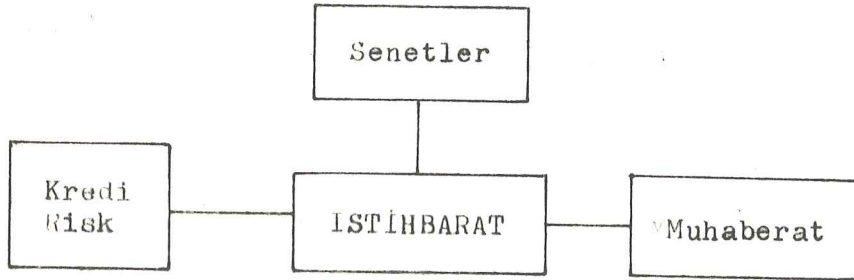
Kambiyo: Bu serviste yerli ve yabancıların getirdikleri yabancı paraların yalnızca Tl. karşılıklarının ödenmesi ve Bedelsiz Servisinde düzenlenen perminin alınabilmesi için gerekli olan döviz alım bordrosunun hazırlanma işlemi yapılır.

Bedelsiz Servisi ve Vezne Servisi ile direkt ilişki içindedir.

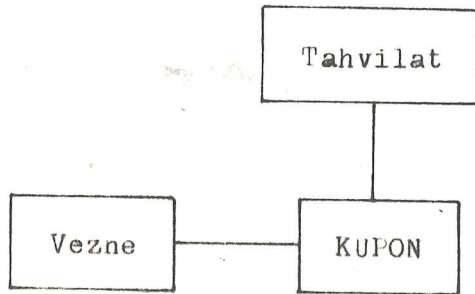

Istihbarat: Firmaların bankalar aracılığı ile talep ettikleri reeskont kredisinin uygunluğu hakkında gerekli bilgi ve belgeler derlenerek İdare Merkezine gönderilir. İdare Merkezi kredi için uygunluk verdikten sonra istihbarat elemanlarınca kanuni defterler üzerinde yatırım yerinde, borç durumu ile ilgili dökümanlar için bankalarda, mahkeme ile ilgili durum varsa adliyede, Sanayi Od. Tic. Od., Liman Başkanlığında gerekli gözlem ve incelemeler yapılır.

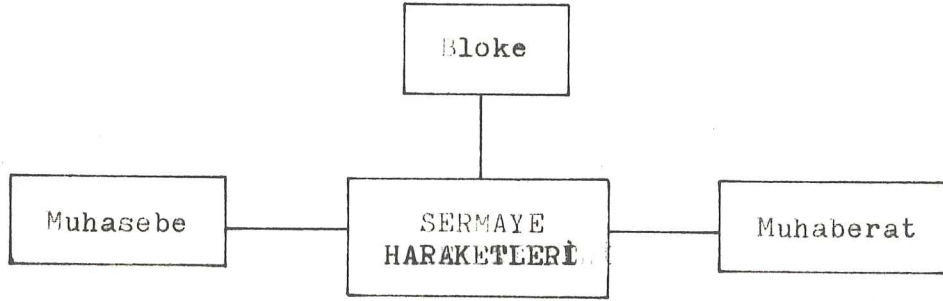
Ayrıca serviste Ticaret Sicil Gazetelerinin incelenmesi, iflas eden veya gazeteğe yeni kayıt olan firmaların belirlenme işlemleri yapılır. Senetler, Risk ve Kredi Servisleriyle direkt ilişki içindedir.

Kupon: Müşteriler tarafından getirilen vadesi gelmiş kupon kúpürlerinin ödenmesi ile ilgili işlemler yapılır. Tahvilat ve Vezne Servisi ile direkt ilişki içindedir.

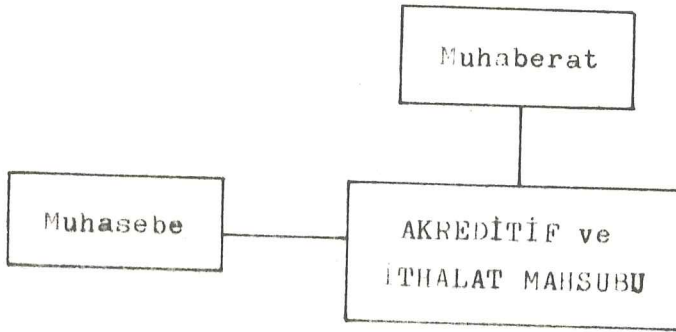

Sermaye Hareketleri: Bu serviste blokeaj ve deblokeaj işlemleri yapılır. Blokeaj ve deblokeaj; Yabancı sermaye mevzuatına göre kar payları yurt dışına transfer edilemeyen yabancı sermaye karlarının bloke edilme işlemidir. Türkiye'de ikamet eden daha sonra ikametlerini yurt dışına aldırarak yabancıların gayrimenkullerinin satış ve kira bedellerinin blokeajı, yurt dışından kredi sağlamak isteyen bankaların ve dış ticaret sermaye şirketlerinin dış kredi işlemlerinin deblokeajı Sermaye Hareketleri servisinde yürütülür. Bloke Servisi ile direkt ilişki içindedir.

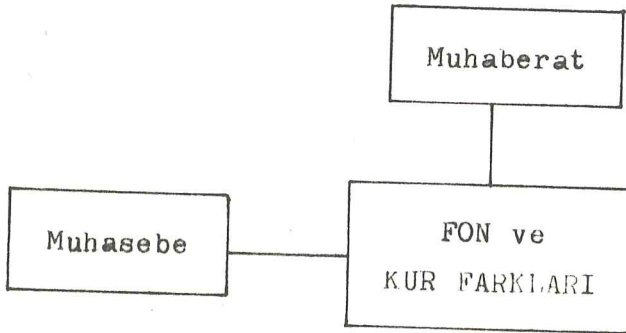

Akreditif ve İthalat Mahsubu: Akreditif Mahsubu; İthalat mevzuatına göre yurt dışından ithal edilecek malların bedellerinin transferi ile ilgili işlemlerin yapıldığı servistir. Ayrıca kamu kesiminin yapacağı ithalat bedellerinin transfer işlemleride bu serviste yürütülür.

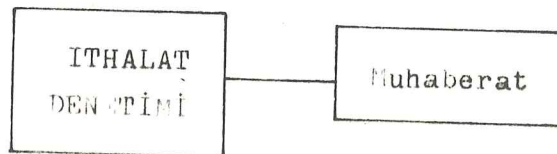
İthalat Mahsubu; Yurt dışından ithal edilecek mal bedellerinin yurt dışına yapılacak (ithalat yapacak firmaların yapacakları ihracatlardan) ihracat karşılığı getirilmesi zorunlu olan dövizlerden mahsup edilmesi ile ilgili işlemlerdir.

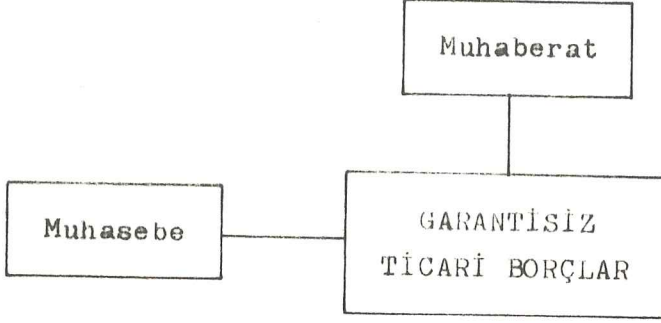
Fon ve Kur Farkları: Bu serviste ithalat mevzuatı gereğince alınması gereken fonların tahsili ile ilgili ve ithal işlemlerinden oluşan kur farklarının tahsili ile ilgili işlemler gerçekleştirilir.

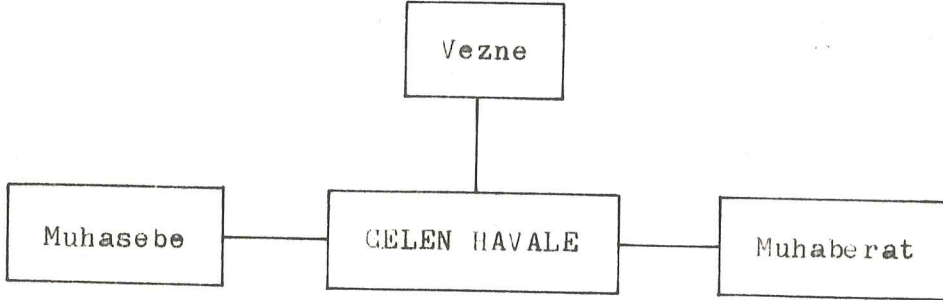
İthalat Denetimi: İthalat mevzuatı gereğince bankaların aracılık ettikleri ithalat işlemlerinin mevzuata uygun yürütülüp yürütülmediğinin denetimi yapılır.

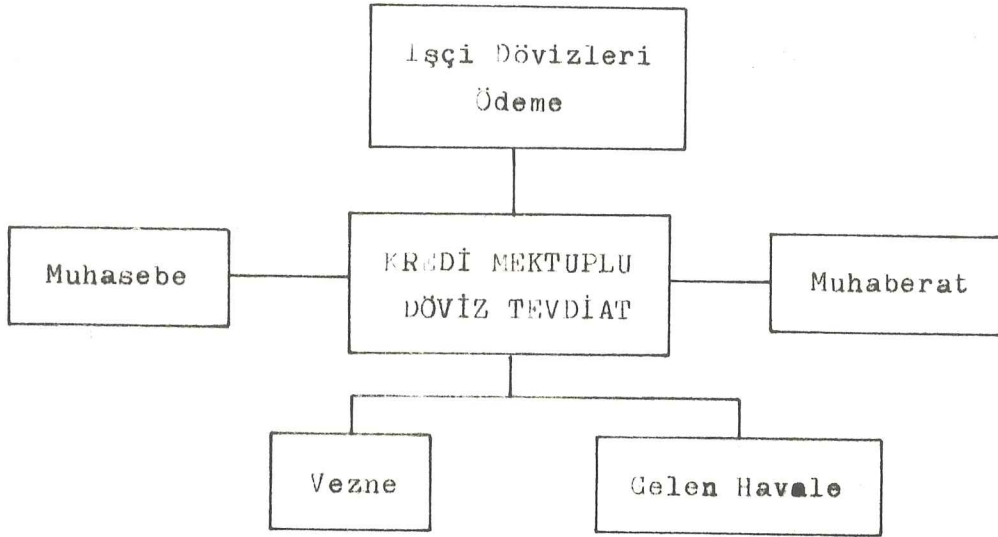
Garantisiz Ticari Borçlar: Türkiye'deki firmaların yurt dışındaki banka ve firmalardan devlet garantisi olmaksızın sağlamış oldukları dış kredilerin tasfiyesi ile ilgili işlemlerin yapıldığı servistir.

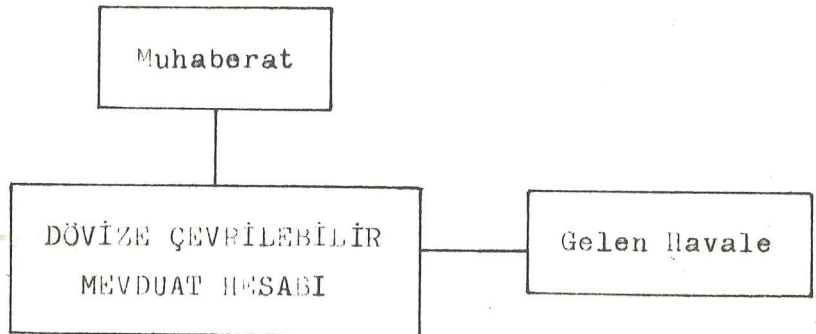
Gelen Havale: Bu serviste Türkiye'deki kişi veya firmalara gönderilen havale bedellerinin döviz veya Türk Lirası karşılığı ödeme işlemleri yapılır.

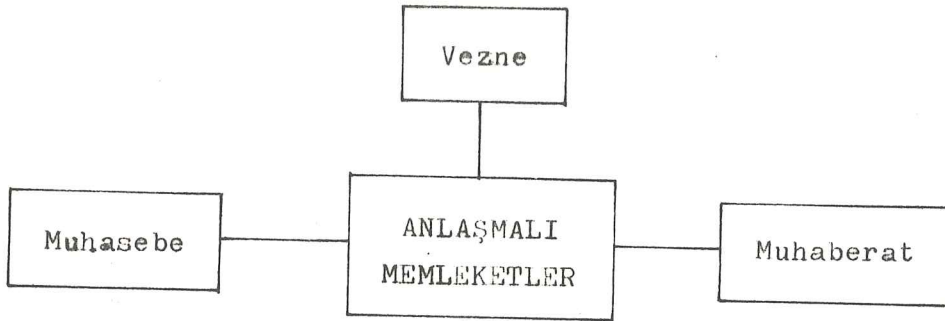
Kredi Mektuplu Döviz Tevdiat: Yurt dışında en az bir sene çalışmış işçi veya kamu görevlileri gelirlerinden sağladıkları tasarruflarla kredi mektuplu döviz tevdiat hesabı açtırabilirler. Bu hesabın açılma işlemi bu serviste yapılır. İşçi Dövizleri Ödeme Servisi ile direkt ilişki içindedir.

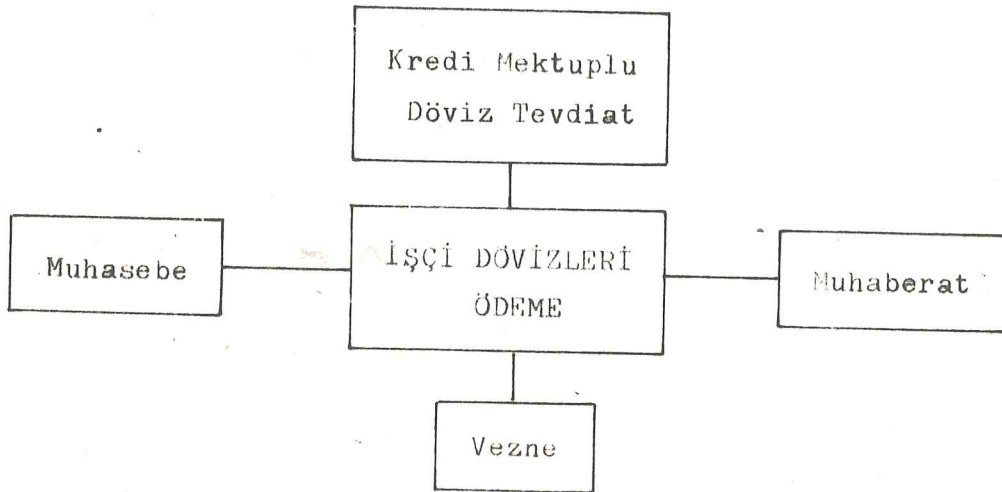
Dövizle Çevrilebilir Mevduat Hesabı: Firmaların sağlamış oldukları dış kredilerin Tl. çevrilerek, bu firmalarca vadelerine kadar kullanılmasından sonra vadelerinde tekrar dövizle çevrilerek kredilerin sağlandığı kaynaklara ödenmesi ile ilgili işlemlerin yapıldığı servistir. Ayrıca eskiden sağlanmış dövizle çevrilebilir kredilerin tasfiyeside bu servişçe yürütülür.

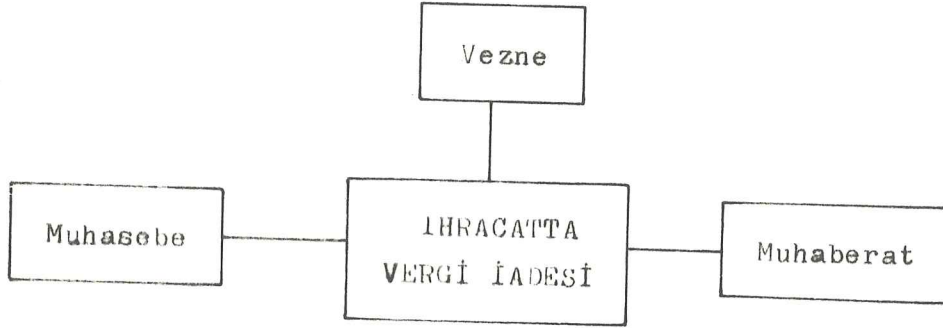
Anlaşmalı Memleketler: Bazı ülkeler arası dış ticaret işlemlerinde (İthalat ve İhracat) mal bedellerinin ödenmesi ile ilgili esasların tespit edildiği anlaşmalar yapılmaktadır. Bu anlaşmaların esası karşılıklı olarak gerçekleştirilecek ithalat ve ihracat bedellerinin belli bir hesap devresi sonunda veya belirli dönemlerde nasıl tasfiye edileceğini belirlemektir. Bu esaslar çerçevesinde ithalat bedelleri ve ihracatçılarda ihracat bedellerinin ödendiği servistir.

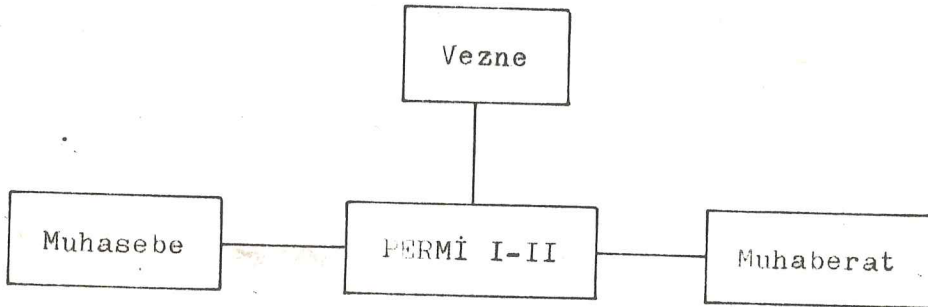
İşçi Dövizleri Ödeme: Bu serviste açtırılmış kredi mektuplu döviz tevdiat hesaplarının tasfiyesi ile ilgili olarak, hesaplara tahakkuk ettirilen faiz ödemeleri ve hesapların kapatılması ile ilgili işlemler yapılır.

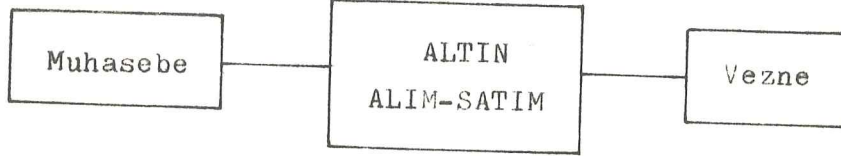
Ihracatta Vergi İadesi: İhracat mevzuatı gereğince ihracatı teşvik amacıyla ihracatçılara ihrac ettikleri malların tutarı ve niteliklerine göre çeşitli oranlarda ödenen vergi iadesi ile ilgili işlemler yürütülmektedir.

Permi I-II: Yurt dışında öğrenim gören öğrencilerin okul ve aylık ödenekleri, ihracatçı ve sanayicilerin acil ihtiyaçlarının belirli bir limit içersinde gerçekleştirdikleri ithalat bedelleri, yurt dışında tedavi, kurs, seminer amacıyla gideceklerin belirli bir limit içersindeki döviz ihtiyaçları için döviz müsaadesi(permi) düzenlenmesi gerekmektedir. Bu işlem Permi I-II Servisince yapılır.

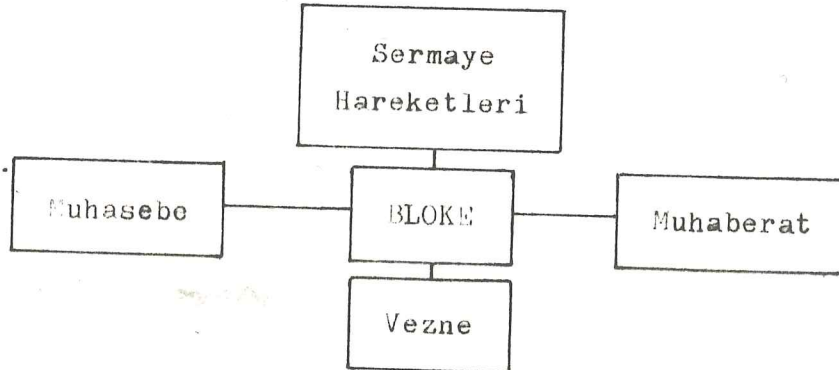

Altın Alım-Satım: Merkez Bankasının tespit ettiği altın alış ve satış fiyatlarından külçe altın alış ve satış işlemlerini gerçekleştirir.

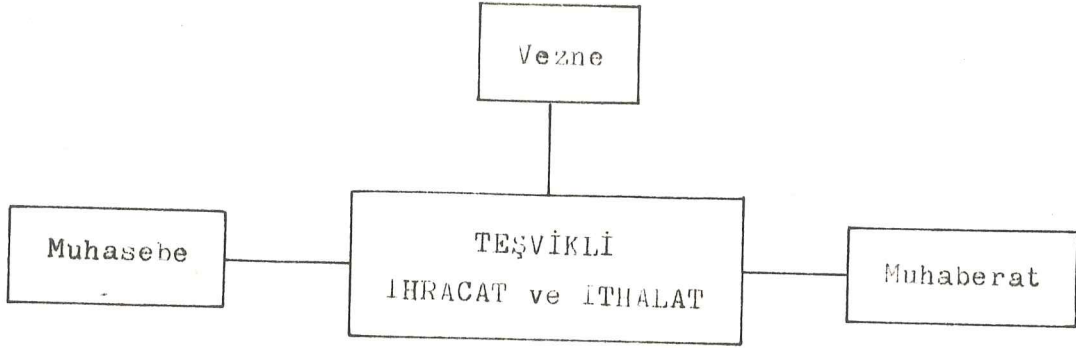

Bloke: Yabancı sermaye mevzuatı gereğince Türkiye'deki Sermaye Şirketlerine ortak olan ve kar paylarının transferine mevzuat gereğince izin verilmeyen yabancı pay sahiplerinin kar paylarının bloke edilme işlemleri ve Türkiye'de eskiden ikamet eden yabancıların Türkiye'deki menkul ve gayrimenkullerinin satış bedellerinin ve gelirlerinin bloke işlemleri bu servişçe yürütülür.

Ayrıca bloke edilen tutarlardan ilgililerin kendilerinin veya Türkiye'deki akrabalarının belirli limit çerçevesinde Türkiye'de yapacakları harcamalar için yararlanmaları mümkündür. Bu deblokaj işlemleride söz konusu servişçe yürütülür.

Teşvikli İhracat ve İthalat: İhracatı teşvik mevzuatı gereğince ihracatçıların teşvik belgesi kapsamında yapacakları ihracat ve ithalat işlemleri bu servişçe gerçekleştirilir.

PASİF SERVISLER: Pasif Servisler kapsamına İdare, Kontrol Grubu, Müfettişler, Hukuk Servisi, Nisse Senedi, Şifre, Muhasebe, Personel, Şirketler, Risk+Kredi, Daire İşleri, Levazım, IBM, Arşiv, Güvenlik, Santral, (Doktor-Hemşire) Sağlık, Kütüphane, Kooperatif Servisleri girmektedir.

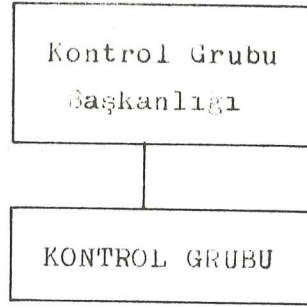
Bu servislerin müşteri ile irtibatları az olduğu için servis içindeki sirkülasyonu daha ziyade çalışanlar oluşturur.

İdare: Müdür, Baş Müdür Muavini ve Müdür Muavinlerinden oluşur. Müdür; yönettiği şubenin tüm işlerinden, sevk ve idaresinden sorumludur. Şubeyi ilgili mevzuat ve İdare Merkezinin vereceği talimat uyarınca idare eder. Şube içi hizmet ve işin icabı olarak, memurların servislerinin değiştirilmesi yetkisi şube müdürüne aittir.

Baş Md. Muavini-Md Muavini: Müdürün yapacağı iş bölümü uyarınca hizmetleri yürütmekle yükümlüdürler.

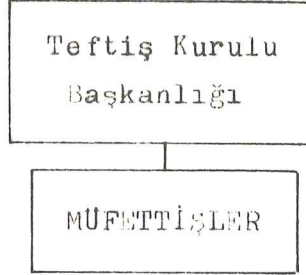
Kontrol Grubu: Kontrol Başkanı ve Kontrolörlerden oluşur. Kontrol Grubu Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası kanunu, hizmet yönetmelikleri ve diğer mevzuat ile banka yetkili organlarının emir ve talimatlarına, bankacılık mesleğinin usul ve geleneklerine uygun bir şekilde yürütülmesini, Kontrol Yönetmeliği doğrultusunda takip ve kontrol etmekle görevlidir.

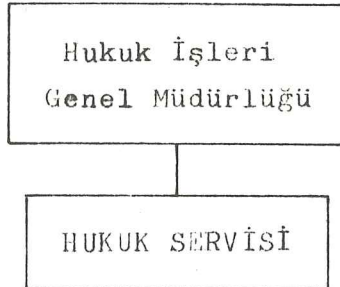
Müfettişler: T.C.M.B. mevzuatları gereğince yürüttüğü işlemlerin mevzuatlar ve banka genelgeleri doğrultusunda yerine getirilip getirilmediğinin denetlenmesi, tespit edilen hatalı uygulamaların düzeltilmesi, mevzuat ve genelgelerde uygulama aşamasında görülen eksikliklerin düzeltilmesi ve uygulamada kolaylık sağlayacak önerilerin inceleme ve araştırma raporlarıyla üst makamlara sunma çalışmaları yapmaktadırlar.

Ayrıca banka bünyesi içersinde soruşturulması gereken ko-

nuların soruşturulmasını ve sorumluların tespit ve uygulanması gereken cezai müeyyedelerin önerildiği soruşturma raporları düzenlerler.

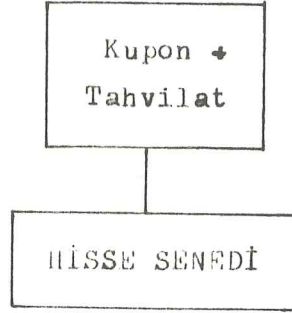
Hukuk Servisi: Bankaya ilişkin her türlü hukuki sorunlarla ilgili görüş bildirir, her türlü ihtilafın mercilerinde çözümlenmesinde bankayı temsil eder. Hukuki ve kazai uygulamaları izlemek için Bakanlıklar, İktisadi Devlet Teşekkülleri ve Kamu İktisadi Kuruluşları ile diğer resmi kuruluş ve bankalar hukuk müşavirlikleriyle yakın iş ilişkisi temin etmek başlıca görevleri arasında yer alır.

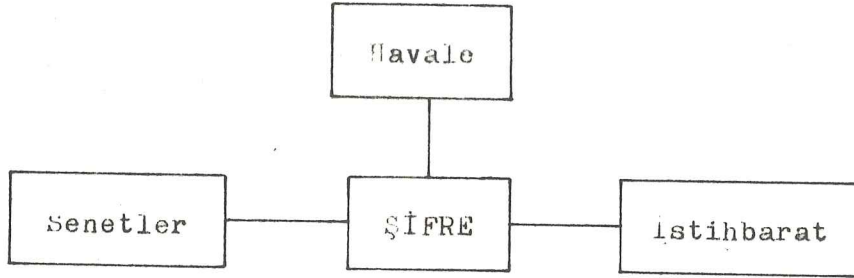
Hisse Senedi: Bankanın Hisse Senetleri ile ilgili tüm muamelelerin yapıldığı servistir. İdare Merkezinden talimat alan Hisse Senetleri Servisi alım, satım, veraset, genel kurul hazırlıkları ile ilgili işlemleri yapar.

Hisse Senedi Servisinin Kupon ve Tahvilat Servisi ile di-

rekt ilişkisi vardır.

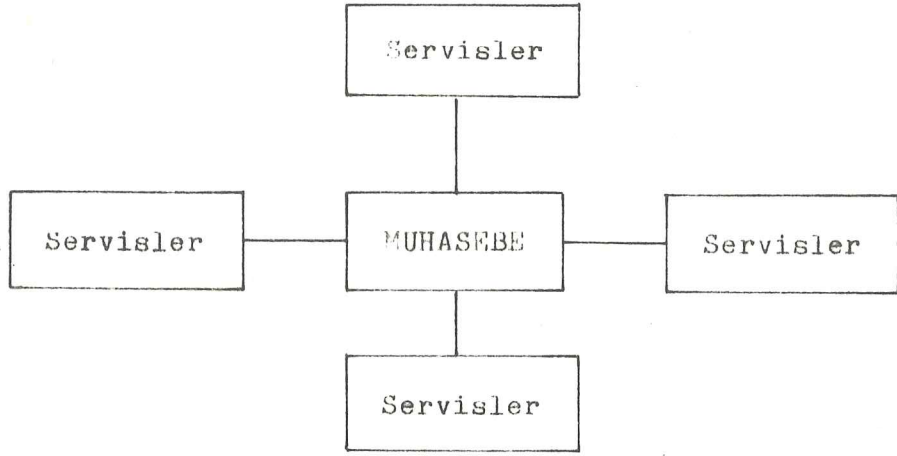

Şifre: Havale Servisine gönderilen havalelerin doğru olup olmadığının kontrol edildiği, şifresinin çözüldüğü (havale servisinin şifresiz havale yapmaması gerekmektedir) servistir.

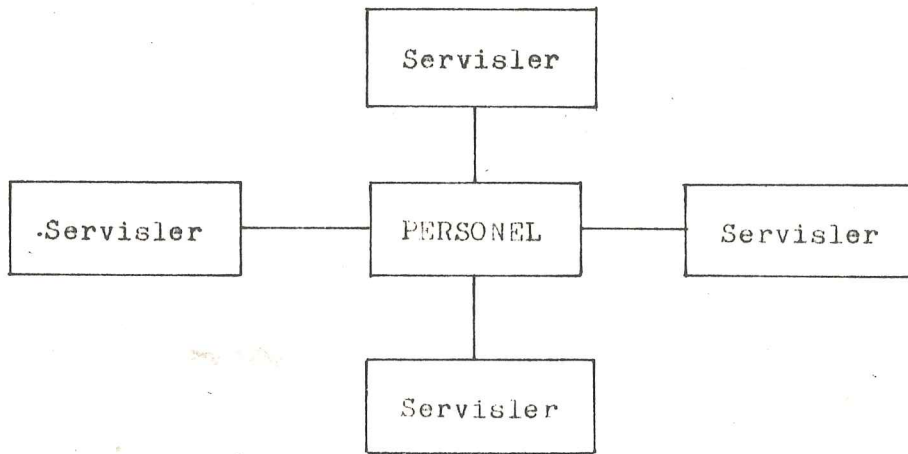

Muhasebe: Personelle ilgili işlemlerin (ilaç, doğum yardımı gibi), servislerle ilgi işlemlerin (aylık, haftalık, günlük vaziyet gibi), vergi iadesi kontrollerinin, 10 yıl hesapta kalan paralar ve matbu satışları gibi işlemlerin yapıldığı servistir.

Personel ve servis işlemlerinin yapıldığı Muhasebe Servisinin bankadaki tüm servislerle ilişkisi vardır.

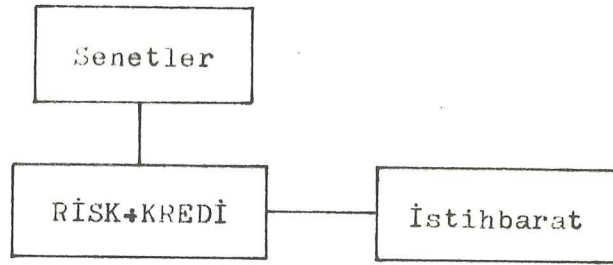
Personel: Banka personelinin her türlü özlük işlerini (rapor, saat izinleri, senelik izinleri) ve banka personeline ait her türlü sosyal hizmetleri yürütmek banka hizmetlerinin daha iyi şekilde yerine getirilmesi için gerekli organizasyonu yapmak, bankada çalışan veya emekli olmuş mensupların İdari ve Sosyal nitelikli ihtiyaçlarını karşılamakla görevlidir.

Şirketler: Anadolu Demiryolu A.Ş., Maydarpaşa Limanı A.Ş. gibi şirketlerdir. Maliyeye bağlı olup Merkez Bankası eleman ve yer vermektedir. İsviçre ve Türkiye'deki senetlerin ve tahvillerin itfa, zamanaşımı gibi işlemlerini yapar. Bir nevi kasa vazifesi görmektedir. Banka içinde hiçbir servisle ilişkisi yoktur.

Risk+Kredi: Risk servisinde Ticaret Sicili Gazetelerinden İstanbul Ticaret Siciline kayıtlı firmalar için kart açma işlemleri yapılır. Bu işlem daha sonra kredi servisinde ekrana geçirilir. Ayrıca bankalardan gelen protesto cetvelleri risk ve kredi servisinde kart ve ekrana işlendiği gibi protestosu kalkan firmaların protestosunun kalktığına dair işlemlerde yine aynı servislerce yapılır.

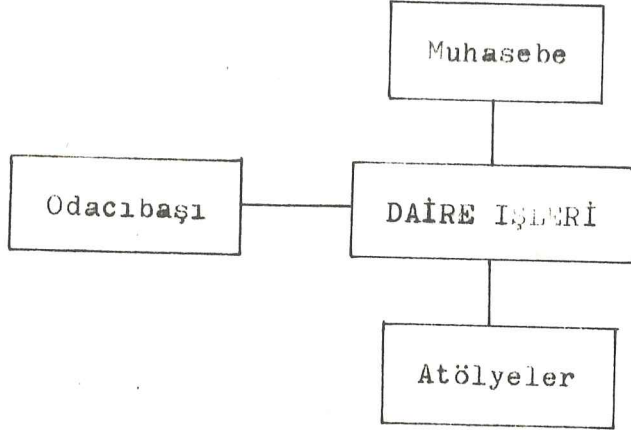
Senetler Servisi ve İstihbarat Servisi ile direkt ilişki içindedir.

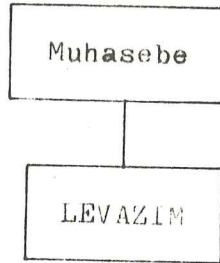
Daire İşleri: Sosyal hizmetlerin yapıldığı servistir. (Cenaze, hastahane, nikah, giyecek, yiyecek alımı gibi). Banka ile ilgili tüm demirbaşların alımı (şubeye ve yan şubelere), numaralandırılması, muhafazası, demirbaş onarımlarında teklif toplama, servislerin sevkiyatı, tüm teknik hizmetlerin yapılması, (aydınlatma, ısıtma gibi tesisat işlerinin onarımı) ayrıca küçük kasa vazifesini görme

(cenaze, hastahane vs. parasal ihtiyaçları anında karşılayabilmek için) bu servisin görevleri arasında yer alır.

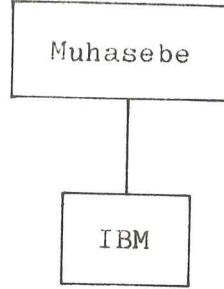
Muhasebe Servisi ile direkt ilişki içinde bulunmaktadır.

Levazım: Avrupa'dan makina, kağıt, maden, mürekkep, kırtasiyelerin alımı ve şubelere dağılımının sağlanması ayrıca şubelerin tüm kırtasiye işleriyle ilgili alımın yapılması Levazım Servisinin görevleri arasında yer almaktadır.

IBM Servisi: Türk Lirası ve Kambiyo Şubesinin gerçekleştirdiği işlemlerin muhasebe planı çerçevesinde bilgisayara aktarılması işleminin yapıldığı servistir. Muhasebe Servisi ile direkt ilişki içindedir.

2.2.2. MÉRKEZ BANKASI ŞUBESİNDE YER ALAN BİRİMLERİN TASARIMA ETKİLERİ:

Merkez Bankasında yer alan birimler (aktif ve pasif servisler) işlevleri ve müşteri ile olan ilişkileri nedeniyle tasarımı etkilemektedirler.

Birimlerin işlevleri ve müşteri ile olan ilişkileri gözönüne alınarak banka tasarımında; karışıklığa meydan vermeden iş akışını sağlamak, bu iş akışını sağlayıcı tüm tedbirleri almak gerekmektedir. Malzemelerin, araçların uygun şekilde düzenlenmesi, yaya sirkülasyonunun birbiriyle çakışmasını engelleyen çözümlerin bulunması gerekmektedir.

Bu nedenle şubede yer alan birimlerden müşteriyle yakın ilişkide olan aktif servislerin girişe daha yakın olarak planlanması, pasif servislerin ise girişten uzakta veya üst katlarda planlanması, iş yönünden birbiriyle direkt ilişkisi olan servislerin birbirine yakın olarak planlanması gerekmektedir.

Ayrıca bankacılığın esas işlevi niteliğindeki altın, para

ve kıymetli evrakların saklandığı kasanın tasarımı; bu mekanın giriş kapısının müşterilerin girip çıktığı ana kapıdan farklı bir yerde bulunmasına, Vezne Servisi ile direkt ilişkide olmasına özen göstermek gerekir.

Böylece yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda yapılacak tasarımla zaman kaybı ortadan kaldırılmış ve verimin de artması sağlanmış olur.

2.3. MERKEZ BANKASI ŞUBESİNDE İLİŞKİLER DÜZENİ

2.3.1. İLİŞKİLER DÜZENİNİN TANIMI:

Hizmet üretiminin yapıldığı bankadaki servis yerlerinin ve bunların birbirlerine göre konumlarının bir bütün olarak koordinasyonuna İLİŞKİ DÜZENİ denir.

2.3.2. İLİŞKİLER DÜZENİNİN AMACI:

Ana amaç malzeme ve donanım yerlerini karışıklığa meydan vermeden uygun bir şekilde düzenleyerek zaman kaybını ortadan kaldırmak, iş akışını sağlayıcı tüm tedbirlerin alınarak verimin artmasını sağlamak, canlı ve cansız varlıkların tümünün hareket miktarlarını minimum düzeye indirmektir. (20)

İnsan gücünün en etkili biçimde kullanımı: Bankada üretim araçlarının ve süreçlerinin kötü planlanması nedeniyle gerek memurun ve gerekse müşterilerin her yıl emek ve zamanları ziyan olmaktadır. Ancak iyi bir ilişki düzeni insan gücünün etkili bir şekilde kullanımına olanak sağlar.

Bunun sağlanabilmesi için şu şartlara uymak gereklidir:

-Memurların ve banka camiasında çalışan hizmetlilerin araç, gereç ve malzemeleri alabilmek için büyük uzaklıklar katetmek yerine, yürümelere azaltılarak bu kişilere yakın olmasını sağlamak,

-Makinalarda yapılacak işlerle ilgili olarak bu işlerin gerek makinaların gerekse memurların boş kalmayacak şekilde düzenlenmesi,

-Hareketlerin seri halde olmasını sağlayabilmek için ara yolları uygun seçmek,

-Müşterilerin ve çalışanların zaman ve emeklerinin boşa gitmemesi için birbiriyle ilgili servis ve mekanların yakın yerlerde düzenlenmesi gerekmektedir.

Aktif ve pasif servislerle ilgili en uygun iş akış tipinin seçilmesi ve uygulanması: Genel üretim sürecini kapsayan iyi bir ilişki düzeni üretim sürecinden bekleneni en iyi şekilde başarır ve belkide ilişki düzeninin en önemli amaçlarından biridir. İlişki düzeninde belli iş akış şemaları vardır. Gerek aktif ve gerekse pasif servislerde bu iş akış tiplerinden yararlanarak yaptıkları işlere göre belirleme yapmak gerekmektedir. (Şekil-1)

İş akışının kolaylaştırılması için:

-Gecikme ve beklemler mümkün olduğunca önlenmelidir,
-İş akışı öyle planlanmalıdır ki, muamelelerin birbirine karışması önlenmelidir,

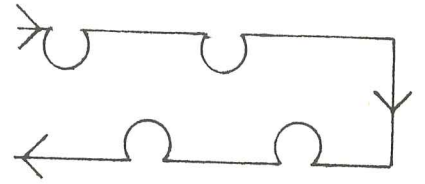
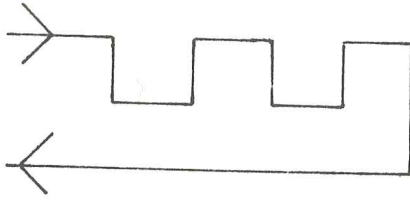
-Makina ve donanım onarımı kolayca yapılabilecek şekilde yerleştirilmelidir.

YATAY İŞ AKIŞ TIPI

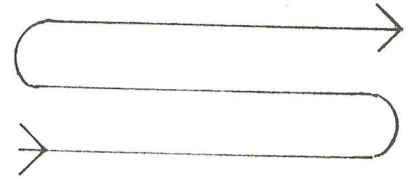
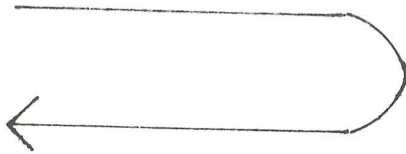
DOĞRUSAL TIP

L TIPI

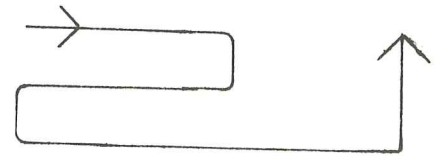
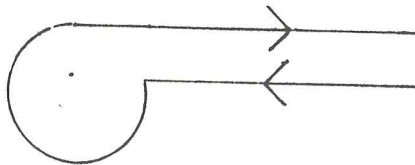
S+U TIPI

O+U TIPI

U TIPI

S TIPI

O TIPI

S TIPI

Şekil-1: İŞ AKIŞ TIPLERİ

Donatım Yatırımının azaltılması: Banka içindeki servislerin belirli bir gerece zaman zaman ihtiyaçları olabilir. Bu gereç her bir servis için ayrı ayrı alınacağına, iyi bir ilişki düzeni ile servislerin aynı gereçlerden yararlanmaları sağlanabilir. Böylece ikinci bir gereç ve donatım maliyetinden kurtulmak mümkündür.

Banka sahasının ekonomik bir şekilde kullanılması: Makine, donatım ve personel için gerekli olan yerler ayrıldıktan sonra yerleştirme planlarında boş yer bırakılmamalıdır. Banko altları vs. değerlendirilmelidir.

Etkili gözetimin sağlanması: Bankalarda ve diğer işletmelerde çalışmadan verim elde edebilmek için etkili gözetimin sağlanması gereklidir. Bunun içinde temiz düzenli iş alanları, sistemli personel yerleşimine dikkat etmek gereklidir. Etkin gözetimin sağlanabilmesi için amir pozisyonundaki kişilerin çalışanları rahatlıkla görebileceği, gözetimini sağlayabileceği şekilde yerleşmesi, idarenin binanın merkezine yakın olması, müdür yardımcısı odalarında birimlerle ilişkilendirilerek her katta planlanması gerekir.

2.3.3. İLİŞKİLER DÜZENİNİN ÇEŞİTLERİ:

Başlıca 3 ana ilişki düzeni vardır.

SABİT KONUMLU YADA DURUĞAN KONUMLU İLİŞKİ DÜZENİ:

İlişki düzenlerinin en az kullanılanı sabit konumlu ilişki düzenidir. Bu ilişki düzeni esasında makina, malzeme belirli bir bölümde bulundurulup, gerekli işlemleri yapmak üzere hareket eden unsur çalışanlar ve dökümanlardır. Bu tip düzenleme uygulamada ana maddelerin çok ağır olduğu ve yalnız bir ve birkaç tane yapıldığı endüst-

ri kollarında kullanılır. Daha ziyade uçak, gemi endüstrilerinde bu tip yerleştirme gözlenir. Merkez Bankasında bu tip ilişki düzenine daha ziyade bilgisayar ünitesinde rastlamak mümkündür. Bu sabit üniteye gerekli malzemeler çalışanlar tarafından getirilir ve iş bulunduğu yerde bitirilir. Makinalarda oluşan arızaların bakım ve onarımını yapan elemanlar makinaların yanına giderek tamirat ve bakımını yapmaktadırlar. Ayrıca kasanın soyulma tehlikesiyle karşı karşıya kalması nedeniyle sabit konumlu olması doğaldır.

Yararları:

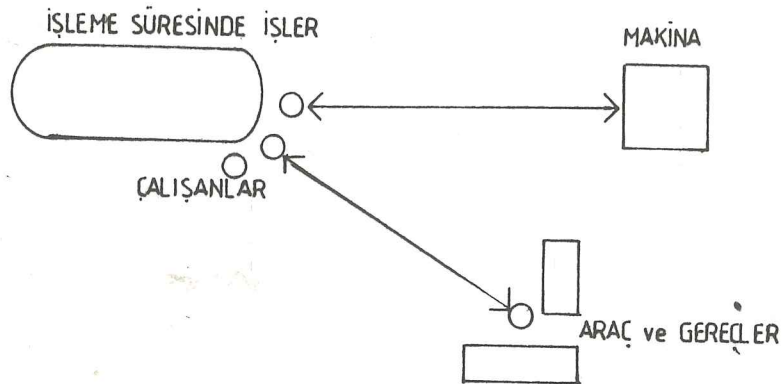
-Ana ünite ellenip taşınmaz, bundan doğabilecek zararlar önlenmiş olur,

-Yapılan işin sonucunda, sonuçtan kimlerin sorumlu olduğu kolay saptanır.

Sakıncası:

-Makina ve elemanların boş bekleme olasılığı yüksek, dolayısıyla yararlanma oranı düşüktür,

-Uzman elemana ihtiyaç vardır.

SÜRECE YADA İŞLEME GÖRE İLİŞKİ DÜZENİ:

Bu tür düzenlemede aynı tür işlemler belirli bir serviste toplanmıştır. Merkez Bankası bu tür ilişki düzenine uygun bir tiptir. Çeşitli ve muntazam aralıklarla yapılan işler için kullanılır. Servisler arasında çeşitli işlemler mevcut olduğundan ihtisaslaşma söz konusudur. Bu işlemlerin devamının hangi servislerde yapılacağı veya başlangıcının hangi servislerde yapılacağı önceden bilinir. Aynı serviste çalışan memurlar benzer işleri yapmış olduklarından birinin işe gelmemiş olması veya başka bir servise geçmesi işi aksatmaz, diğer memurlar tarafından iş yapılır ve böylece oluşacak gecikmeler önlenmiş olur.

Sürece yada işleme göre ilişki düzeninde bankadaki teknik kadronun, hizmetlilerin, memurların yaptıkları işler farklı olup bunlara ait mekanlar farklı yerlerde bulunmaktadır. Örneğin santral memurları haftada 3 gün, güvenlik görevlileri vardiyalı çalışmaktadırlar. Memurlarla hizmetlilerin bankaya geliş ve gidiş saatleride farklılık göstermektedir.

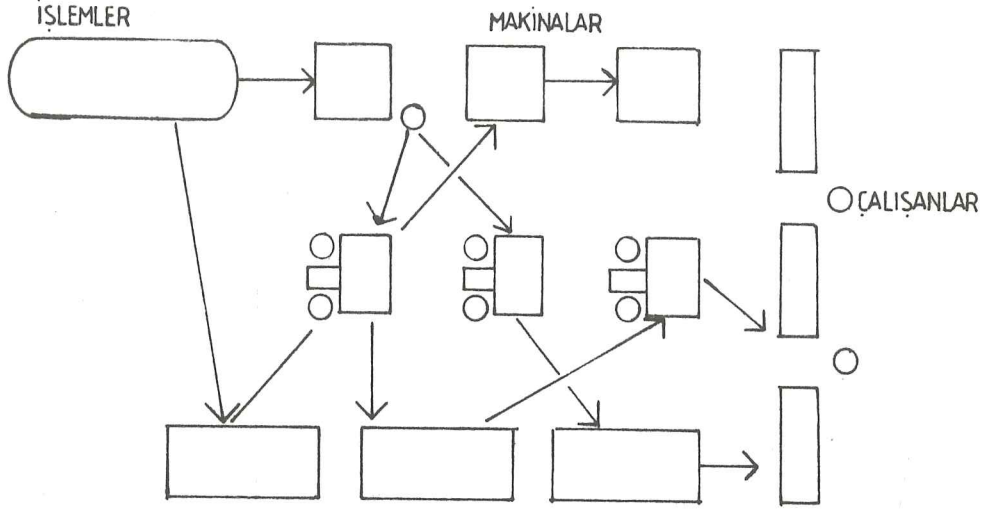
Yararları:

- Memurların herhangi birinin gelmemesi halinde işin bütünü aksamaz,
- Gözetim ve denetim tüm elemanların (memur, teknik kadro, hizmetliler) bir arada olması nedeniyle daha kolaydır,
- Çalışanlar genellikle aynı işlemi yaptığından bu konuda uzmanlaşırlar ve böylece zamandan önemli derecede tasarruf edilmiş olur,

-İş çeşidi fazladır. Yeksenaklığın doğurduğu psikolojik sorunlar yoktur.

Sakıncası:

-Makine ve elemanların boş bekleme olasılığı vardır.

İŞİN ÖZELLİĞİNE GÖRE İLİŞKİ DİZENİ:

Birbirleriyle alakalı olan işlerin ve birimlerin (aktif ve pasif servisler) özelliğine göre oluşan ilişki düzenidir. İş yönünden birbiriyle ilgili servislerin yakın olması, pasif servislere nazaran müşteriyle ilişkisi fazla olan aktif servislerin girişe daha yakın yerlere yerleştirilmesi gerekmektedir. Bu şekilde gerek müşterilerin ve gerekse personelin zaman kaybı en aza indirilmiş olur. Ayrıca teknik kadro gibi bölümlerin banka içinde olması, servislerin ihtiyaçlarını sağlamaları açısından oldukça önemlidir.

Yararı:

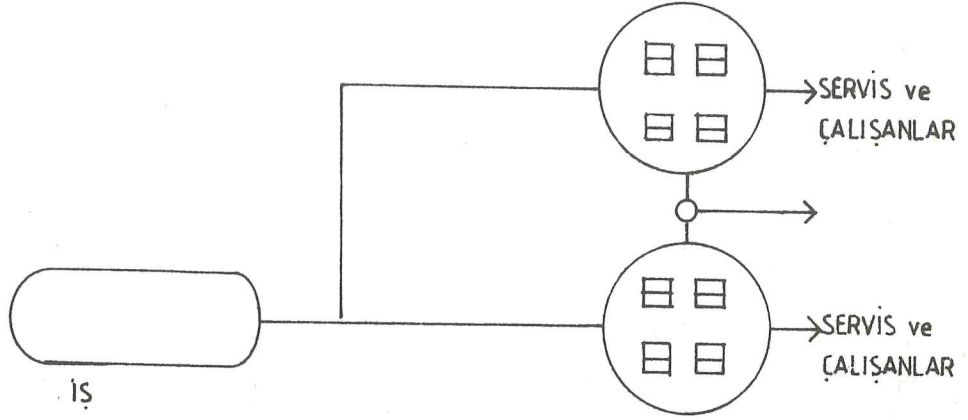
- Zamandan tasarruf edilir,
- Bir işin devamını oluşturan servislerin bir arada olması veya yakın olması işgücünün boşa harcanmasını önler,

-Gereksiz bürokrasi ortadan kaldırılmış olur.

Sakıncası:

-İşin yapımındaki duraklama sonucunda bağlı olan servis-
lerdeki iştede aksama olur,

-Elemanların boş bekleme olasılığı vardır.

Yukarıda belirtilen ilişki düzenlerini katıksız bir şekilde herhangi bir müessesede bulmak oldukça zordur. Her tipin içinde başka bir tipin özelliklerini az yada çok ölçüde bulmak mümkündür. Uygulamada aynı iş yerinde iki düzenleme çeşidinin bir arada kullanıldığı görülmektedir.

İyi bir ilişki düzeni iş akışını engellemeyen ve işin akılcı bir biçimde akışına olanak veren nitelikte olanıdır. Dikkat edilmesi gereken husus ilişkinin belli koşullar altında önceden seçilmiş olan ölçütleri optimal yapıp yapmadığıdır. Belli bir problem için yöneticilerin amaçlarını en iyi şekilde gerçekleştirdiği müddetçe ilişki düzeninin hangi tip ilişki düzeni olduğu hiç önemli değildir.

Bu tip ilişki düzenlerinde;

Sabit Konumlu İlişki Düzeni:

-Bilgisayar, yakıt deposu, kasa gibi önemin ve dikkatin verilmesi gereken mekanlarda,

-Yapılan işin kalitesinin sorumluluğu tek kişi üzerine bırakılmak istendiğinde,

-Makinalar çok pahalı ve kolayca taşınmazsa.

Sürece yada İşleme Göre İlişki Düzeni:

-Farklı işlemler, çeşitli zamanlarda yapılıyorsa,

-Çeşitli işlemler varsa.

İşin Özelliğine Göre İlişki Düzeni:

-Zamandan tasarruf yapılabiliyorsa,

-Gereksiz bürokrasi ortadan kaldırılabilirse,

-Birbiri ile ilgili işlerin devamının rahat ve kolay olması isteniyor ise kullanılmalıdır. (21)

2.3.4. İLİŞKİLER DÜZENİ ÇEŞİTLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER:

UNSURLARIN HAREKETİ:

Banka ilişki düzenlerinde insangücü, makina veya malzeme unsurlarından en az birisi hareket halindedir. Bu hareketler daha ziyade şu şekilde olur.

-Malzemenin hareket etmesi

-İnsanların hareket etmesi

-Makinanın hareket etmesi

21) Bülent KOBU, Üretim Yönetimi, S.90-103 den özet

-Malzeme ve insanın hareket etmesi

-Malzeme ve makinanın hareket etmesi

-İnsan ve makinanın hareket etmesi

-İnsan, makina ve malzemenin hareket etmesi

İlişki düzeni tipini etkileyen faktörlerden biri olan harekette hangi unsurun hareket etmesi gerektiğine karar verilmelidir.

İŞ HACMİ:

İş hacmi planlamanın ana faktörlerinden birisidir. İş hacminin fazla olması ve iş çeşidi nedeniyle ilişki düzeni değişebilecektir. Merkez Bankasındaki iş hacmi her zaman için özel bankalardan fazla olacağı için planlama ve ilişki düzenide buna göre yapılmalıdır. Bankadaki işlemlerin nasıl sıra takip edeceğine bakılarak makina, çalışma yerleri, servisler buna göre düzenlenecektir. İşin çeşitlenmesi vs. nedenlerle yerleştirme düzeni değişebilecektir.

MAKİNA- TEÇHİZAT:

İlişki düzeni tiplerini etkileyen etkenlerden biriside teknolojik gelişmeye paralel olarak bankanın ne tür gelişmeye ayak uydurmak istemesidir. Bunu incelediğimizde örneğin yakın geçmişe kadar fasit denen kollu makinalarda çalışılırken şimdiki teknolojik gelişme paralelinde elektrikli makinalara, bilgisayarlara geçişin olması dolayısıyla bu tür tesisatlara uygun projelendirme, ilişki düzeni uygulaması ve bu tür makina teçhizatlara yer belirlenmesi önemli bir konu oluşturmaktadır.

ELEMAN HACMİ:

İşin çeşitlenmesi ayrıca iş hacmindeki aşırı gelişme ne-

deniyle bankadaki eleman sayısı yeterli gelmemekte ve bu nedenle eleman alınmaktadır. Bu nedenlerle oluşan eleman hacmindeki artış neticesinde bu elemanların yerlerinin belirlenmesi yani masa, sandalye vs. gibi eleman hacmini karşılayacak eşyalara uygun yerlerin bulunması gerekmektedir.

İŞ ŞEKLİ:

İş çeşidi ve iş şekli banka içindeki ilişki düzeninin değişmesine neden olan etkenlerden bir başkasıdır. Birbirini bütünleyen birbirinin devamı olan işlerin, ayrıca birbiriyle ilişkilendirilen servislerin birbirine yakın olması ve düzenlemenin buna göre yapılması gerekmektedir.

BANKAYA GİRİŞ ve ÇIKIŞLARIN ETKİN DENETİMİ:

Her müessesenin kendine göre önemli saydığı hususlar vardır. Banka ile ilgili en önemli husus para, altın ve kıymetli evrakların güvenliğidir. Merkez Bankası Bankaların Bankası olması, bankalardaki fazla paraların Merkez Bankasına devredilmesi, altın, devlet tahvili gibi kıymetlerin depolandığı bir yer olması nedeniyle kapıdan başlayarak yapılacak iyi bir ilişki düzeni ile etkin denetim ve gözetimle paraların güvenliği sağlanacaktır. Bu güvenliğin gece ve gündüz etkin bir şekilde sürdürülmesi için ana kasanın konacağı bölümün çok iyi şekilde denetlenebilecek ve korunabilecek biçimde tasarlanması gerekmektedir. Ayrıca gecede etkin denetimin sağlanabilmesi için belirli saatlerde kurulan saat yerlerinin saptanması gerekmektedir.

ÇALIŞANLAR İÇİN RAHAT-EMNİYETLİ ve KOLAY ÇALIŞMA OLANAĞININ SAĞLANMASI:

Her müessesede olduğu gibi bankada görev alan memurlar

hizmetliler rahat bir çalışma ortamında çalışmak isterler. Çalışma ortamında yeterli ısı, ışık, havalandırma, emniyet durumlarına, rutubet, pislik ve tozun giderilmesine dikkat etmek gerekmektedir. Böylece çalışanların işinden, çalışma ortamından memnun kalarak iş veriminin artması sağlanmış olacaktır. Ayrıca bunun yanında müşterilerin hoşuna gidecek ortamın olması gerekmektedir.

Oturma şekilleri olarak aktif servislerde ve pasif servislerde masa aralıkları çalışanların rahat hareket etmesini sağlayacak biçimde olması gerekmektedir.

Akustik açıdanda müşteri yönünden fazla olan servislerde bu iyi analiz edilmeli ayrıca müşterinin fazla olduğu mekanlarda havalandırmaya dikkat edilmelidir. Ayrıca bankadaki yerleştirme düzeyinde yangın musluğu, elektrik şalteri vs. donanımının yerleri belirlenmelidir.

Bu amaçların hepsini aynı anda ve en iyi biçimde gerçekleştirmek olanaksızdır. Bunlardan biri en iyi şekilde gerçekleştirilirken diğerinden fedakarlık yapmak gerekir. Önce hangi amacın önemli olduğu tespit edilmeli, çeşitli yan amaçların uygun derecelerde karışımını veren bir optimal çözüm bulunmalıdır.

BANKA KURULUŞ YERİ:

Bankadaki yerleşim düzenini etkileyen diğer bir önemli faktör, banka kuruluş yerinin seçimidir. Diğer bankalara olan yakınlık, gerek müşterilerin gerekse diğer bankaların ulaşım imkanları banka kuruluş yerinin seçimini etkilemekte, bu faktörler netice itibariyle bankadaki ilişki düzenini etkilemektedir.

2.3.5. İLİŞKİLER DÜZENİNDEKİ SORUNLAR:

Bir bankada hizmet üretimine katkıda bulunan tüm personelin bankadaki ilişki düzeni ile az veya çok bir ilgisi bulunur. İlişki düzeni ile ilgili görüş ve öneriler işletmenin en üst yönetici biriminden en alt birimine kadar herhangi bir kimseden gelebilir.

İlişki düzenindeki sorunlar; bankada iş değişikliği ve bu yeni işin yapılmasına başlanması, iş hacminin artması nedeniyle eleman sayısındaki artış, müşteri adedindeki artış, mevcut sistemin demode olması nedeniyle makine ve teçhizattaki yenilikler ve sayılarındaki artış gibi nedenlerden dolayı ortaya çıkmaktadır. (22)

Bu nedenlerle ortaya çıkan sorunlar şunlardır:

Fiziksel üretimde olduğu gibi bankada da işlemler önem taşır. İyi bir ilişki düzeninin kurulamaması, yazı ve haberleşme işlerinin verimsiz biçimde yapılmasına neden olmaktadır. Birbiri ile ilişkili servislerin yerlerinin ve birbirine göre konumlarının belirlenmesi oldukça önemlidir. İş ilişkileri ayı ve birbirinin devamı olan servislerin ayrı yerlerde planlanması nedeniyle müşteri ve çalışanların zamanları boşa harcanmaktadır.

İş hacminde ve dolayısıyla eleman hacmindeki artış nedeniyle servislerin büyük hacimlerde olması haberleşme aydınlatma, gözetim yönünden sakıncalı bir durum yaratmaktadır.

Servislerde kullanılan büro eşyalarının boyut ve model-

22) Rahime Yiş, "İşletme Fonksiyonlarına Göre Yerleştirme Düzenleri" ile ilgili tez çalışması, Kocaeli, 1985

lerinin farklı olması, gerek görünüş ve gerekse personel arasında farklılık yaratmaktadır. Bankadaki banko sistemi amacına uygun olarak kullanılmamaktadır. (Banko olmasına karşın işlemin masada yapıлып bankoda müşteriyle ilişkiye girilmesi gibi)

Kağıtlardan ziyade insanlar sürekli hareket halindedir.

Gelecekteki ihtiyaçlar için banka içinde yeteri kadar alan bulunmamaktadır.

Servislerdeki aydınlatma ve florasan lambaların yerleştirilimi hatalıdır.

Makinalar ve dosya dolapları personelin fazla yürümesine sebebiyet verecek şekildedir.

Bankada kullanılan formların (dekont, mektup, liste, defterler vs) biçimleri, işleniş yöntemi, servisler arasında işlediği yol, verimi olumsuz yönde etkilemektedir. Hatta bu formların klase sisteminin sağlıklı olmaması (Muamelelerin kolayca aranıp bulunamaması, yerinin kolayca saptanamaması) nedeniyle zaman kaybı olmakta ve verimde düşmektedir.

3.1. MERKEZ BANKASI ŞUBESİNDE İLİŞKİLER DÜZENİ İLE İLGİLİ ÖNERİLER

Banka hizmet üreten işyeridir. Bu nedenle bankadaki üretim bir hizmetin görülmesi şeklinde olduğundan faaliyetler hemen hemen tamamı kağıt üzerinde yapılan işlemlerdir. Dolayısıyla taşınan malzemelerde yazılı kağıtlardan oluşmaktadır. Bankada diğer işletmelere nazaran taşınan ağırlık ve çeşitlilik bakımından oldukça düzgün bir yapı olması nedeniyle ilişki düzeninin oluşturulmasında standartlardan yararlanma olanağı fazladır. Bu şekilde bankadaki ilişki düzeni ile ilgili çalışmalar daha kolay yapılabilir. Bu çalışmalar yapılırken aşağıdaki önerilerin de gözönüne alınmasıyla zaman kaybı en aza indirgenmiş ve veriminde artması sağlanmış olur.

İlişki düzeni ile ilgili öneriler:

Büro alanlarının küçük bölüm olarak değil küçük parçalar halinde planlanmasıyla duvar kayıplarının azaltılması, iyi aydınlatma, gözetim ve haberleşme sağlanabilecektir.

Standart boyut ve modellerde büro eşyaları kullanılarak daha iyi görünüş ve personel arasında eşitlik sağlanacaktır.

Yerleştirmede düzgün hatlar ve simetrisinin sağlanmasıyla çalışanların yada müşterilerin rahat hareket etme özelliği sağlanacaktır.

İnsanlardan çok kağıtların hareket etmesine olanak sağlayan araçlar kullanılmalıdır.

Birbiri ile ilişkisi olan servislerin yakın yerleşimi yapılarak zaman açısından ve verim açısından büyük tasarruf yapılacaktır.

Büyük alanlı servislerde masaları personelin tümü aynı yöne bakacak şekilde yerleştirmek gereklidir.

Gözetimcilerin masaları her yeri görebilecek biçimde arka taraflara yerleştirilmelidir.

Aydınlatmanın ışık masaların solundan gelecek biçimde ve yeterli düzeyde planlanması ayrıca florasan tipi aydınlatma aygıtlarının bakış doğrultusunda yerleştirilmesine dikkat etmek gereklidir.

Gürültülü çalışan servisleri diğerlerinden ayırmak veya ses izolasyonu yapmak lazımdır.

Müşteri ile ilişkisi olan servislerin haberleşme imkanını kolaylaştırabilmek için tel. paralel sistemle dahi olsa masalara ulaştırılması lazımdır. Bu şekilde insan gücü boşa harcanmamış olur.

Makina ve dosya dolap yerlerini kullanıcıların fazla yürümesine meydan bırakmayacak biçimde yakın yerlerde yerleştirmek gereklidir.

Ayrıca dosya ve evrakların klase sisteminde gereken dikkat ve özeninin gösterilmesiyle zaman ve verimden önemli derecede tasarruf edilecektir.(23)

Bu öneriler mevcut binada ufak tefek değişiklikler yapılarak, mevcut binada yeniden düzenleme yapılarak, var olan bir tesise taşınılarak yada yeni bir bina planlaması ile uygulanabilir hale getirilebilir. (24)

23) Bülent KOBU, a.g.y. s.124-126 dan özet

24) James M. Moore, Fabrika Projesi, s.121,122,123 den özet

MEVCUT BİNADA UFAK TEFEK DEĞİŞİKLİKLER:

Bankada sık sık ilişki düzeninde ufak tefek değişiklikler yapıldığı görülür. Yapılan işlemler için yeni bir yöntem geliştirilmiş olması, yeni bir işin aynı bölümde yapılması değişikliğe neden olabilir. Bu tip küçük değişiklikler daha az emek ve planlama gerektirir. Örneğin servislerdeki masaların, dolapların yerlerinin değiştirilmesi gibi.

MEVCUT BİNANIN YENİDEN DÜZENLENMESİ:

Bankada iş hacminde, eleman hacminde gelişme varsa veya yeni bir iş olanağı varsa eski iş hacmine, eleman sayısına göre oluşmuş düzenlemenin yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Bu tip düzenlemede düzenlenecek olan alan içindeki teçhizatta değişiklik yapmak söz konusu olabilir. Örn:Şubede bir asma kat çözümüne gidilmesi gibi.

VAR OLAN TESİSLERE TAŞINMA:

Yeni bir yere taşınma konusu, yeni bir ilişki düzeni sorununu ortaya çıkarır. Yeni yerleştirme yapılırken süreç ve yöntemlerin gözden geçirilerek tesislerde en yeni ve en iyi yöntemlerin kullanılması sonucu tesisin çabuk demode olmasının önüne geçilir.

YENİ BİR BİNANIN PLANLANMASI:

Planlama yapılırken öncelikle bankada kullanılacak olan üretim süreçleri (Akış Diyagramı, Kritik İnceleme Planı), İlişki Diyagramı çizilmeli, düzenleme çalışmaları ona göre yapılmalıdır.

Üretim süreci ve ilişki diyagramı çizilirken; personelin iş veya kişisel ihtiyaçlar için hareket halinde buldukları bölgeleri, diğer bir deyişle yoğun trafik bölgelerini tespit etmek, yapılan

işler hakkında tüm bilgileri ayrıntılı olarak toplamak, insan gücü, araç, eşya ve alan ihtiyaçlarını gözönüne almak, diğerlerinden izole edilmesi gereken servislerin saptanmasına dikkat etmek gerekir.

(Şekil-2)

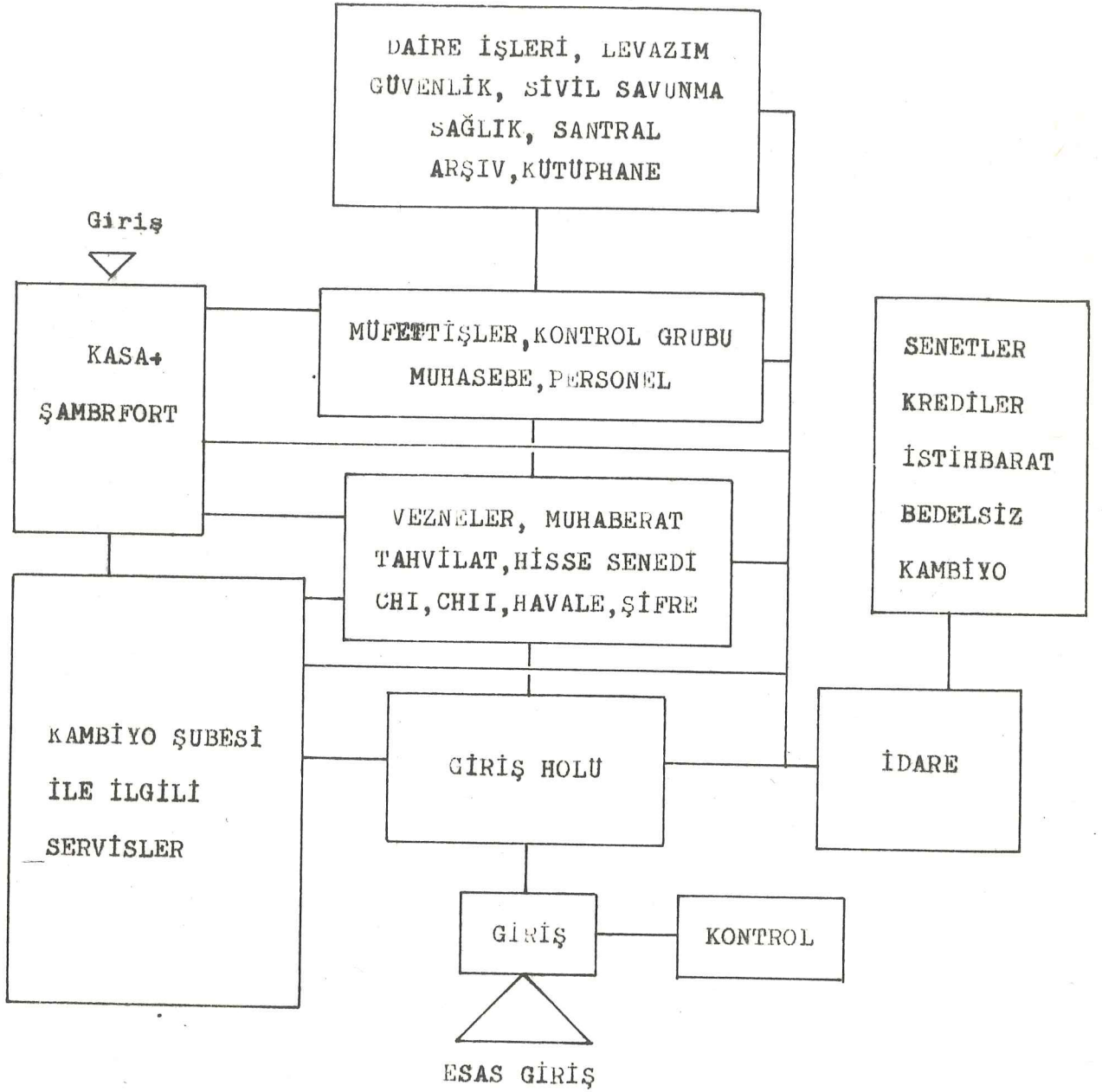
İlişki düzenindeki sorunların çözümü için yapılan tüm önerilerin, neden sonuç ilişkisinden de anlaşılacağı gibi yeni bir bina planlanması ile gerçekleştirilebileceği görülmektedir.

	NEDEN SONUÇ ÇOĞU KERE BİR ARADA
	NEDEN SONUÇ BAZEN BİRARADA
	NEDEN SONUÇ ARASIRA BİRARADA
	NEDEN SONUÇ NADİREN BİRARADA

Şekil-2 GELİŞMELER ve BUNLARIN SONUCU ORTAYA ÇIKAN BANKA İLİŞKİ DÜZENİ
PROBLEMİ SINIFLARI ARASINDAKİ KARŞILIKLI İLİŞKİLER

	YENİ BİR BINA PLANLAMA	MEVCUT TESİSİ OLAN BİR YERE TAŞINMA	MEVCUT BINANIN YENİDEN DÜZEN- LENMESİ	MEVCUT BINADA UFAX TEFEK DEĞİŞİKLİKLER
Mevcut İş Hacminde- ki Genişleme				
Yeni Bir İş				
Demode Tesisler				
Kötü Çalışma Orta- mı				
Maliyet İndirimi				
Emniyet				

3.2. T.C. MERKEZ BANKASI ŞUBESİ İLE İLGİLİ ÖNERİ FONKSİYON ŞEMASI

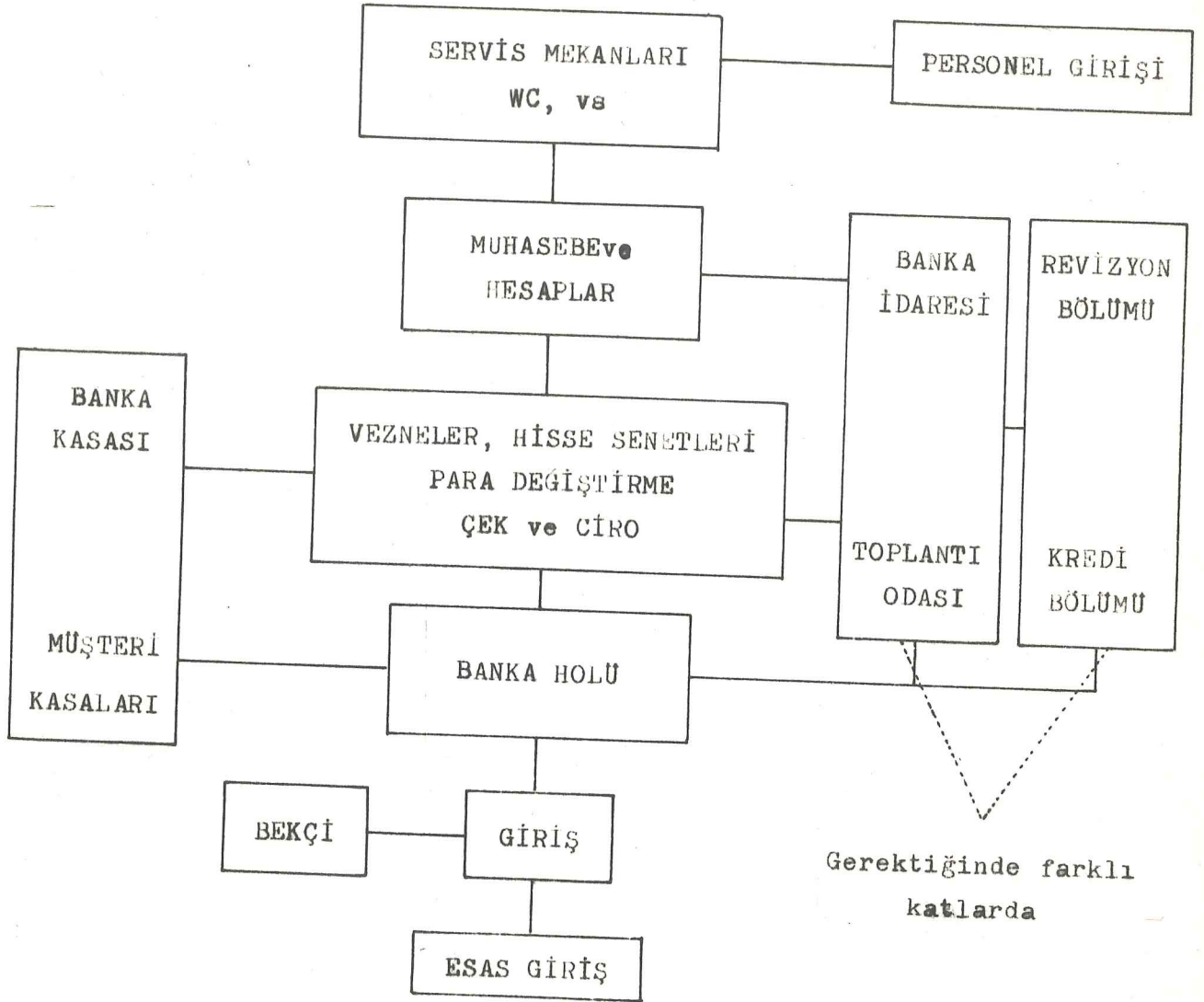

T.C. Merkez Bankası Şubesindeki iş hacmi oldukça yoğundur. (Gerek özel bankalarda yapılan işlemlerin ve gerekse yalnızca Merkez Bankası Şubelerinde yapılabilen işlemlerin yapılması nedeniyle). İşlemlerin çabuk ve emniyetli şekilde yapılabilmesi iyi bir planlama ile olur.

Türk Lirası ve Kambiyo Şubesindeki aktif servislerin giriş katta düzenlenmesiyle, müşterilerin banka holüne geldikten sonra bu servislere kolayca ulaşmaları sağlanır.

Pasif servisler ise daha geri planda veya üst katlarda yer alır.

OZEL BANKA FONKSIYON ŞEMASI

Gerektiğinde farklı katlarda

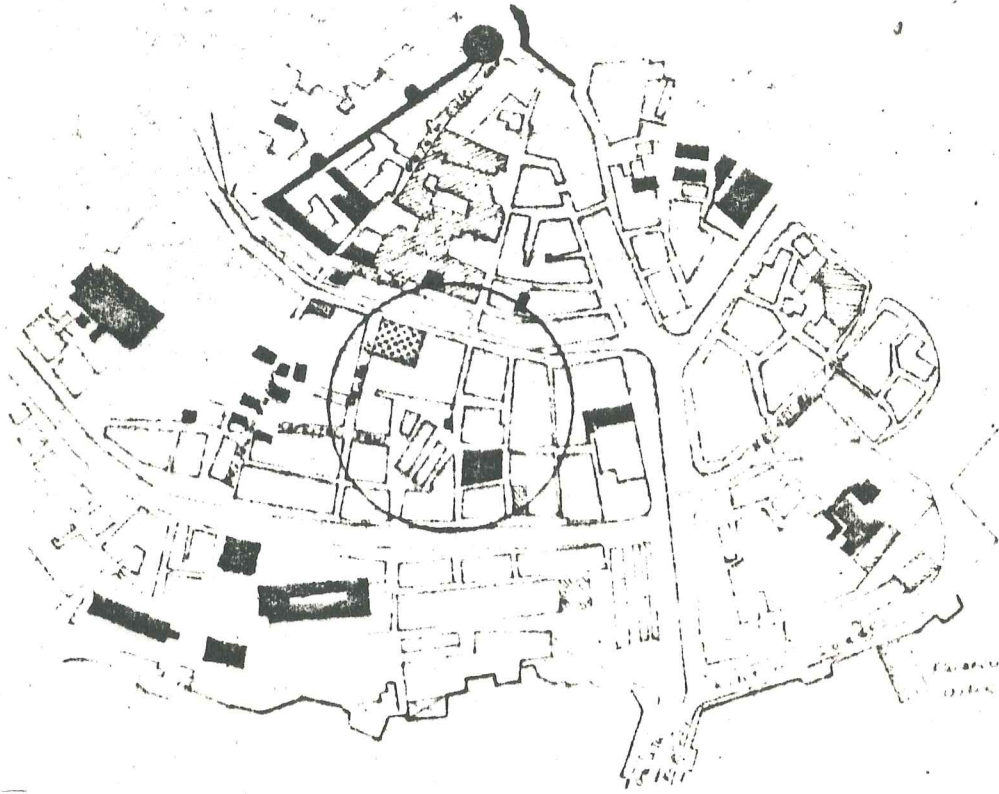
Ozel bankalardaki para yatırma ve çekme işlemi çabuk, emniyetli ve basit olarak cereyan etmelidir.

Müşterinin takip ettiği yol caddeden giriş holüne, oradan bekleme ve oturma imkanları olan banka holüne, para yatırıp çekmek için veznelere, tahvil bölümüne, tasarruf ve ciro bölümüne uzanır. Arka planda çalışma ve muhasebe yer alır.

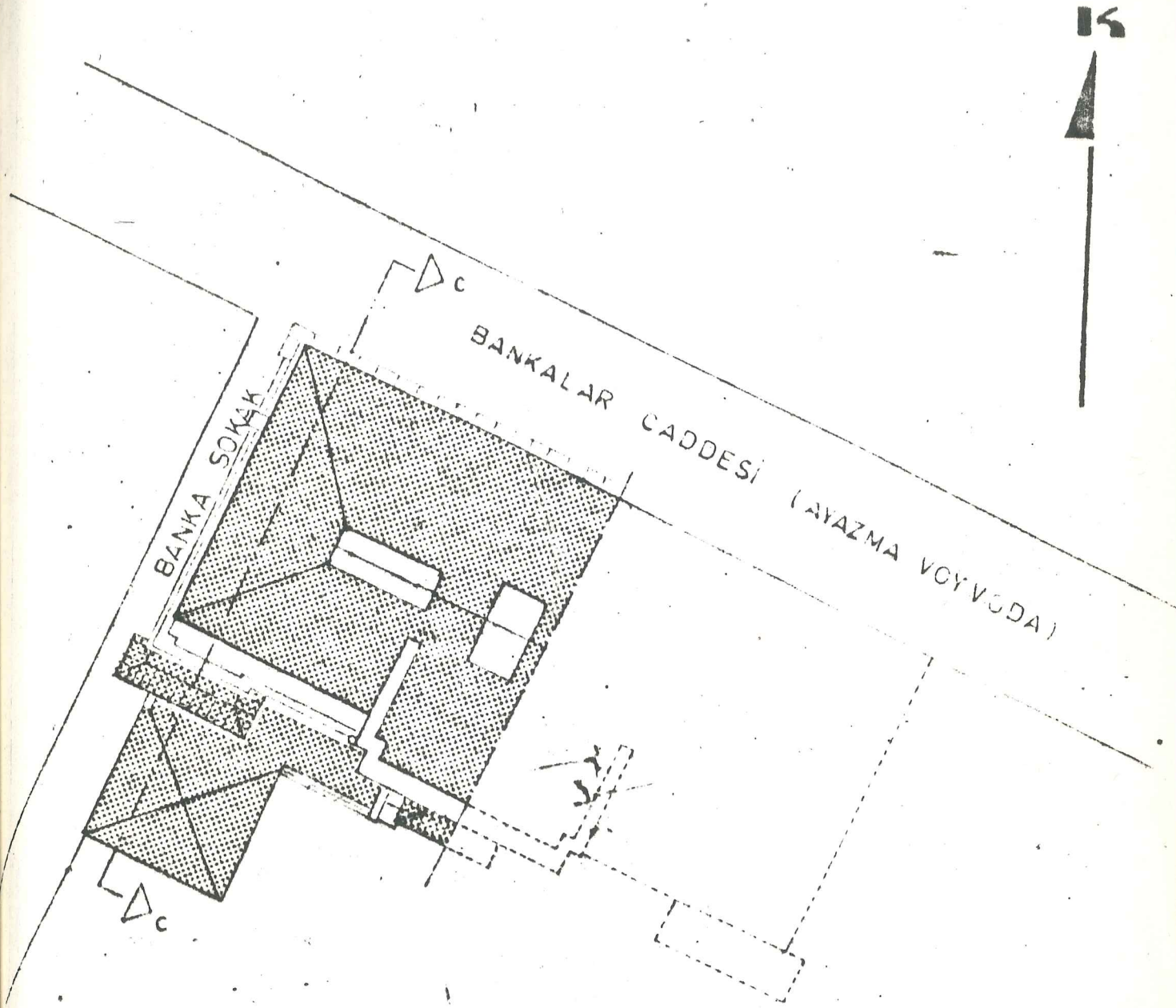
Bankanın müşteri ile ilişkisi olan diğer çalışma odaları müdür odası, kredi bölümü, revizyon bölümü çoğunlukla banka holüne bağlı bir hol etrafında veya üst katta yer alır.

EKLER

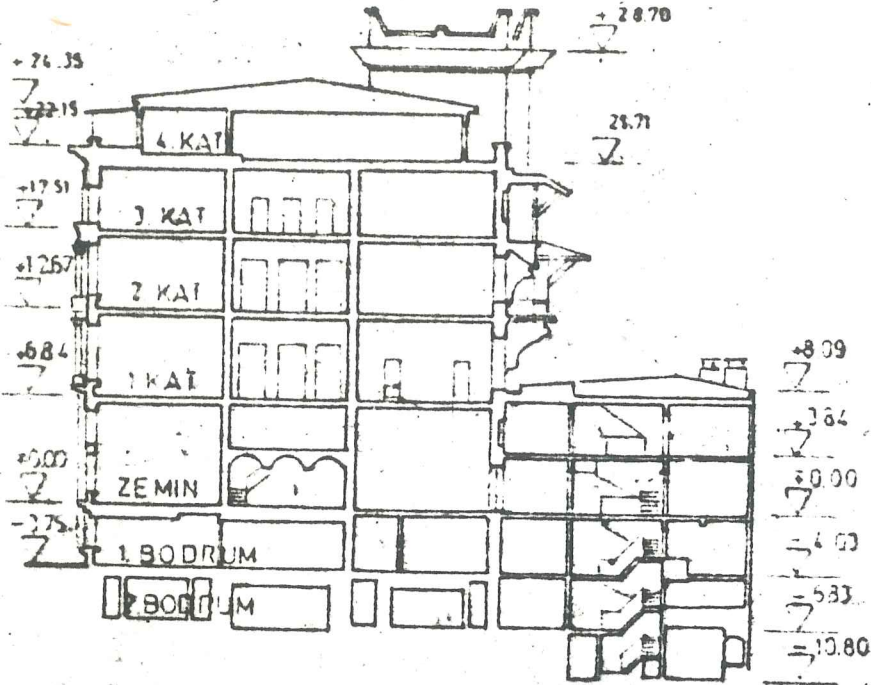
01

İSTANBUL KARAKÖY A 49
1/5000

**MERKEZ BANKASI VAZİYET
PLANI 1/500**

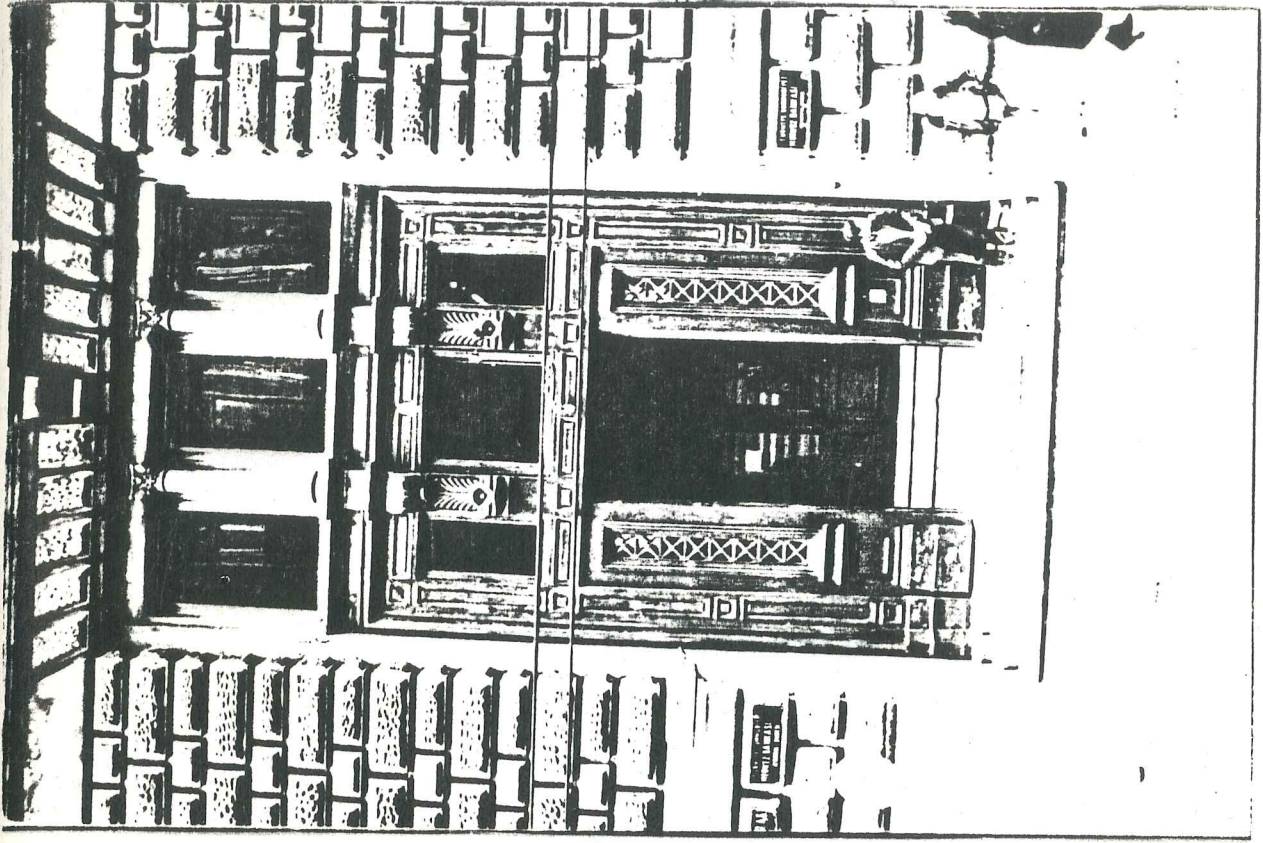

KESİT 1/500

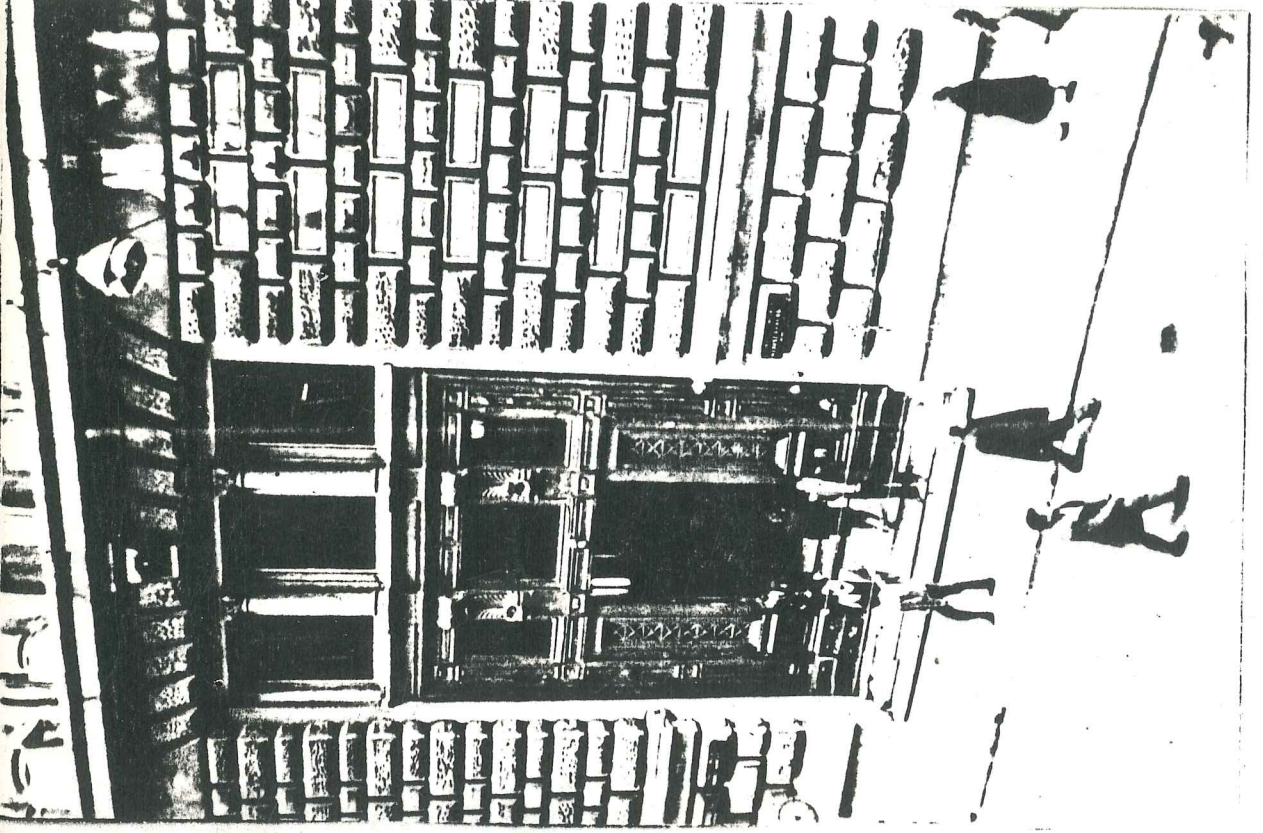
YAPININ		SAHIBI	T.C. MERKEZ BANKASI						
		KULLANMA AMACI	BANKA						
ARSA NIN									
belediye	ilce	mahalle	sokak	pafta	ada	parsel			
Istanbul	BEYOĞLU	YENICAMI	VOYVODA CD	170	1109	34			
BELGE UYGULAMA ESASLARINA GORE YAPININ									
mimarî hiz sınıfı	statik hiz sınıfı	malîyet grubu	kat adedi	alan	insan süresi	ısıtıcı sistem	en büyük açıklık	en büyük kat yüksekliği	her kat için yük kg/m ²
ÖLÇEK		MİMARİ PROJE	1/5000 - 1/500 - 1/50 - 1/20 - 1/1						
		STATİK PROJE							

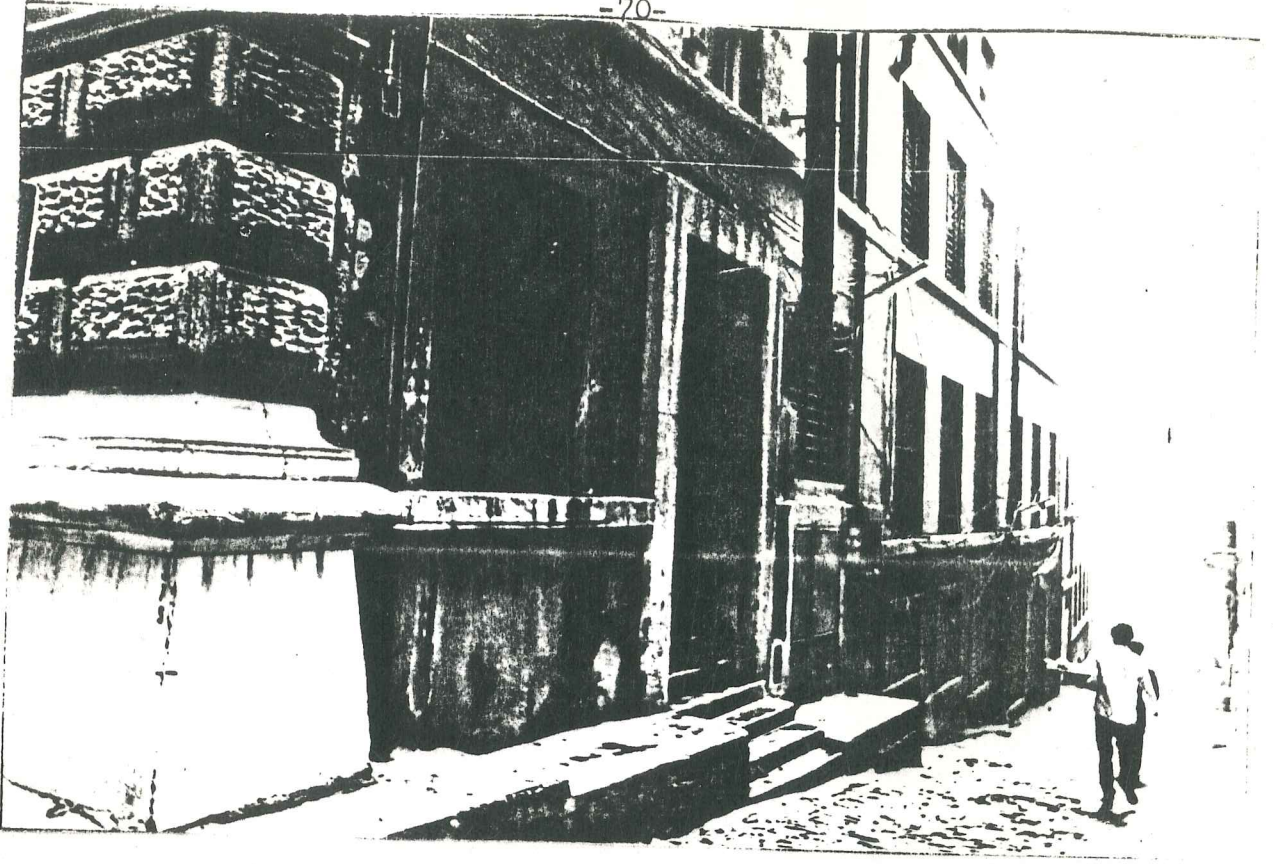
-Ön cephenin genel görünüşü

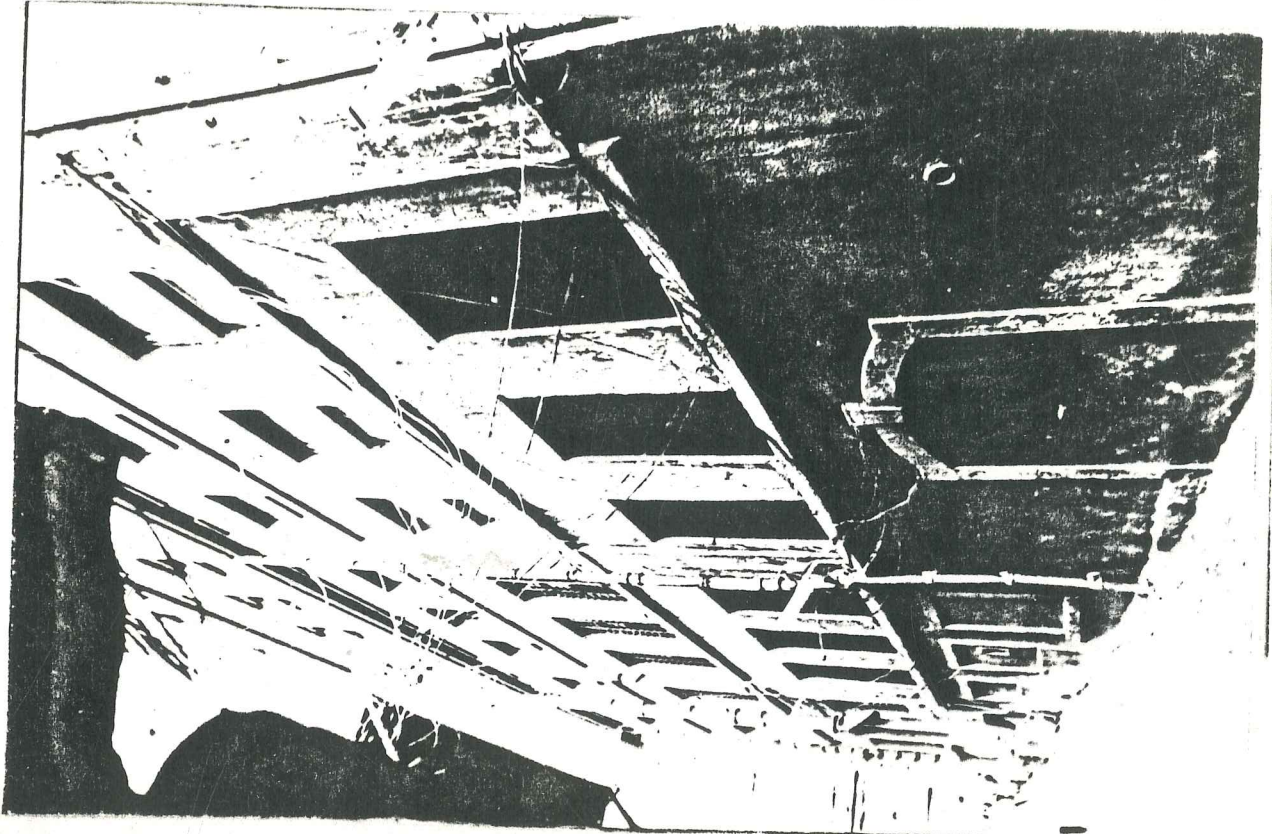
- Giriş kapısı

-Giriş Kapısı

-Banka sokağından görünüş

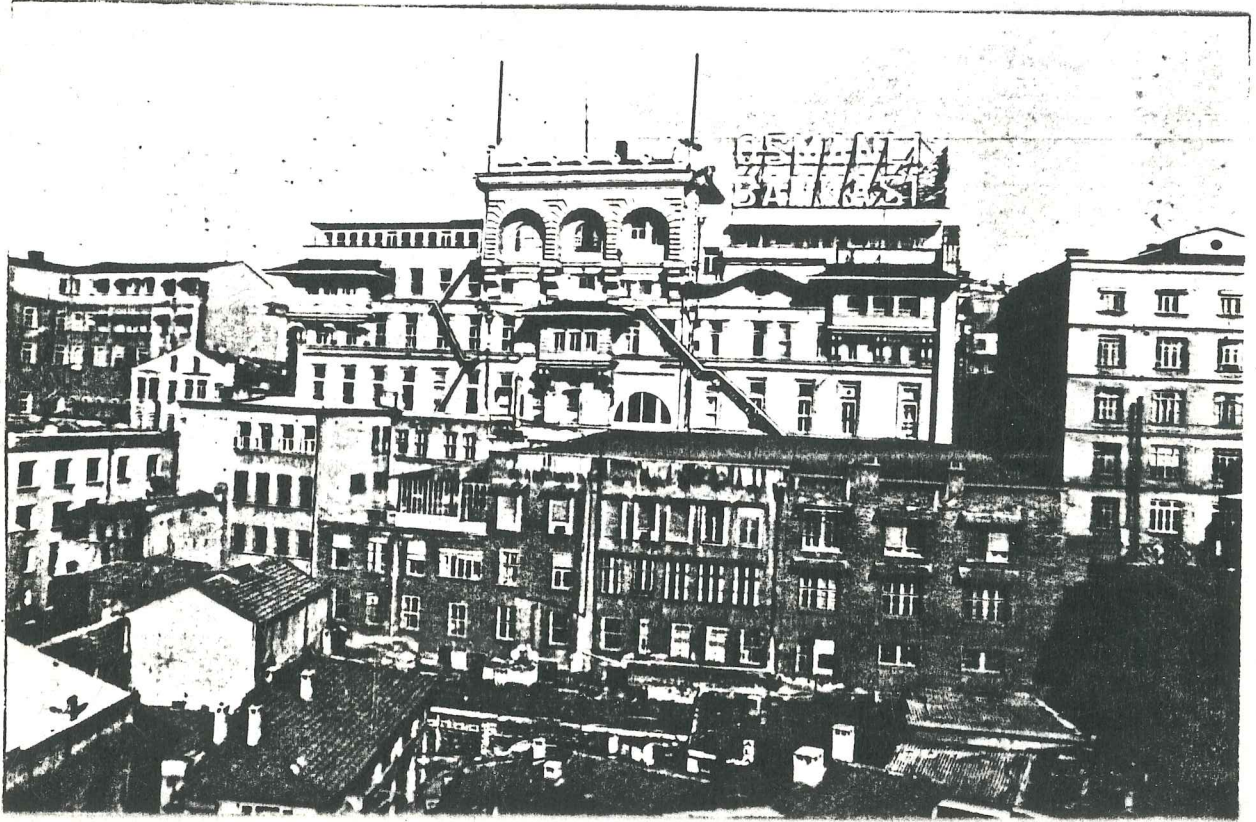

-Banka sokağından görünüş

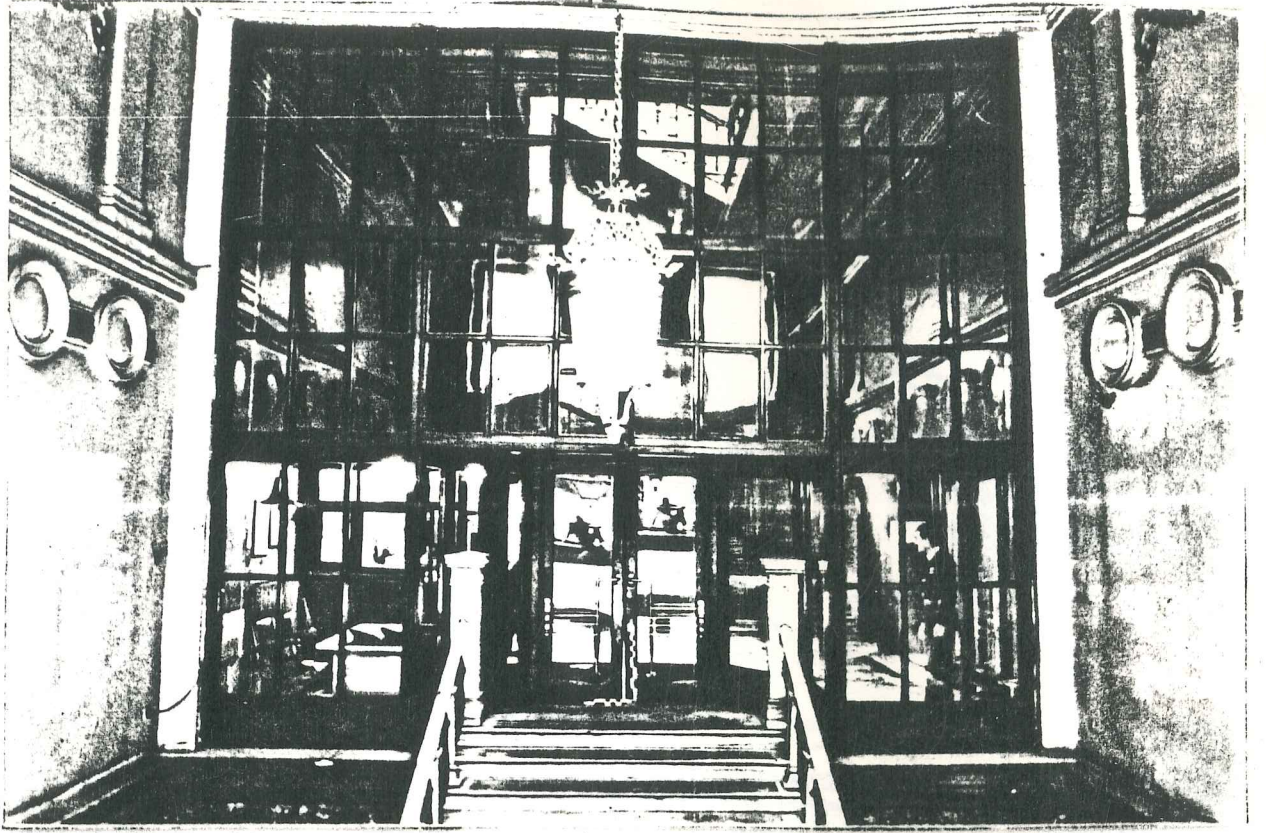

CONSTANTINOPLE - Pera et Galata

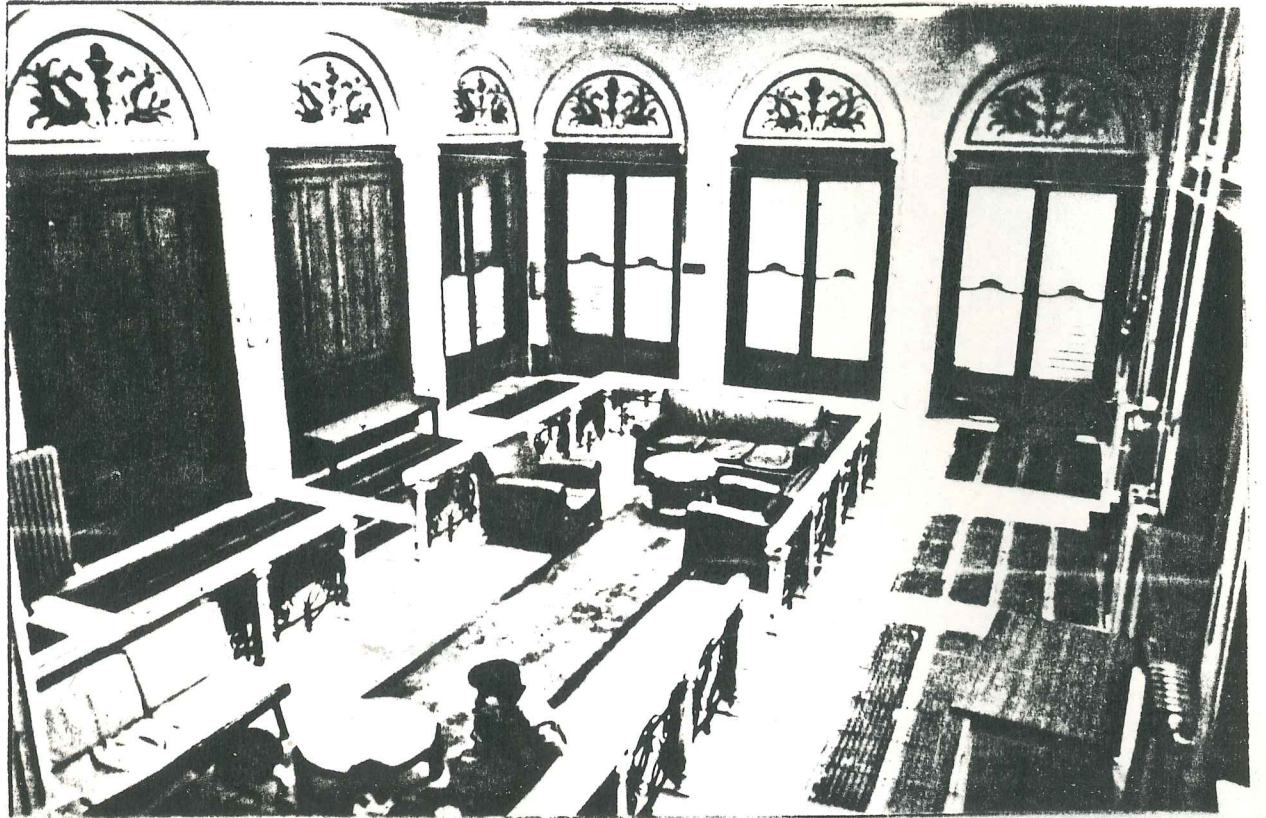
-Arka cephe 1940 öncesi durumu

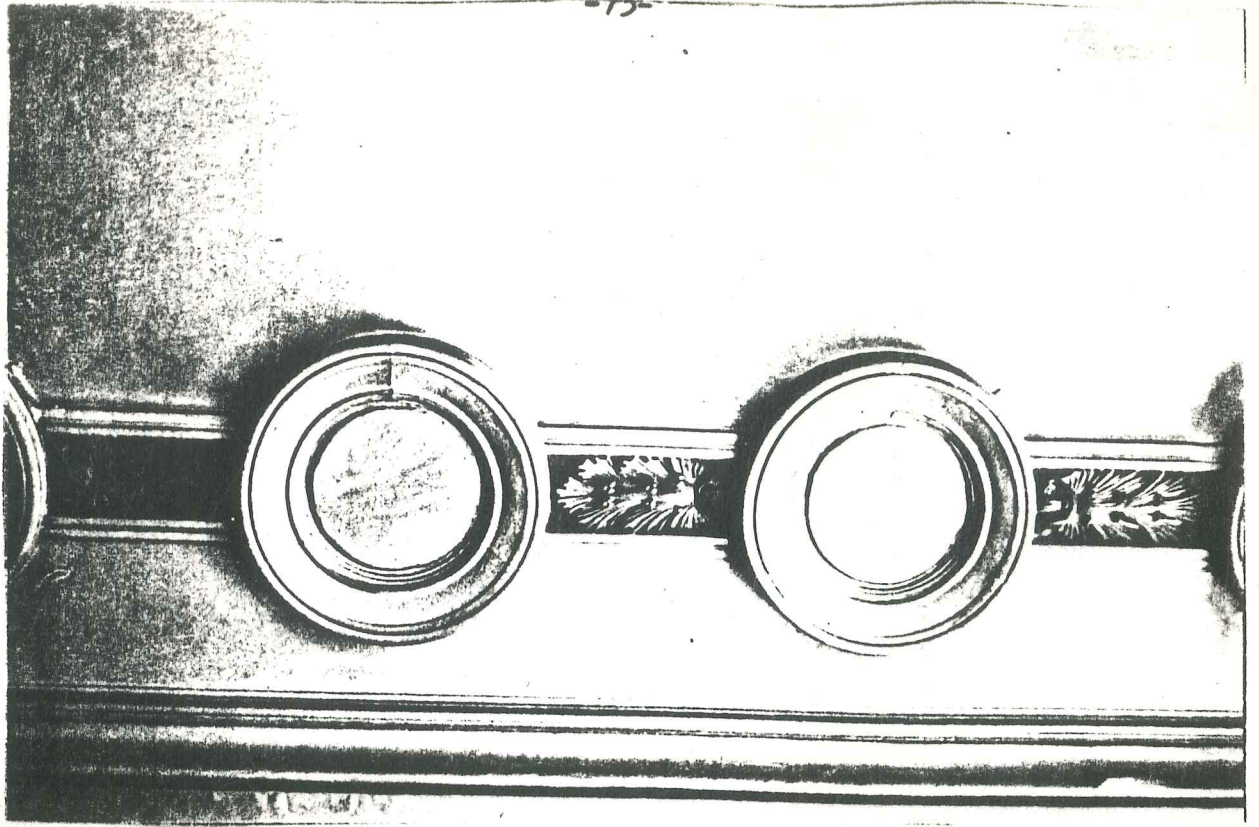
-Arka cephe

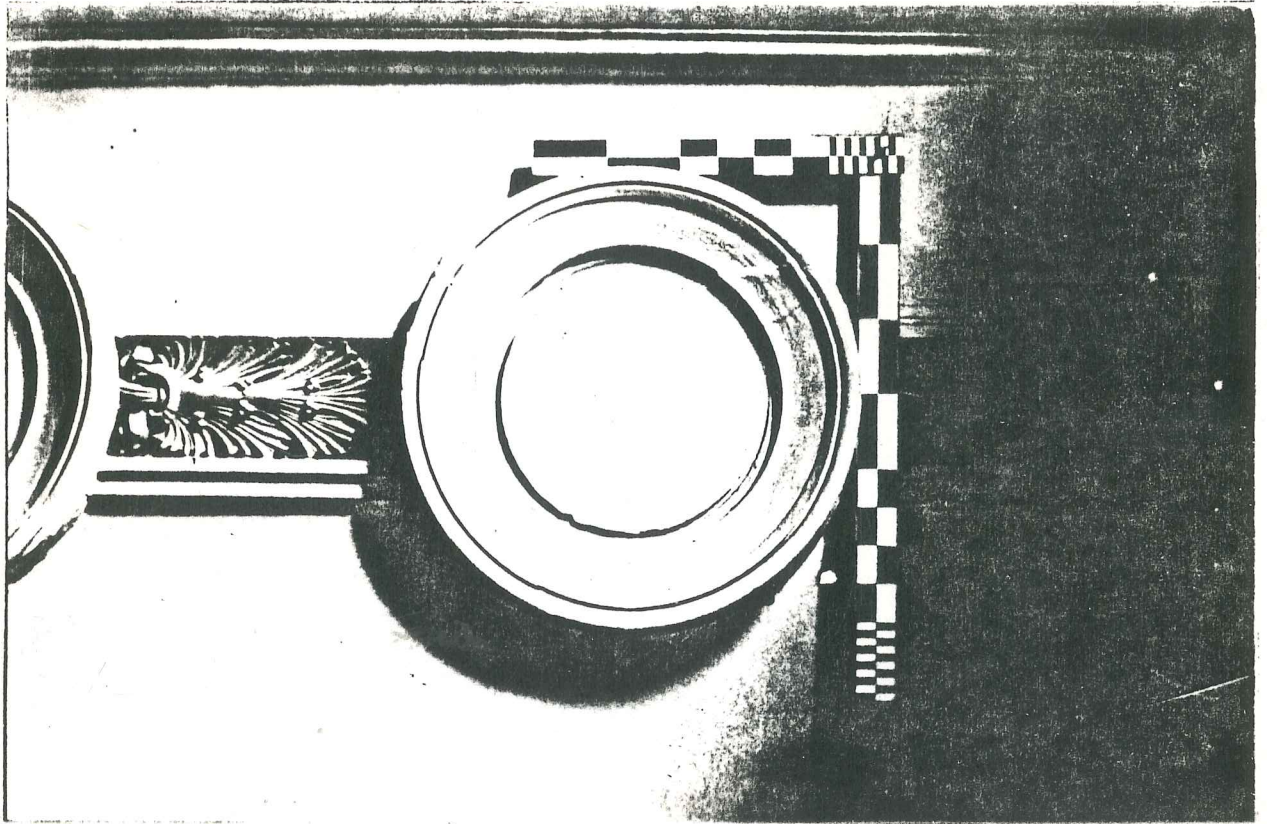
-İç kapı görünüşü

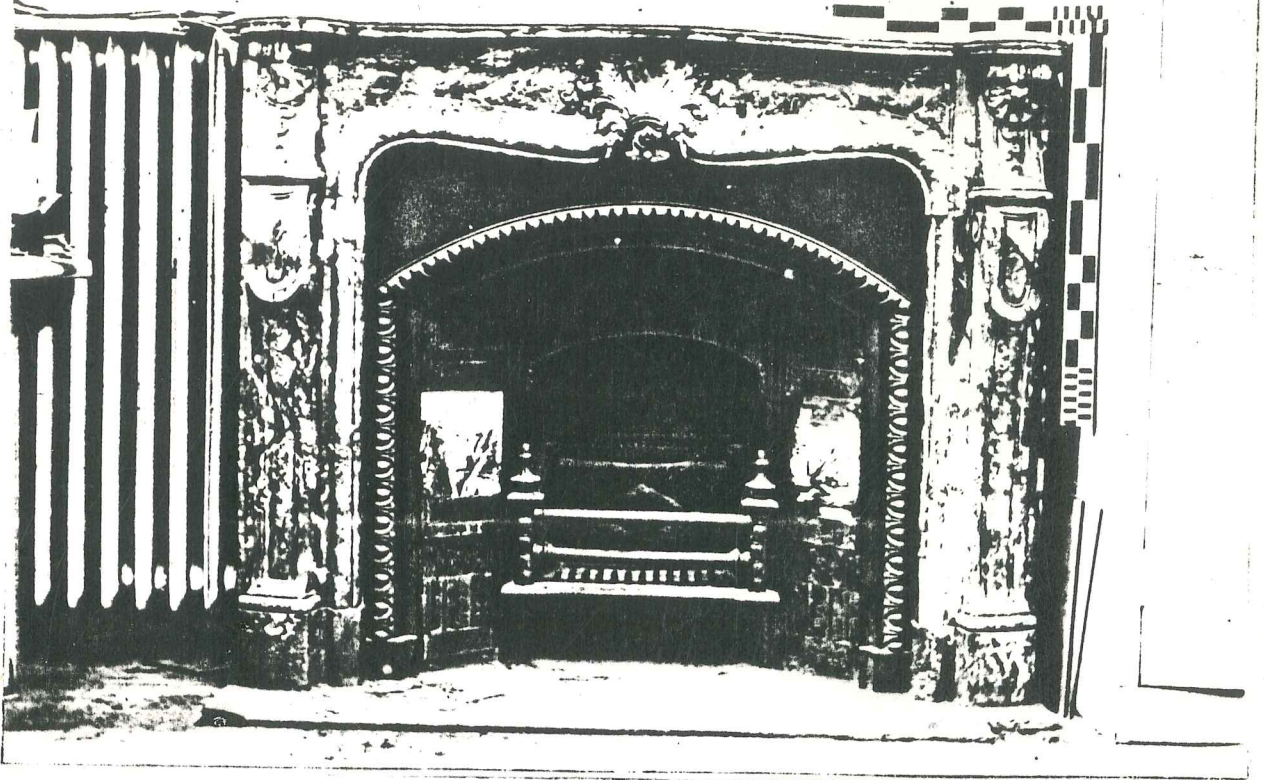
-1.Kat genel görünüşü

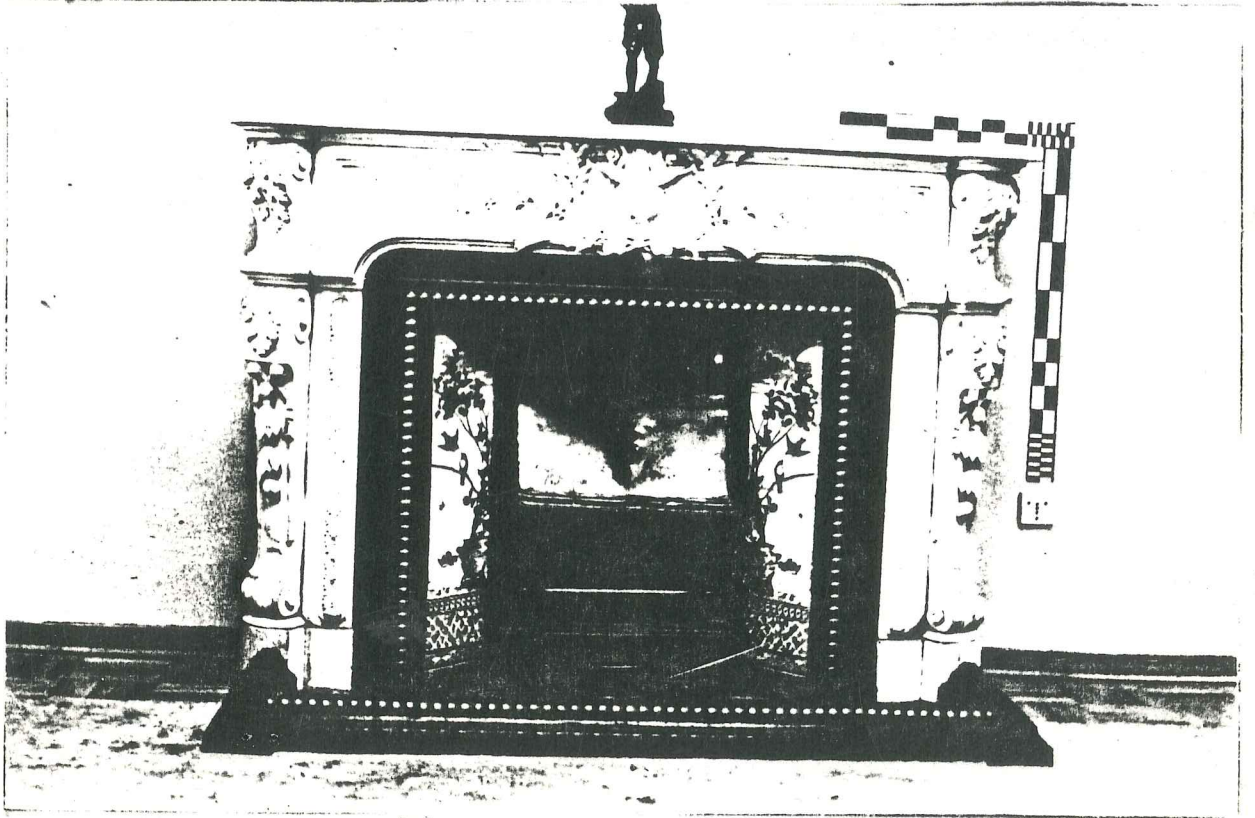
-Giriş holünden duvar bordürü

-Duvar bordürü detayı

-1.Kat iskonto servisindeki şömine

-1.Kat Müdür odası şöminesi

DENİZLİ MERKEZ BANKASI

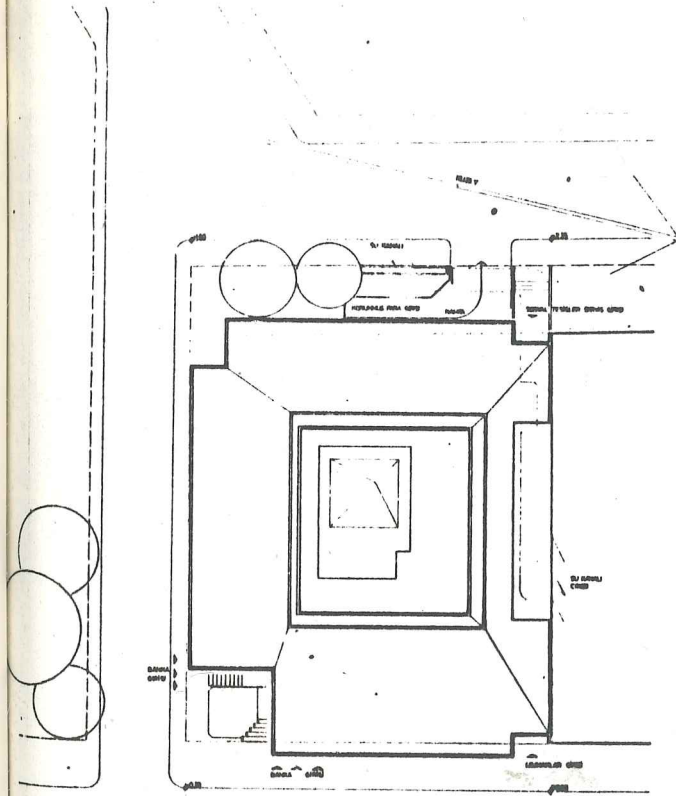
Yapı da değişik işlevleri üst üste koy-
maları yabancı görünüşler ardına sakla-
ma sapıksızın) pek kolay olmuyor.
Denizli'deki bu yapının üstündeki evlerde,
sokağına, alanına özgü bir sıcaklığı
ya çalıştım. Evler en az iki yönlü hava-

landırılabilir. Denizli sıcak yer, bu evler serin
oluyormuş.

Banka'nın üstündeki yemek, öğle aralığında
dinlenme, eğlenme, oyalanma katı da çalışanla-
rın sevdikleri serin bir yer oldu. Banka katı'da
pek öyle asık yüzlü değil.

Denizli traverteni yerden çıkıp yer
sağlamca sarar. Yer katı döşemesinde
moru yol gösterir. Ondan sonraki katlar ta-
hli yapay taş. Gene önce 1/50 maketle c
sonra çizdik. Erol Günöz, Ünal Öter yardı-
dular.

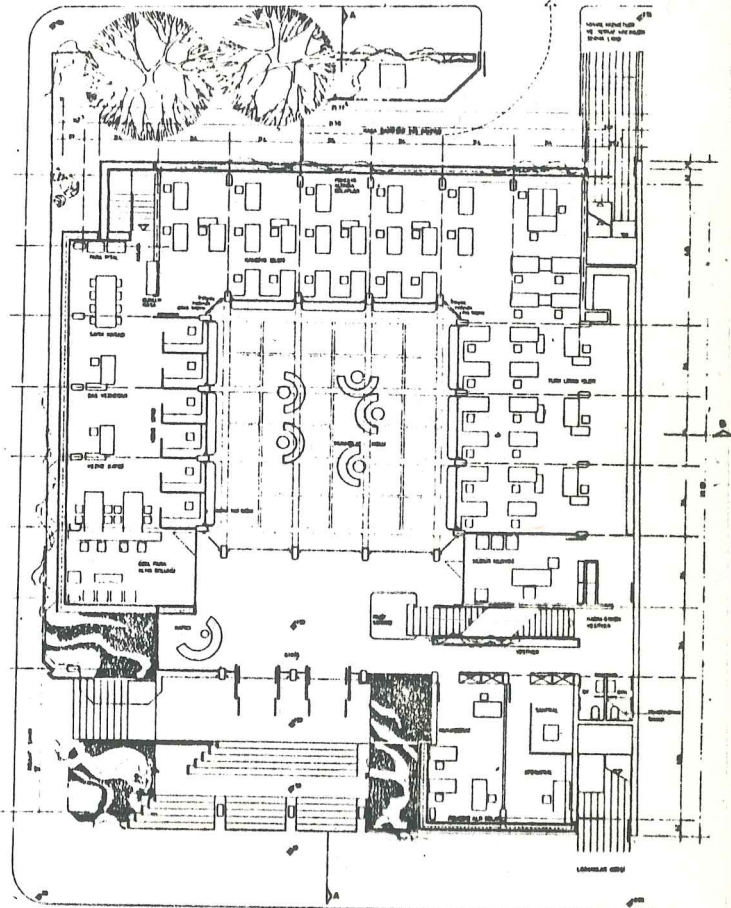
Hami Gürün
Yavuz Sey
Serter Üçer

DİŞER PİSA CADDESİ

DURUM PLANI

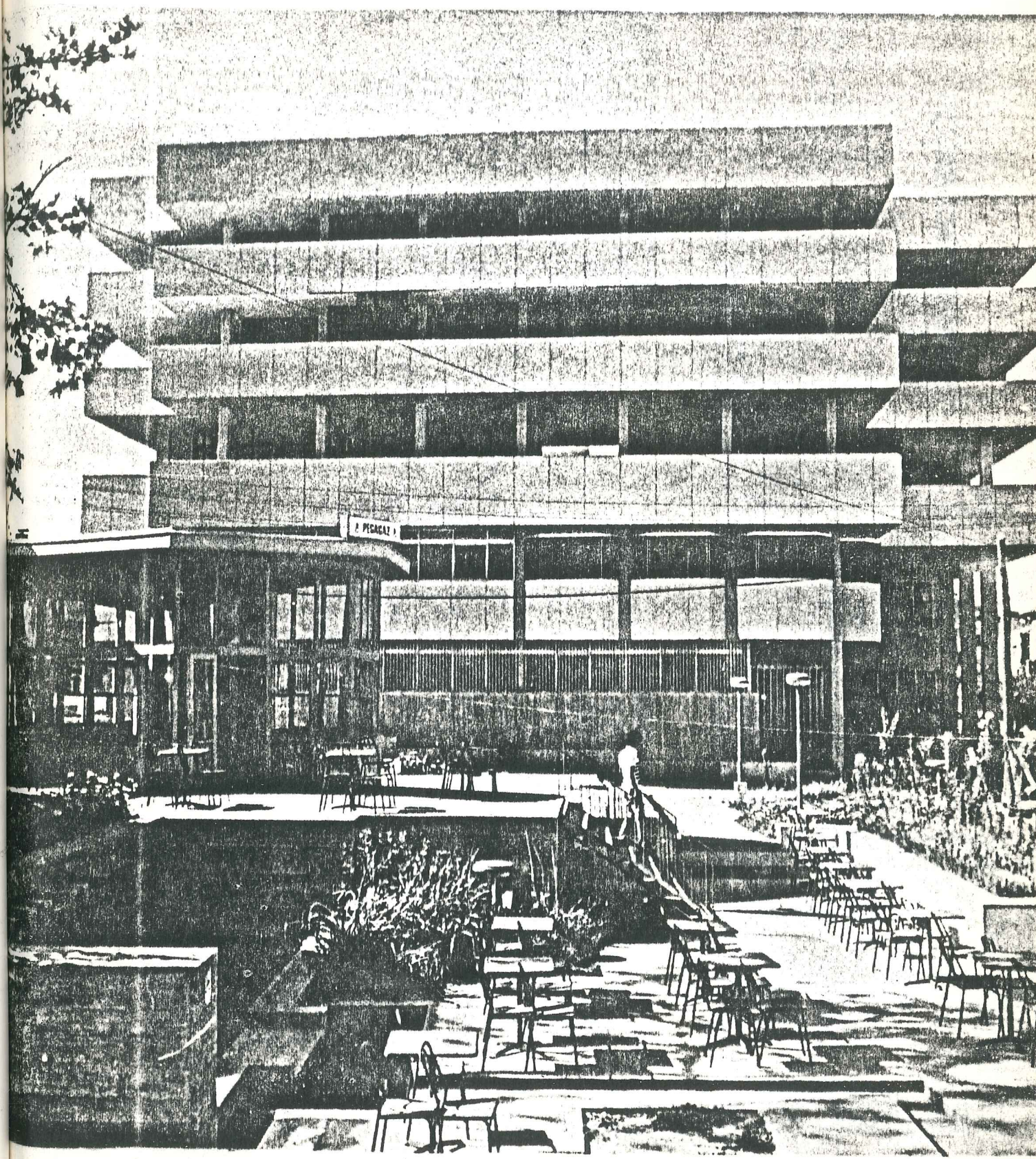
0 2 5 10 m

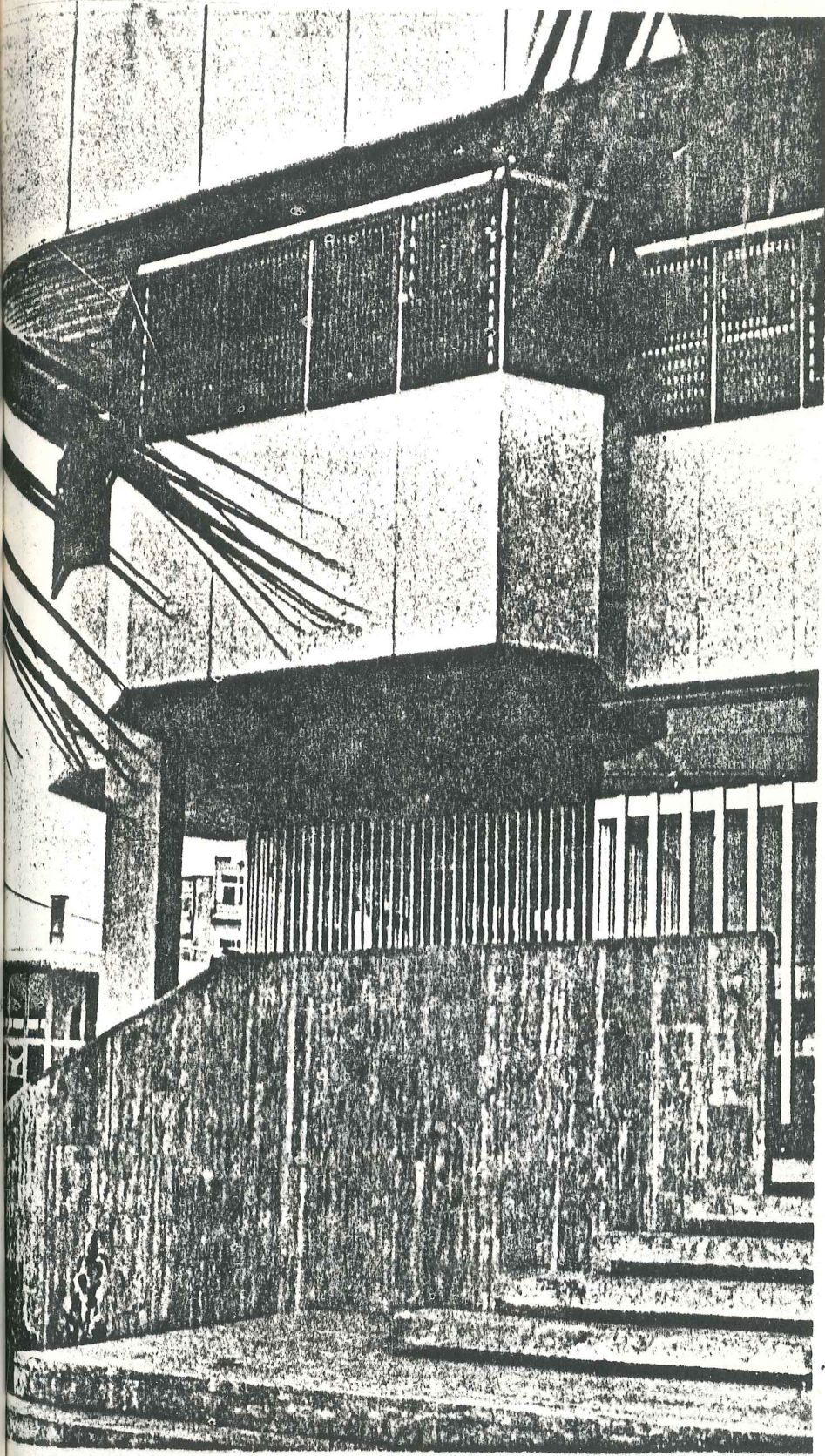

DİŞER PİSA CADDESİ

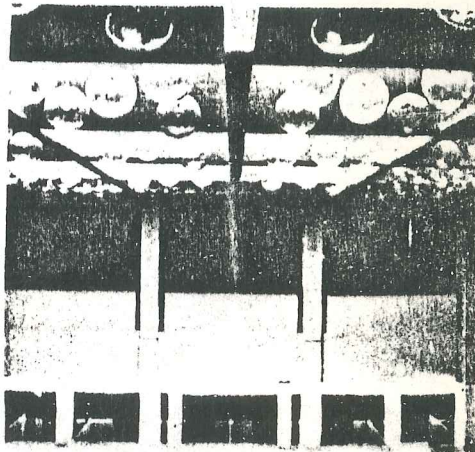
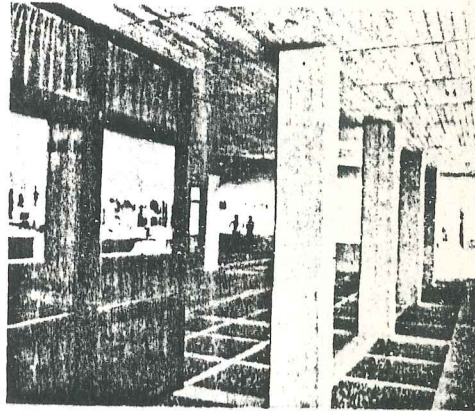
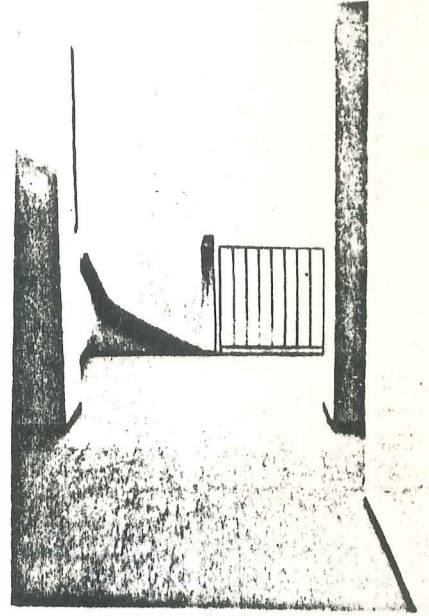
ZEMİN KATI
BANKA AKTİP SERVİSLERİ

0 2 5 10 m

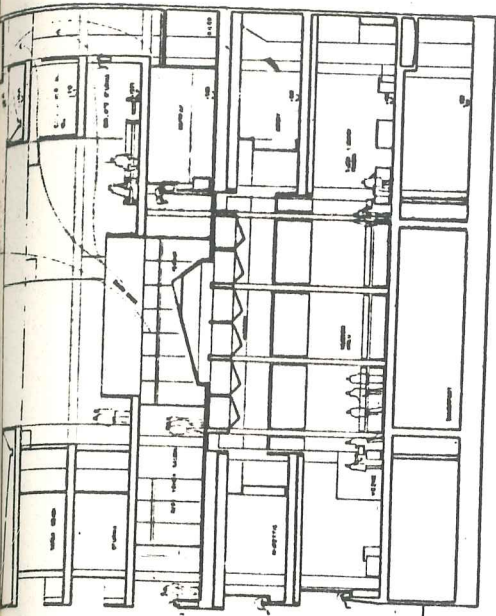

Dış Görünüş

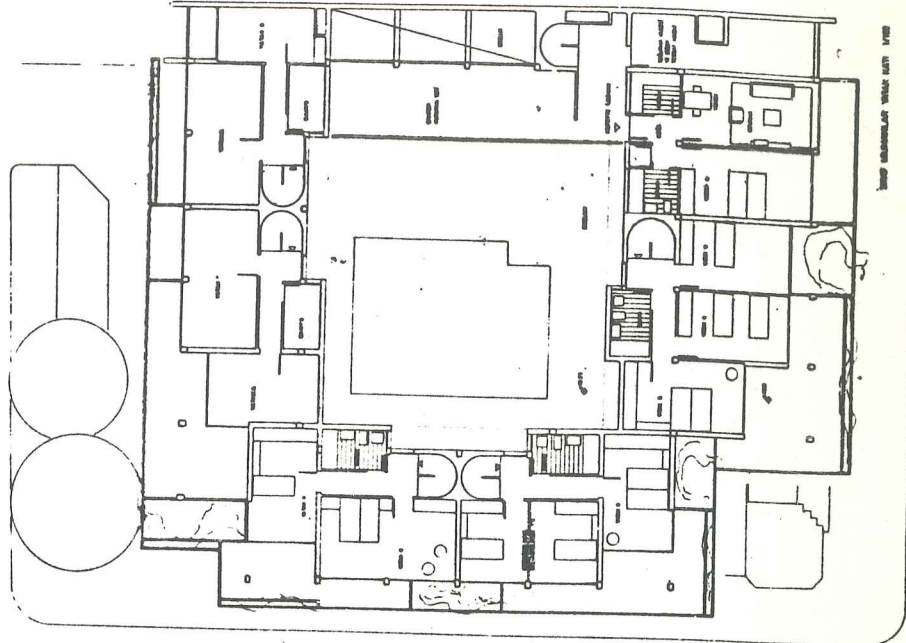

İç Görünüş

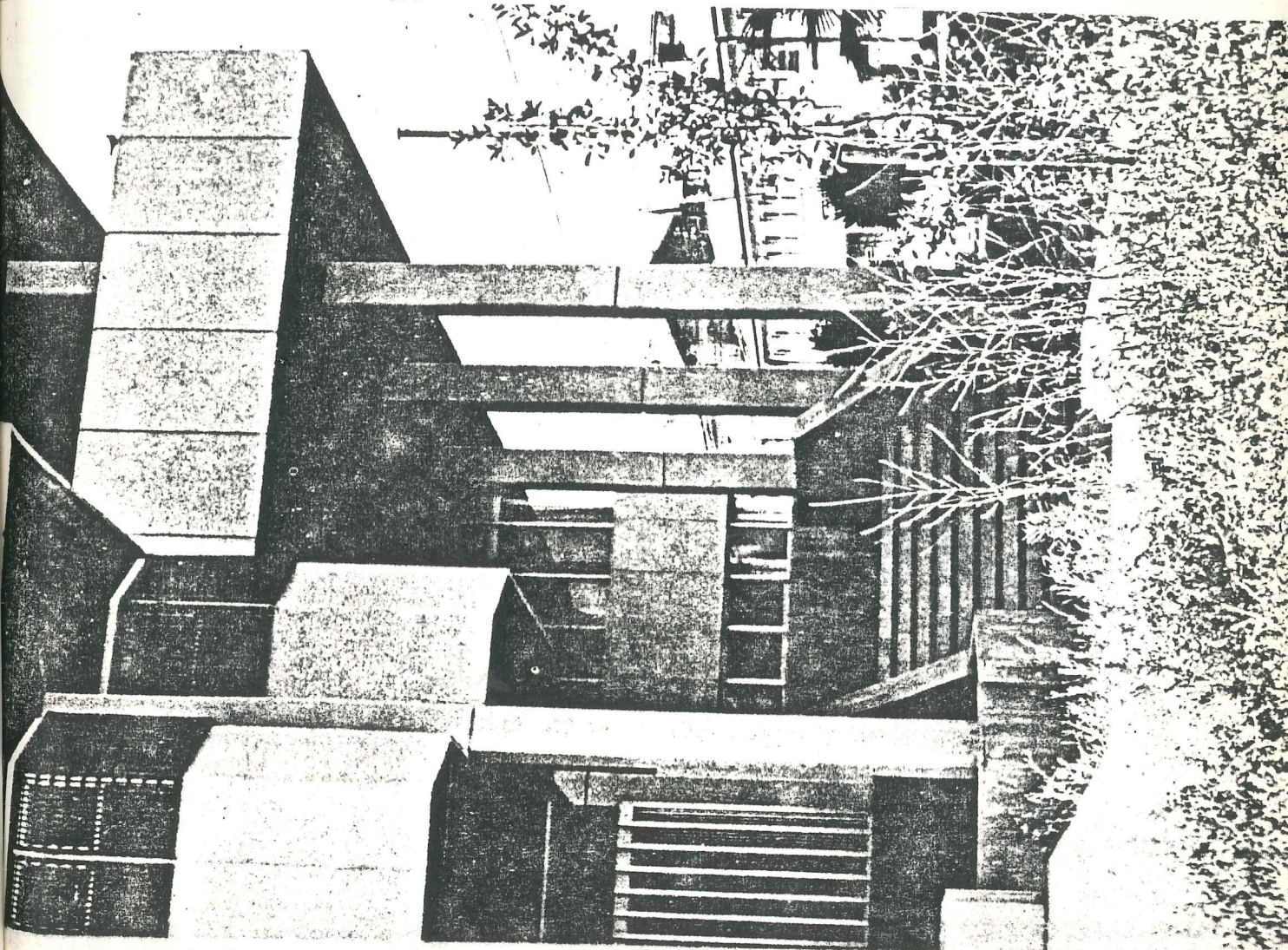
SECTION

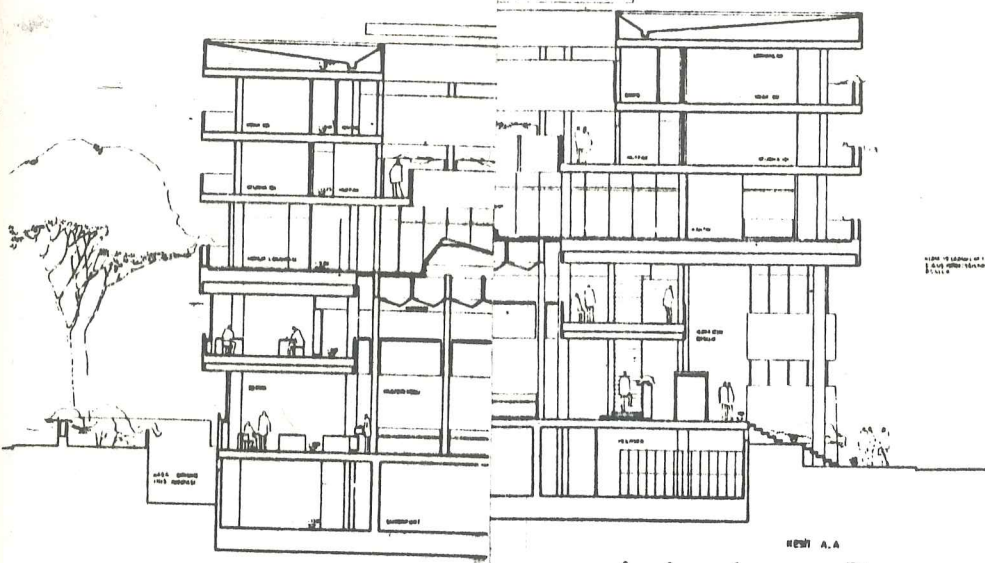

WEST ELEVATION

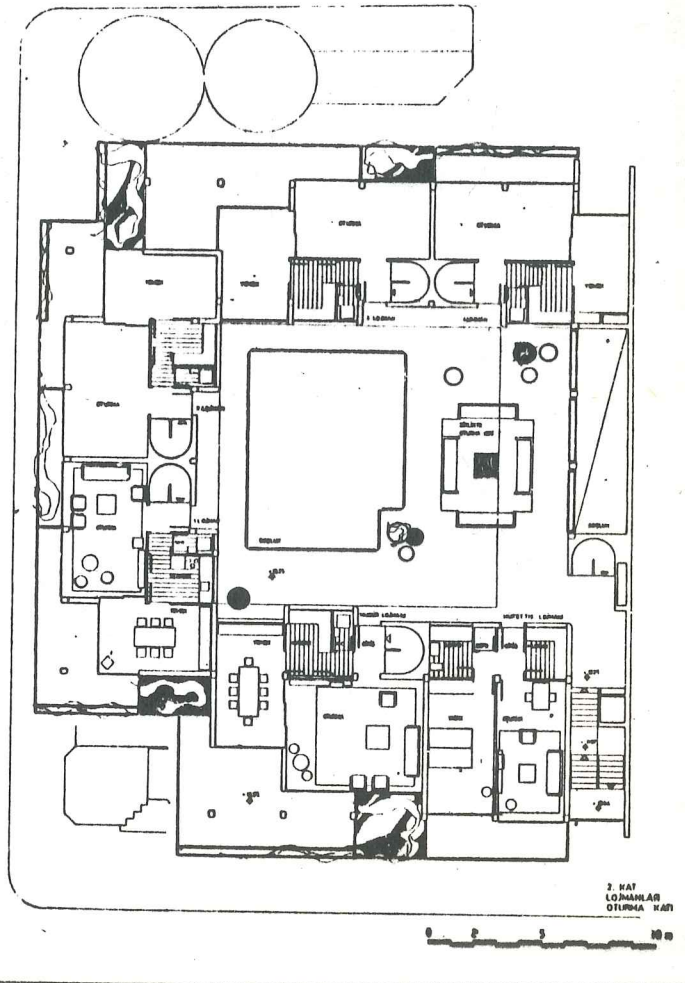
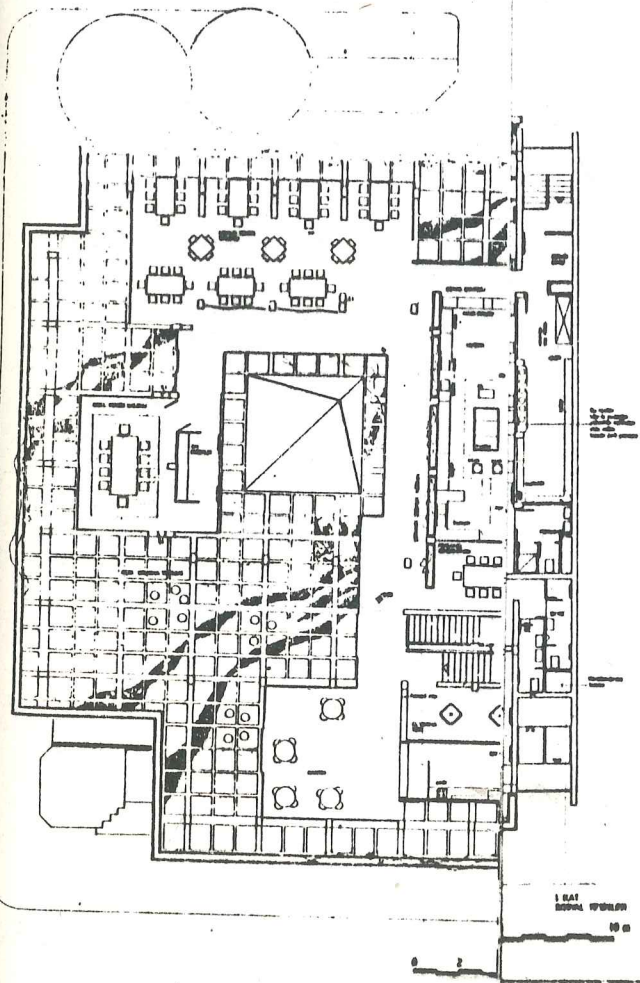

WEST ELEVATION

KESE A.A

1969, Konya

Merkez Bankası

Central Bank

Selçuk yapıtlarından İplikçi Camisinin karşısında bulunması, tarihi çevreyle uyum sorunu başlıca veri niteliği olmuştur.

Bankanın kuramsallaşmış yaşamını yansıtan mekân düzeninin getirilmesi, yapının biçimlenmesinde temel kavıdır.

Geleneksel mimariye çağdaş teknoloji ve malzeme ile yaklaşılması, brüt beton bünye içinde su boruları, balkon korkulukları gibi yapı elemanlarının, doğramalarla birlikte aliminyum olması tasarlanmıştır.

Bu proje önerisindeki program Bursa Merkez bankası doğrultusundadır. Yerinin, en eski Konya

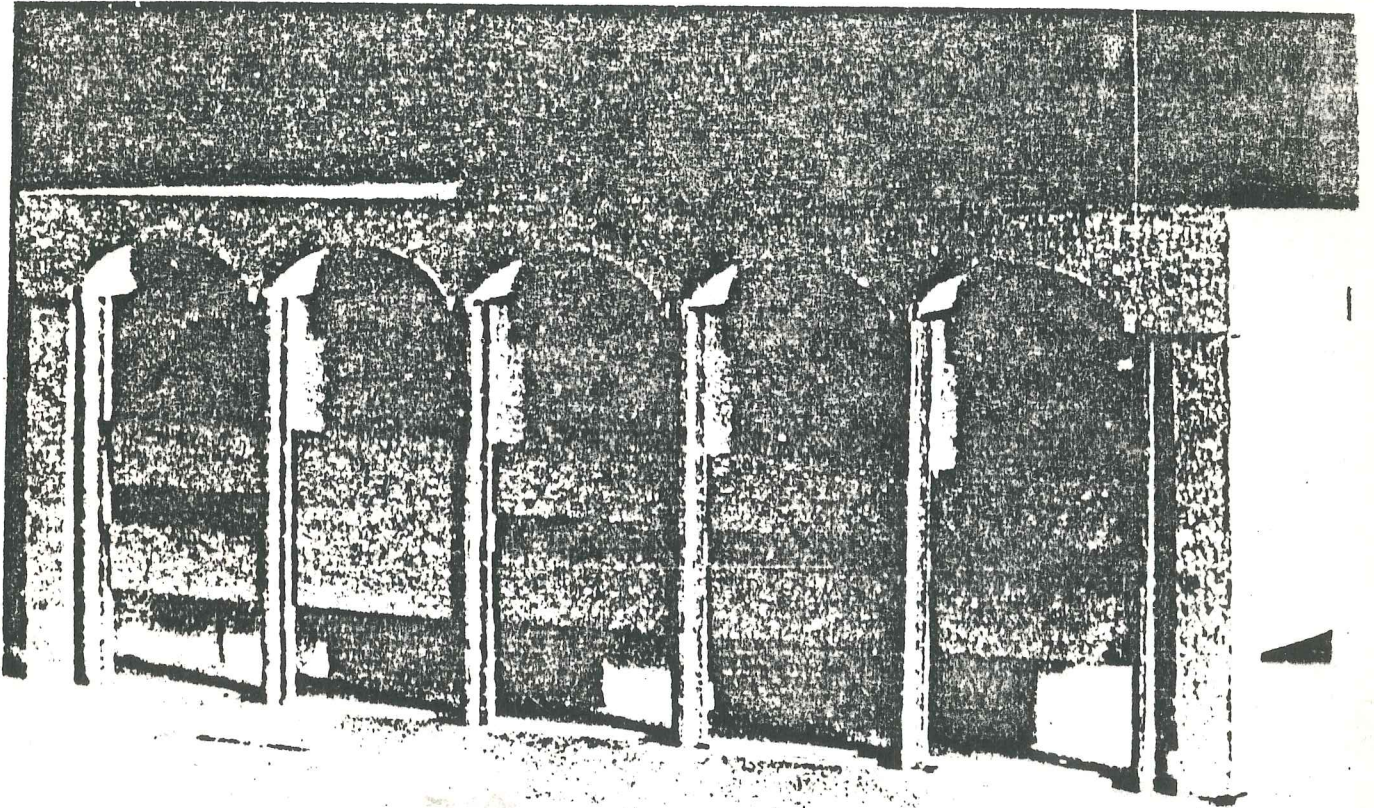
Az sayıda malzeme kullanmak eğilimini yansıtmaktadır.

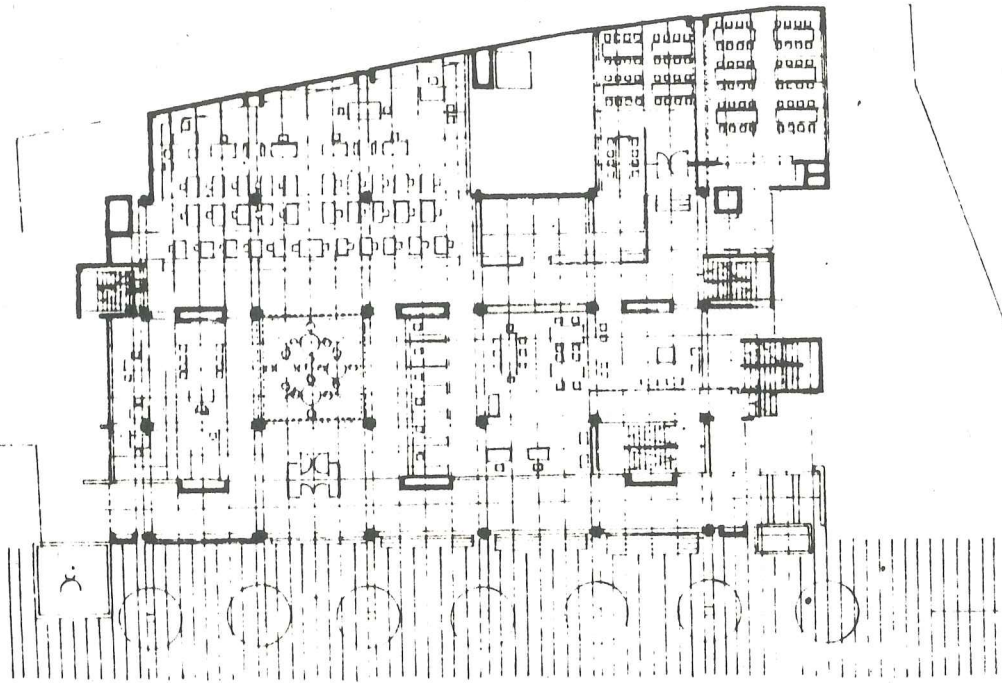
The programme was similar to that of the Bursa Branch. The existence of an ancient Seljukian monument, the İplikçi Mosque, opposite the building site has created the problem of harmony with a historic environment.

The adoption of a spatial order which reflects the life of the bank was the basic attitude in designing the building.

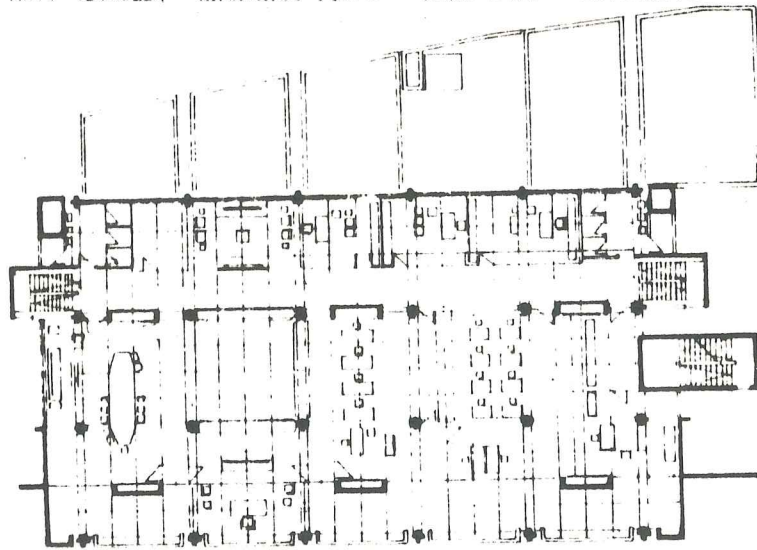
With the use of contemporary technology and materials a modern approach to the traditional architecture was sought; all the waterpipes, banisters and window frames were made of aluminium, within a concrete framework.

The building reflects the approach of using the minimum number of materials.

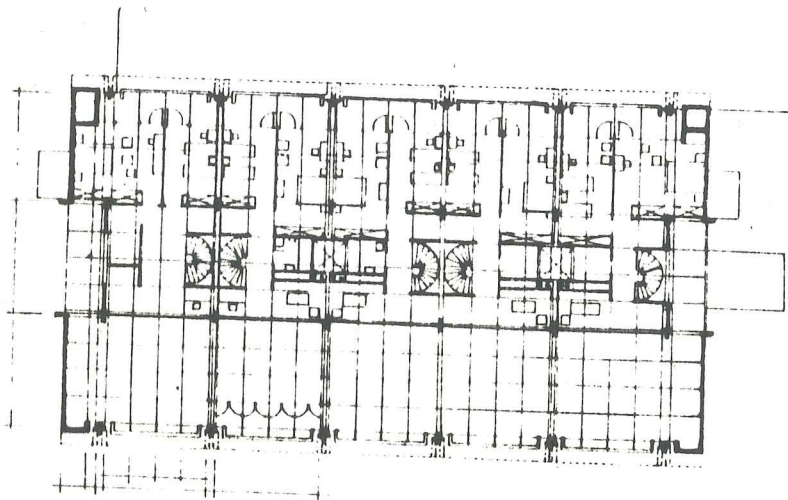

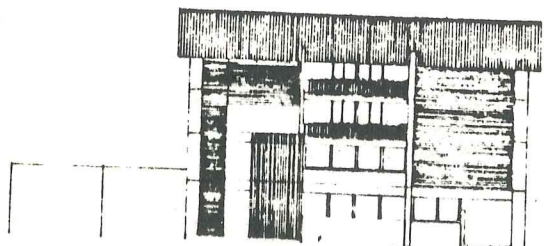
ZEMİN KAT AKTİF SERVİSLER Entrance floor - Bank hall - Cafeteria

Entrance floor - Management and Finance Offices ZEMİN KAT PASİF SERVİSLER

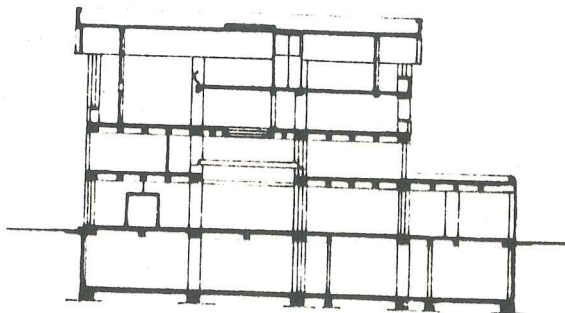

LOJMANLAR ÜST KAT PLANI The lodging floor

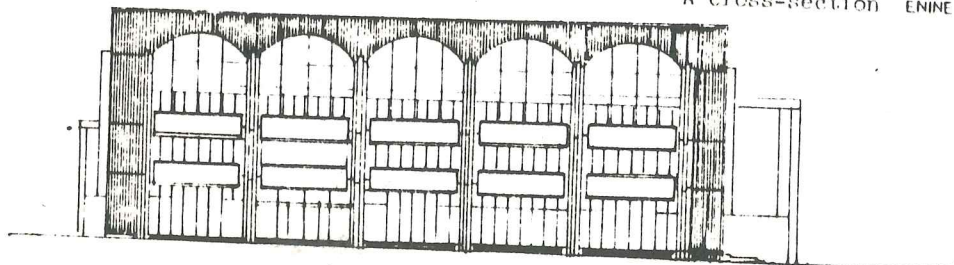

BATI CEPHESİ

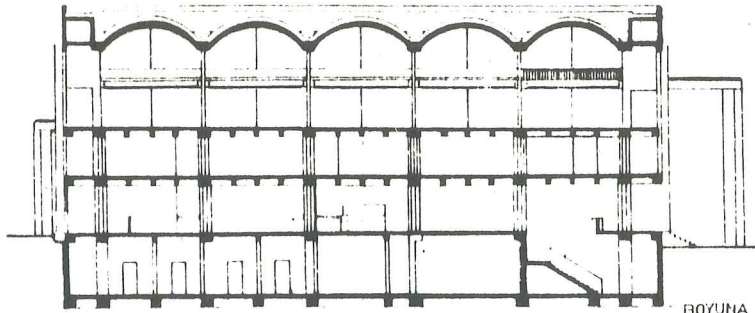
Views

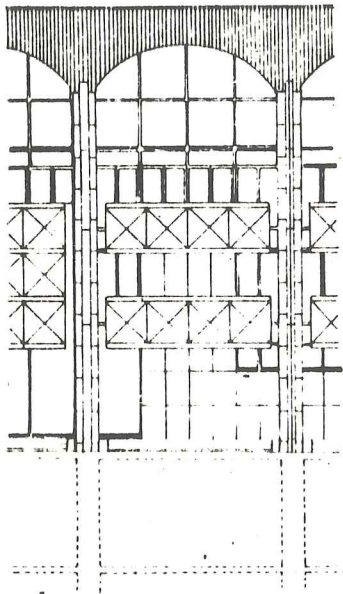
A cross-section ENİNE KESİT

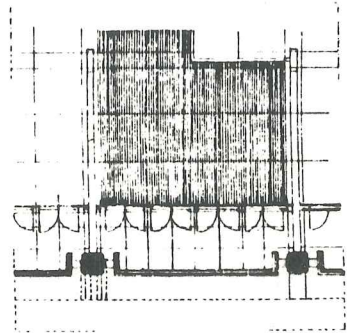
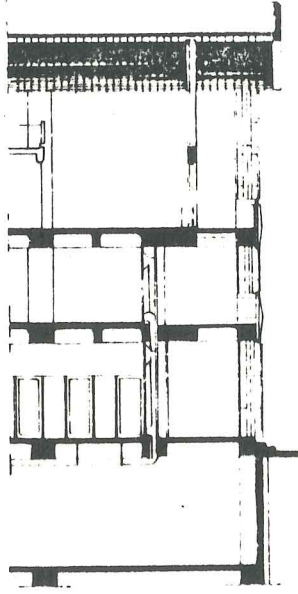
ON CEPHE

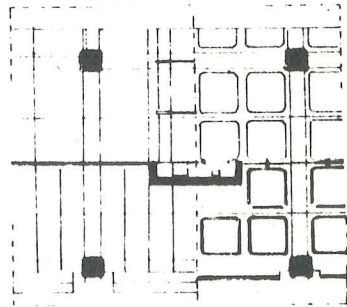
BOYUNA KESİT
A section lengthwise

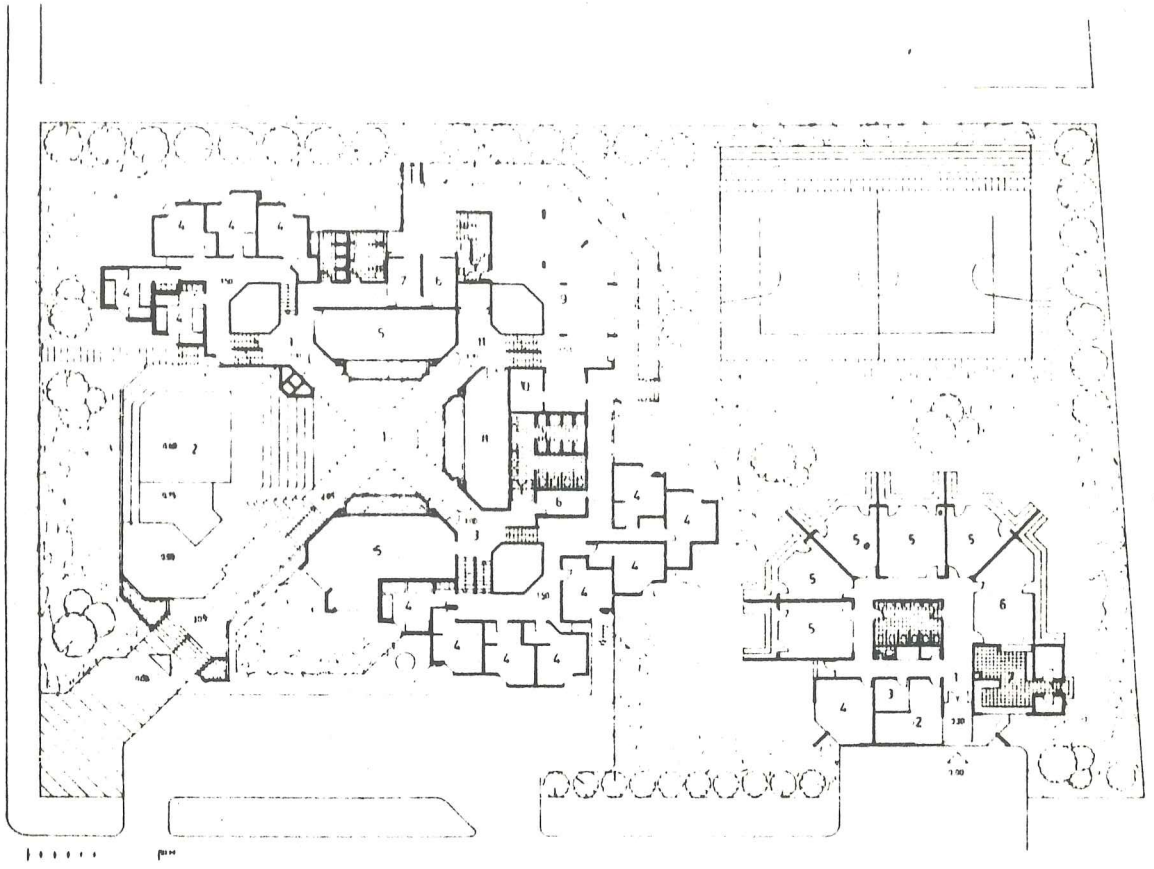
1/50 SEPELİM Dİ TAVAN De Lailla

LOJMAN KATI PLANI

DÜZLENEK ZEMİN KAT TAVANI

First Floor – Dormitory

1. Court yard
2. small-open amphitheatre
3. Entrances
4. Bedrooms
5. Studies
- 6/7. Floor service rooms
8. Assembly Hall for students
9. Canteen
10. Canteen Office

Zemin Kat - Yurt

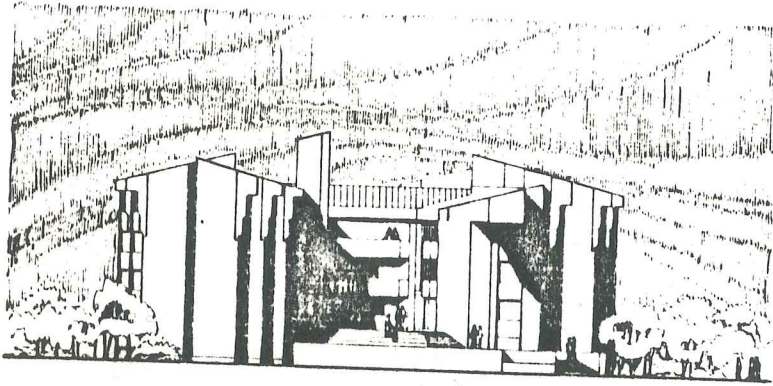
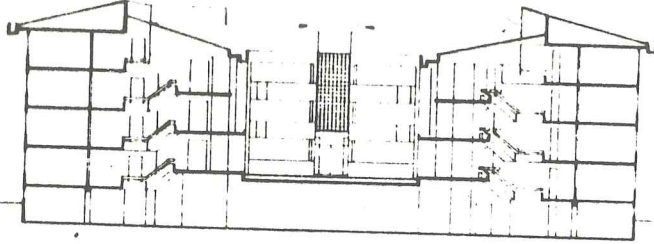
1. Avlu
2. Küçük – açık anfi
3. Girişler
4. Yatak odaları
5. Çalışma salonları
- 6, 7. Kat servis odaları
8. Öğrenci görüşme salonu
9. Kantin
10. Kantin servisi

Yuva

1. Giriş
2. Yönetim
3. Tecrit odası
4. Müdür
5. Eğitim ve oyun odaları
6. Yemek salonu
7. Mutfak

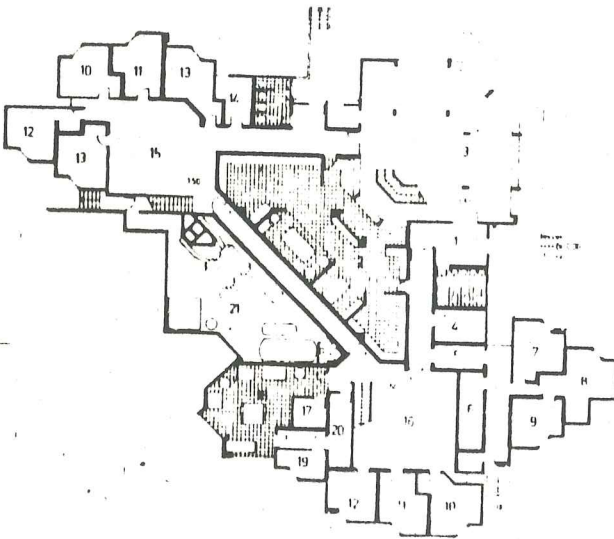
Nursery

1. Entrance
2. Management
3. Quarantine room
4. Management
5. Study and recreation rooms
6. Dining room
7. Kitchen

The Basement – Dormitory

1. Cafeteria Entrance
2. Kitchen
3. Cafeteria
- 4/5 Daily store rooms
6. Cold storage
- 7/8/9 Depots
- 10/11/12/13/14 Hobby rooms
- 15/16 Hall-Table games
- 17/18/19. Laundry
20. Airing Closets
21. Heating Centre

Bodrum Katı – Yurt

1. Kafeterya girişi
2. Mutfak
3. Kafeterya
- 4, 5. Günlük depolar
6. Soğuk depo
- 7, 8, 9. Depolar
- 10, 11, 12, 13, 14. Hobi odaları
- 15, 16. Hol – masa oyunları
- 17, 18, 19. Çamaşırhane
20. Temiz çamaşır deposu
21. Isı merkezi

Merkez Bankası Bursa 1965

Yapı imajinin, içinde süreceği öngörülen yaşayışla uyum sağlaması doğaldır. Banka imajının, bankacılığın kesin kuramlarını yansıtmaya doğal olacaktır. Dikdörtgen banka holünden başlayarak taşıyıcı bünyenin tüm temel kararları bu düşünce ile alınmıştır.

Bu imajın içindeki önemli sorun, üst katta lojman istenmesi nedeniyle, bu kadar farklı iki ayrı kullanışın aynı yapıda buluşmaları olmaktadır. Evlerin bankaya ait olması iki kullanımın uyuşması değil, bankanın temel olay seçilmesine neden olmuştur.

Yersel veriler, arsanın bitişik düzen içinde, ana caddenin batıda, Bursa'nın güzel profilinin ise arkasından olmasındadır. Bu verilerden yararlanılarak evlerin güney bölümleri arkaya alınmıştır. Ön cepheye gelen gece bölümlerine pencere verilmiştir. Yatak odaları, Akdeniz mimarisine özgü terasçıklardan dolayı ışık almakta, yapının banka imajıyla bu yoldan bir uzlaşma sağlanmaktadır.

Teras katında çok farklı nitelikteki sosyal tesisler, özellikle serbest bir düzen içinde çözülmüştür. Cepheye, üst katlardaki kapalılık, alt katlardaki banka katlarının büyük açıklığıyla ana fonksiyonu güçlendiren bir farklılık getirmekte, kaldırımı örten arkat bu tavı desteklemektedir.

Bütün taşıyıcı kısımlar içte ve dışta brut beton, duvarlar beyaz siva doğramalar alüminyumdur. Bu malzeme birleşimine ek olarak içerdeki galerinin merdiven korkulukları ve tesisat galerisi tavan kaplaması ahşaptır. Banka holü döşemesi mermer, diğer döşemeler çoğunlukla yapay taşdır.

Vezenlerin üzerindeki duvarda Cemil Eren'in tarihteki Türk madeni paralarını yansıtan seramikleri bulunmaktadır.

Banka holü tavanındaki lambaların daha büyük, kirişten kirişe olması ve yapının önündeki kaldırımın ince yonu taş parke yapılması istekleri gerçekleştirilmemiş, mobilya donatımında mekânla uyumu olmayan standart eşya kullanılmıştır.

The Bursa Central Bank Branch

It is natural that the image of a building be in harmony with the anticipated life in it. Therefore the image of a bank is expected to reflect the definite theories of banking. In the rectangular bank hall, all the important decisions of structural nature are based on this thought.

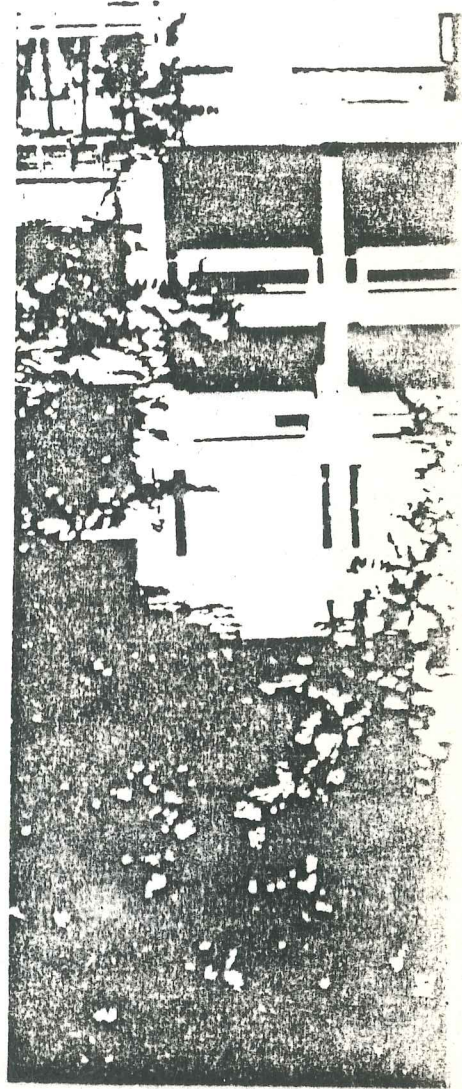
The important point, however, is the meeting of two totally different functions in the same building of the bank function with the dwellings demanded on a higher floor. The fact that the dwellings belong to the bank has led to the choice of the bank function as the primary event.

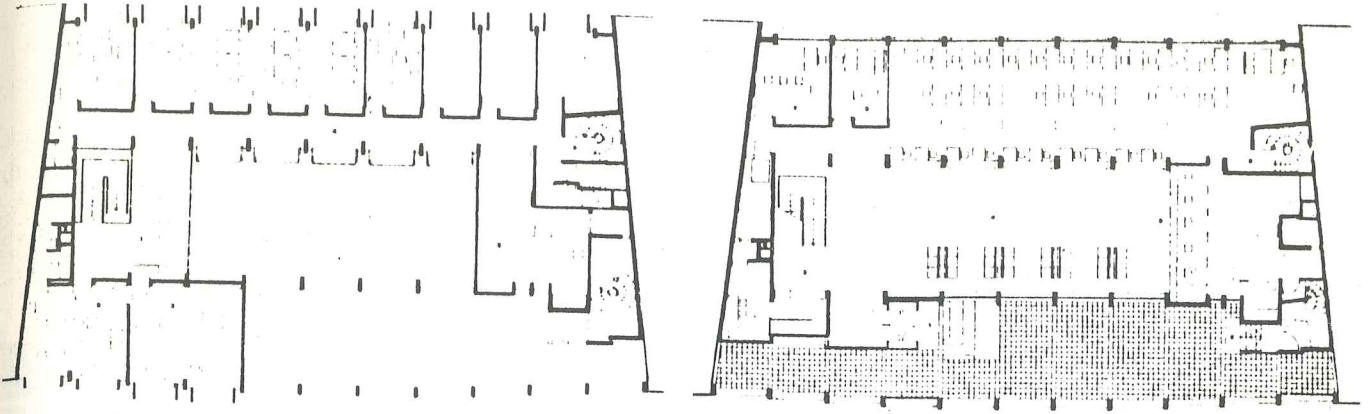
Local conditions include a block system for the site, the main road on the west and the beautiful skyline of Bursa facing the back of the building. As a result the daytime living quarters of the dwellings are situated on the back. On the front facade where the bedrooms are placed no window is opened and indirect light is brought in through small terraces particular to the Mediterranean architecture, thus obtaining compromise with the bank image of the building.

The social facilities with different characteristics are solved in an especially free order in the terrace floor. On the front elevation, the blind facade of the upper floors brings a difference that strengthens the character of the main function, the complete openness of the bank hall. The arcade covering the pavement supports this attitude finely.

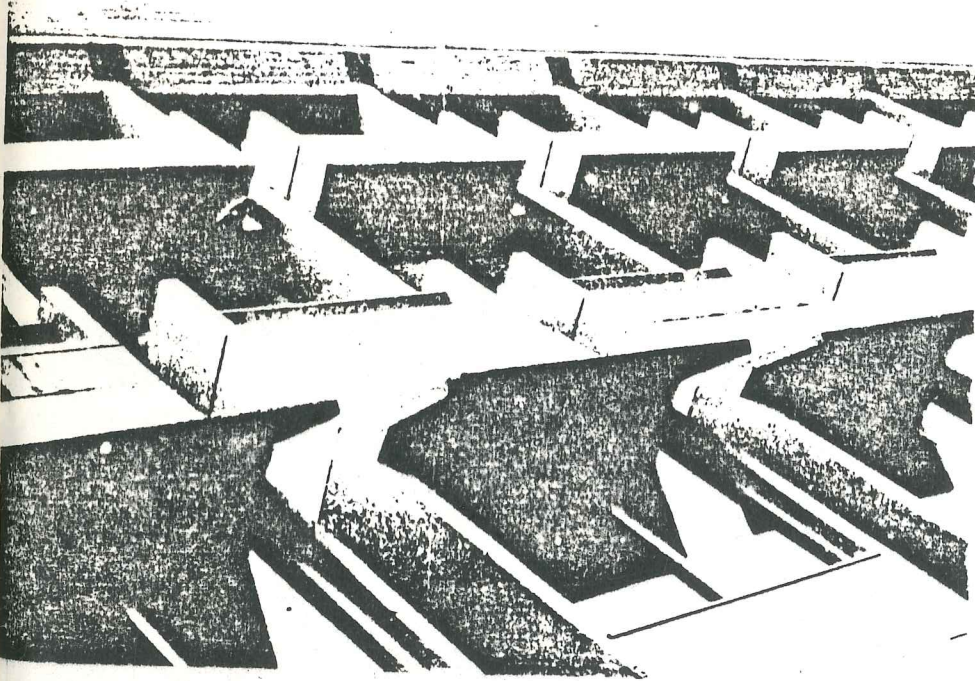
All the structural elements inside and outside are unplastered concrete, the partition walls white plastered, and the doors and windows are made of aluminium. Apart from these, the banisters to the gallery inside, and the ceiling cover under the installation gallery are of timber. The main hall is covered with marble, the rest with artificial stone slabs. On the wall above the cash desks there is a ceramic decoration by Cemil Eren symbolising the Turkish coins in history.

The building is a reinforced concrete frame structure. The author's designs for beam to beam lamps in the main hall, the pavement in the front to be covered with finely chipped stone slabs, have failed. Inside the building standard decoration with little harmony with the space has been used.

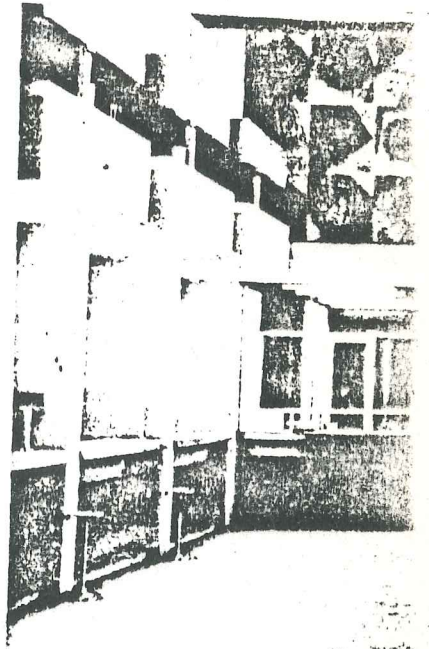

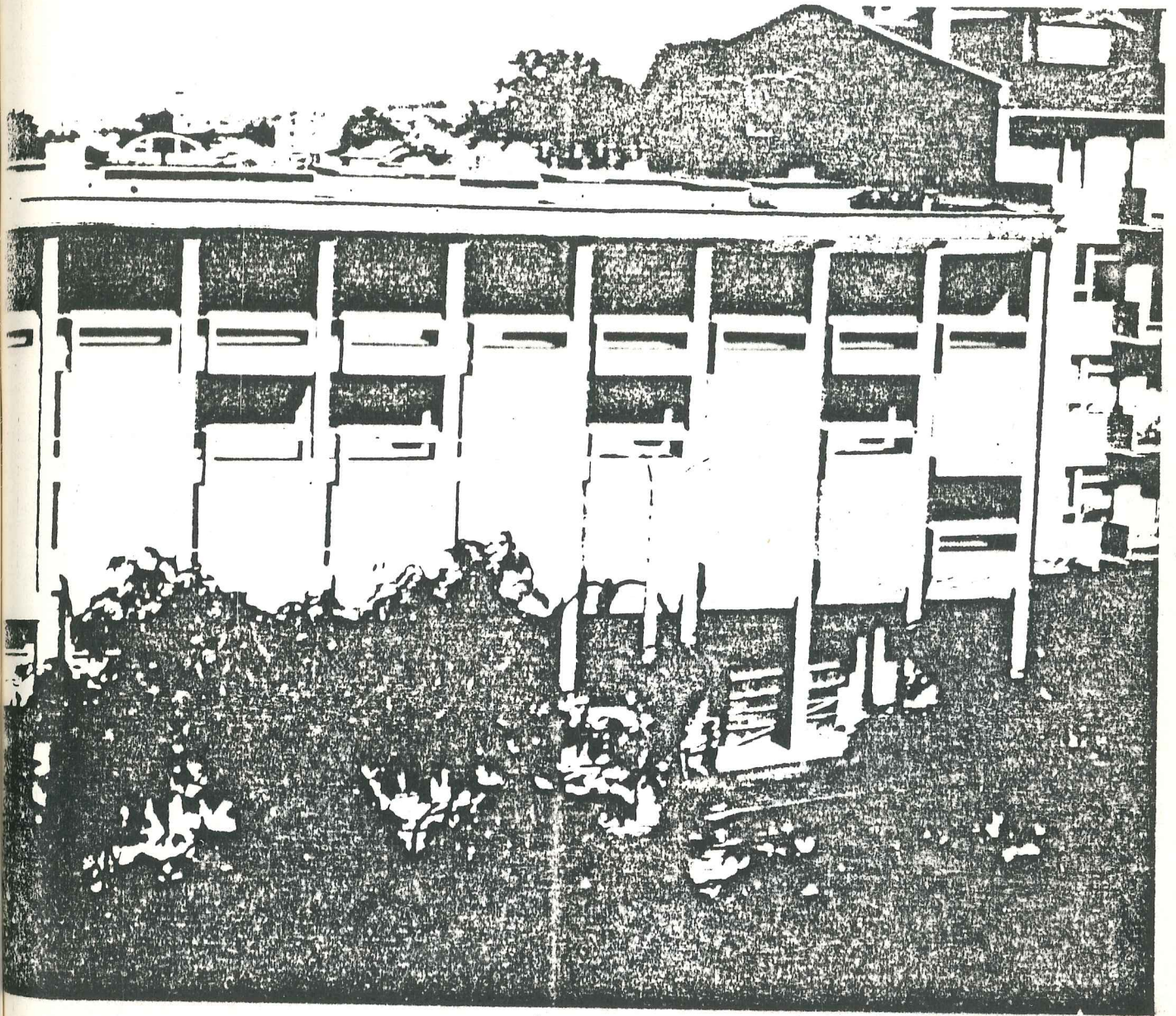

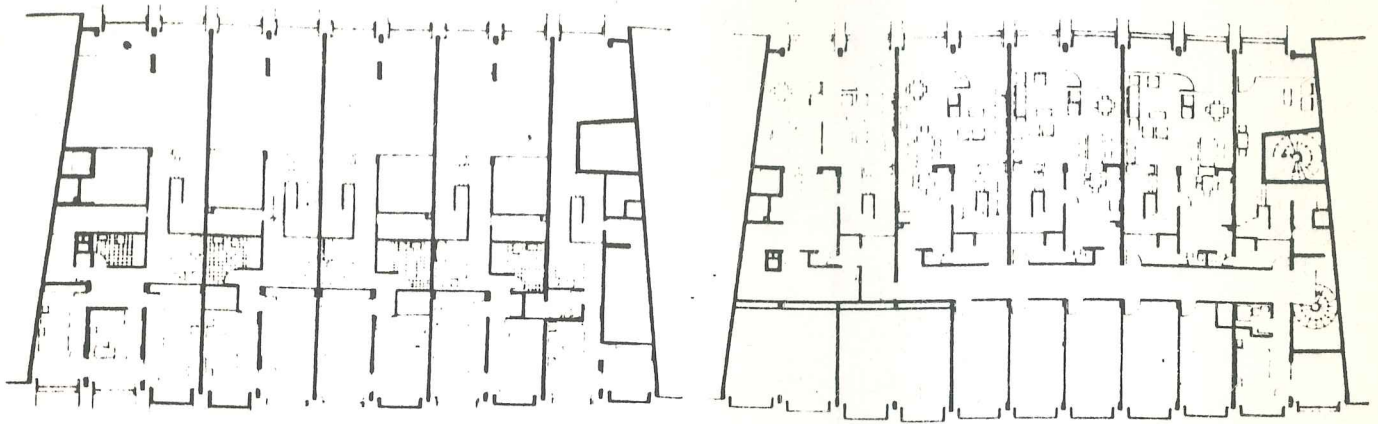
Arka yüzden ayrıntı A detail of the rear elevation

Banka holünden ayrıntı

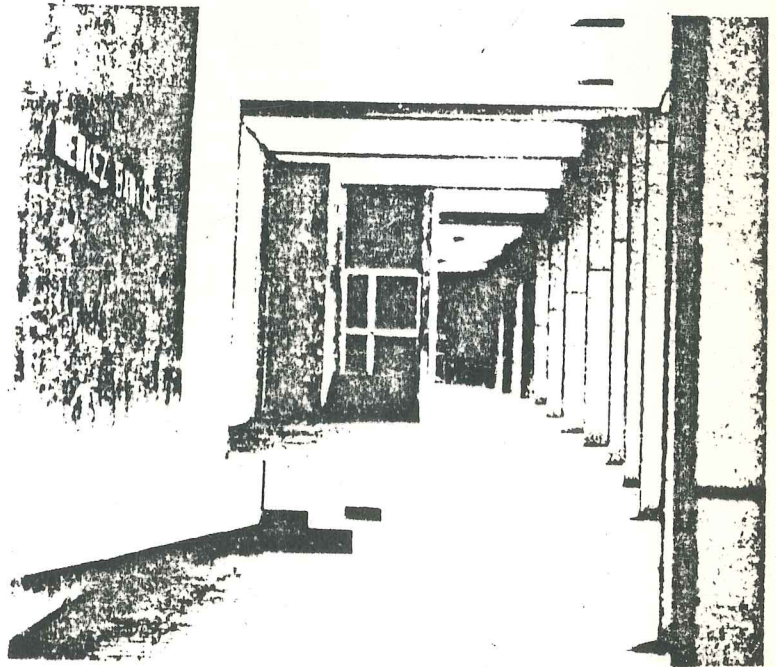
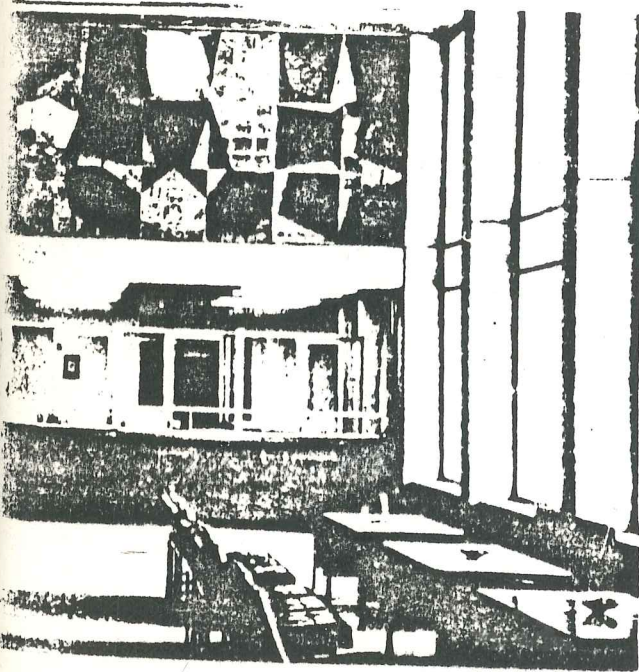

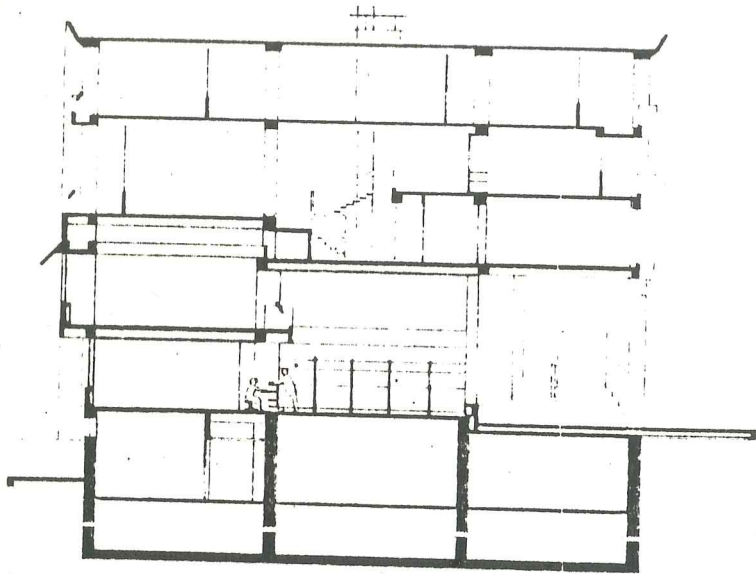

A detail of the bank hall

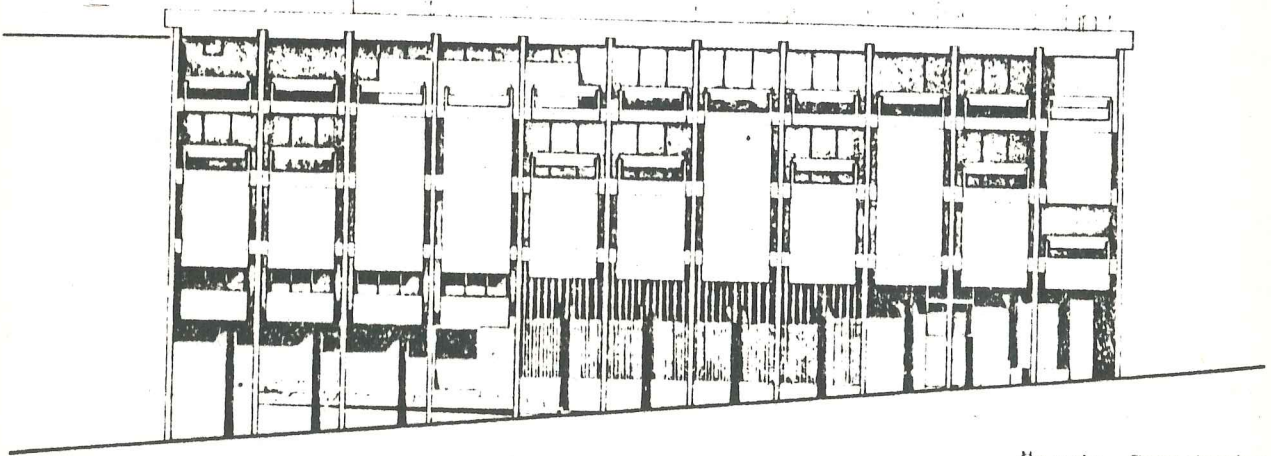
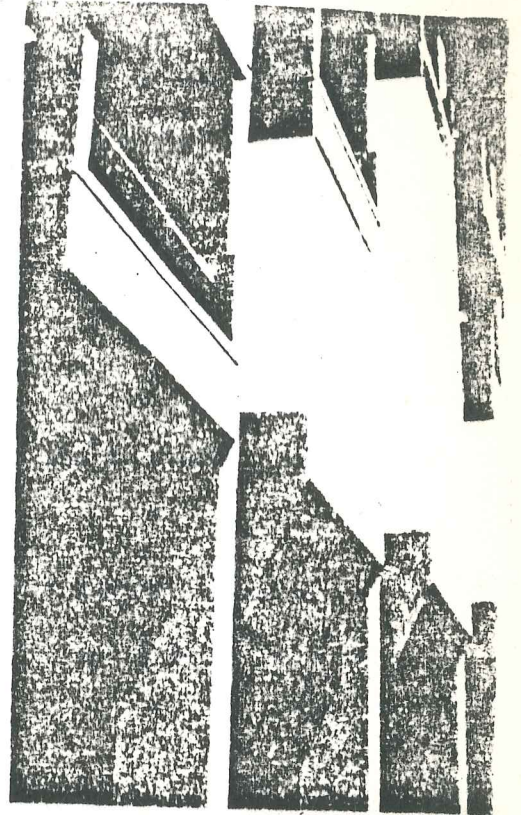
Girişlerden ayrıntı

Details from the entrances

Kesit Section

Ön cephe Front elevation

KAYNAKLAR

- BAYAZIT, N., "Mimarlıkta Tasarlama İleri Yöntem ve Teknikleri Ders Notları" İTÜ Mimarlık Fakültesi, Mimari Tasarım Yöntemleri Kürsüsü, 1978.
- BAYAZIT, N., "Tasarlama Teori ve Metotları: Planlamaya ve Tasarlamaya Katılma", İTÜ Yayını, 1982.
- BEKTAŞ, C., Proje Kitabı.
- CAN, H.- TECER, M., İşletme Yönetimi, TODAİE, Ankara, 1978.
- KOBU, B., Üretim Yönetimi, İ.U.İ.F. Yayını, 1982.
- KURT, İ. - GÜNAL, V. - TUĞÇETİN, T., "T.C. Merkez Bankası Kanunu Şerhi ve Yabancı Mevzuat ve Uygulama", Türkiye Bankalar Birliği, Ankara, 1977.
- MOORE, M., J., Fabrika Projesi ve Yerleşme Düzeni, çev. Ertan Yülek, Rüknet Cezzar, M.M.O., Ankara, 1981.
- SELİM, İ., "Türkiye' de Merkez Bankası Fikrinin Gelişimi", Türkiye İktisat Semineri içinde, H.U. Yayınları, Ankara, 1973.
- T.C. MERKEZ BANKASI KANUNU, 15.12.1984 gün ve 18606 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 3098 sayılı Kanunla değişik şekli, Ankara, 1985.
- VANLI, Ş., Proje Kitabı.
- Y.Ü. MİMARLIK FAKÜLTESİ, I. Sınıf Temel Tasar Ders Notları.
- Y.Ü. Yüksek Lisans Araştırma Kuram ve Yöntemleri Ders Notları.
- YİŞ, R., "İşletme Fonksiyonlarına Göre Yerleştirme Düzenleri" ile ilgili tez çalışması, Kocaeli, 1985.
- ZARAKOLU, A., Bankacılar İçin Para ve Kredi Bilgisi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1984.